

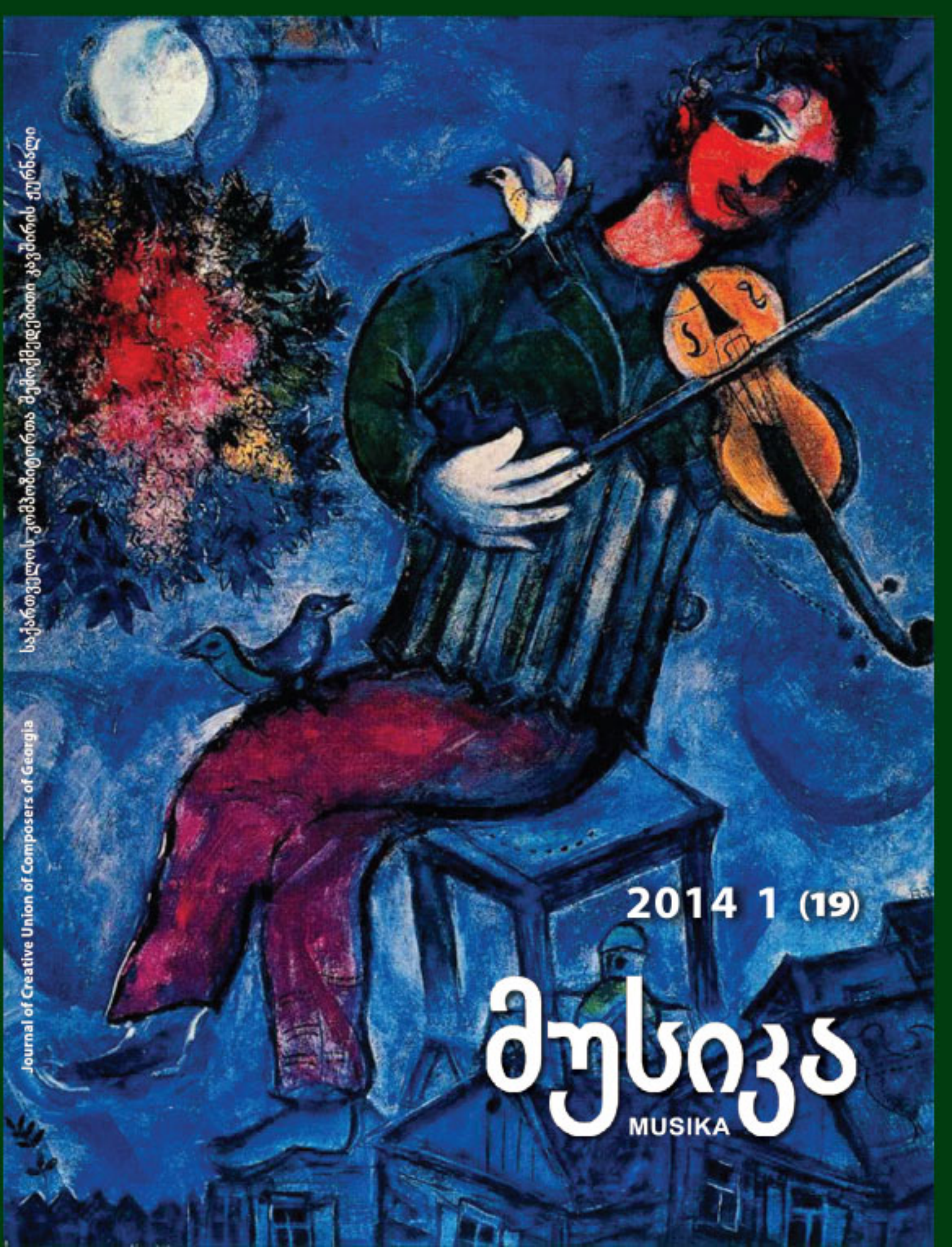
საქართველოს კომპოზიტორთა შემოქმედებითი კავშირის ჟურნალი

Journal of Creative Union of Composers of Georgia

2014 1 (19)

მუსიკა

MUSIKA

ლურჯი მკვიდრები. მარკ შავალი 1947 წელი.

მუსიკა

MUSIKA

Journal of Creative Union of Composers of Georgia

1 (19)•2014

ქურნალი გამოიცემა
საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის
სამინისტროს ფინანსური მხარდაჭერით

ISSN 1987-7773

საკონცერტო ცხოვრება

მანანა კორძაია.	
საახალწლო მუსიკალური შეხვედრები	2
სინახლე	
მარიკა ჩიჯავაძე.	
ოთხი პრემიერული კვარტეტი	7
თარიღი	
შოი აბრასამია.	
სიყვარულით - მუსიკისა და სერვისისადმი	12
კონკურსი	
ეს არ არის დასასრული, ეს მხოლოდ დასაწყისია... ..	18
დილოგი სელოვანთან	
რუსუდან ქუთათელაძე, შშია ჯაფარიძე.	
მუსიკალური ფესტივალის ინტერლუდი	20
პრემიერა	
ნანა ლორია.	
პრემიერა 27 წლის შემდეგ	30
ფოლკლორი	
ქეთევან ბაიაშვილი.	
„Newადიმი“	32
რუსუდან ნურნუშია.	
10 წლის იუბილე (სტაფიფილი	
მრავალსიმანიანის კვლევის საერთაშორისო ცენტრი)	37
მუსიკა და მსახივრობა	
თამარ ნულუკიძე.	
მუზა მუზაშვილის მუსიკალური - თეატრალური	
სამყაროები	42
ქრონიკა	
ქართული კლარნეტის ნარკვევა	51
„მაკანთა 2013“- ის ქართული მამარჯვებული	53
ფესტივალი	
შშია ჯაფარიძე.	
„ფილარეთი მაღალ ხელოვნებას“	54
ჯალაღი	
მარიამ ქამუშაძე.	
სიმფონიის პირველი ნაწილი	62
პორტრეტი	
ნატა კობიძე.	
სიყვარულზე აღფრთხილებული იმპულსები	64
არქივი	
ლევან მიზანდარი.	
ქართული პოეზიის მუსიკის	
პირველი ხელნაწერი რუსი	70
გამოსაქვეყნება	
რუსუდან ქუთათელაძე.	
„ქალური პოეზია“	72
იხსორიის ფრეზები	
ნუკრი კარკაძე.	
ქუთათის საზოგადოებრივი სასწავლებლის დაარსება	78
ახალი გამოცემები	
რუსუდან ნურნუშია.	
ნიმუხი თანამედროვე ქართულ პოლიფონიაზე	81
WWW	82
summary	84

რედაქტორი: მიხეილ ოძელი თანარედაქტორები: შშია ჯაფარიძე, თამარ ნულუკიძე
 დირექტორი: ვახტანგ რურუა, ვანო კვიციანი, გოგი ჭვჭვთაძე
 ინგლისური თარგმანი: ქეთევან თუხარელი
 მისამართი: დავით აღმაშენებლის 123 ტელ.: (+995 32) 95 41 64.
 ელ.ფოსტა: journal.musika@mail.ru facebook: journal.musika

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო აცხადებს კონკურსებს:

კონკურსი საუკეთესო საფორტეპიანო ვირტუოზული პიესის გამოსავლენად. კონკურსის პირობები: კონკურსში მონაწილეობის მიღება შეუძლია ყველა პროფესიონალ კომპოზიტორს; კონკურსზე წარმოდგენილ უნდა იქნას ვირტუოზული საფორტეპიანო პიესა, საკონკურსო ნაწარმოები არ უნდა აღემატებოდეს 5-7 წუთს, არ უნდა იყოს შესრულებული და გამოცემული; კონკურსი ტარდება სამ ტურად, აუდიო ჩანაწერით.

ქართველი პოეტის ლექსზე საუკეთესო რომანსის გამოსავლენად. კონკურსის პირობები: კონკურსში მონაწილეობის მიღება შეუძლია ყველა პროფესიონალ კომპოზიტორს; კონკურსზე წარმოდგენილ უნდა იქნას ქართველი პოეტის ლექსზე შექმნილი რომანსი, ნაწარმოები არ უნდა იყოს შესრულებული და გამოცემული; კონკურსი ტარდება სამ ტურად, აუდიო ჩანაწერით.

გემოაღნიშნულ ორ ნომინაციაში საკონკურსო ნაწარმოებები უნდა გამოიგზავნოს 2014 წლის 10 სექტემბერამდე მისამართზე: თბილისი, სანაპიროს №4, საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ხელოვნებისა და განათლების დეპარტამენტი.

წლის საუკეთესო მუსიკალური ნაწარმოები. კონკურსის პირობები: კონკურსი ტარდება ყოველწლიურად. კონკურსში მონაწილეობის უფლება აქვს ყველა პროფესიონალ კომპოზიტორს. კონკურსი ტარდება ორ ტურად: I – საქართველოს კომპოზიტორთა შემოქმედებით კავშირში, II – საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროში. I ტურზე შეირჩევა სამი ნაწარმოები და წარედგინება საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ერთი გამარჯვებულის გამოსავლენად. კონკურსზე შეიძლება წარმოდგენილ იქნას ნებისმიერი ჟანრის და ნებისმიერი შემადგენლობისთვის დანერგილი ნაწარმოები. საკონკურსო ნაწარმოები უნდა იყოს შესრულებული და ჰქონდეს საზოგადოებრივი რეზონანსი. კონკურსანტმა უნდა წარმოადგინოს საკონკურსო ნაწარმოების პარტიტურის ორი ეგზემპლარი და CD – ნაწარმოების პარტიტურის ელექტრონული ვერსიის ჩანაწერით (აკრედიტი *Finale*-ს ან *Sibelius*-ის პროგრამაში) ან CD აუდიო/ვიდეო ჩანაწერით.

წლის საუკეთესო სამუსიკათმცოდნეო ნაშრომი. კონკურსის პირობები: კონკურსში მონაწილეობის უფლება აქვს ყველა პროფესიონალ მუსიკისმცოდნეს. კონკურსი ტარდება ორ ტურად: I – საქართველოს კომპოზიტორთა შემოქმედებით კავშირში, II – საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროში. I ტურზე შეირჩევა სამი ნაშრომი და წარედგინება საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ერთი გამარჯვებულის გამოსავლენად. კონკურსზე წარმოდგენილ უნდა იყოს 2014 წელს (პერიოდიკაში, შრომათა კრებულში და ა. შ.) გამოქვეყნებული, როგორც კრიტიკულ-პუბლიცისტური, ისე სამეცნიერო (წიგნი, სტატია, ნარკვევი, რეცენზია, ესე და ა.შ.) ნაშრომი ქართული მუსიკის შესახებ. უპირატესობა მიეწიება თანამედროვე ქართული მუსიკალური ხელოვნებისადმი მიძღვნილ ნაშრომებს. საკონკურსო ნაშრომების საქართველოს კომპოზიტორთა შემოქმედებით კავშირში ნაშრომის წარდგენის ბოლო ვადაა 2014 წლის 28 ნოემბერი, ხოლო სამინისტროში – 2014 წლის 2 დეკემბერი.

ბოლო ორ ნომინაციაში საკონკურსო მასალა უნდა გაიგზავნოს საქართველოს კომპოზიტორთა შემოქმედებით კავშირში მისამართზე: თბილისი, დავით აღმაშენებლის გამზირი № 123 კონკურსისათვის.

დანვრილებითი ინფორმაცია იხ. <http://www.culture.gov.ge>

საახალწლო მუსიკალური შეხვედრები

მანანა კორძია

თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის საკონცერტო დარბაზებში 2013 წლის სეზონი ამჯერადაც წინა საშობაო და საახალწლო კლასიკური მუსიკის კონცერტების ციკლით დაიხურა, რომელიც 15-დან 30 დეკემბრამდე მიმდინარეობდა. ასევე ტრადიციული გახდა ამ სპექტრში ჯაზური მუსიკის საღამოს ჩართვა, რაც დღეისათვის უკვე სამართლიანად შეიძლება მივიჩნიოთ კლასიკური აზროვნების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან შტოდ (რასაკვირველია, „კლასიკურობის“ არა კონკრეტული მიმდინარეობის გაგებით, არამედ როგორც აკადემიური ხელოვნების ერთ-ერთი სფეროს კუთვნილებით). ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ამჯერად საკონცერტო აფიშა არ იყო გაჯერებული მსოფლიოში აღიარებული ვარსკვლავებით. მისი ხიბლი იმაში გახლდათ, რომ პროგრამას უფრო ახალგაზრდული იერი დაჰკრავდა – 17 წლის პიანისტი ლეონარდო კოლაფელიჩე (იტალია), რომელმაც გახსნა „საახალწლო მუსიკალური შეხვედრები“, გიორგი კიკნაძის ტრიო (ჰამბურგი-თბილისი), თბილისის ჯაზ-ტრიო, ახალგაზრდა ორგანისტი გარი ეპრიკიანი, სიმეზიანი კვარტეტი „არპეჯიონე“ (საფრანგეთი-საქართველო) და მათთან ერთად ჩვენი დიდი ხნის მეგობარი, უდიდესი მუსიკოსი, ნატალია გუტმანი მევიოლინე ანა კანდინსკაიასთან და პიანისტ ირინა კანდინსკაიასთან ერთად.

2

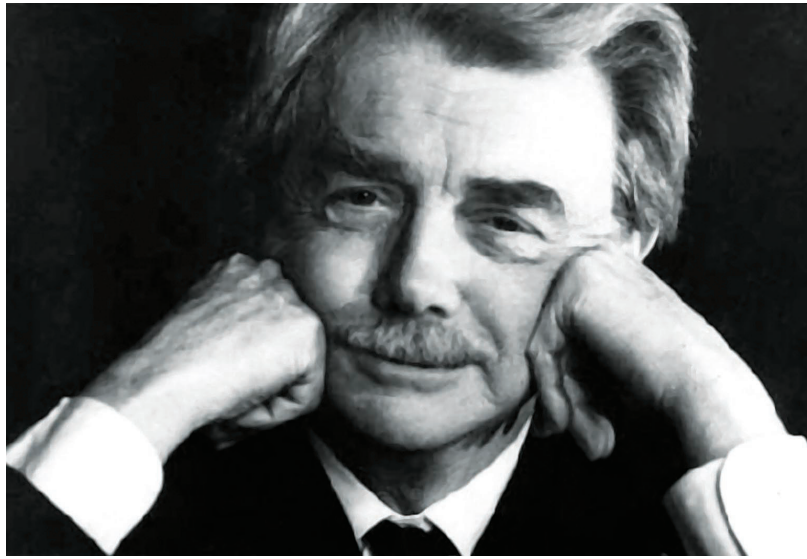
ნატალია გუტმანის წარმატებებსა და რეგალიებზე საუბარს ცალკე სტატია სჭირდება. ამიტომ ახლა მხოლოდ იმას ვიტყვი, რომ ეს ჩვენი ეპოქის უდიდესი ხელოვანია. მისი პროგრამიდან (ჩაიკოვსკის პიესა „ფიქ-

რები“, ბრწყინვალედ შესრულებული გრიგის სონატა და ჰინდემიტის პიესები), მაინც მინდა გამოვყო ბახის სიუიტა სოლო ჩელოსათვის. და ეს იმიტომ, რომ საკმაო ხანია არ მომისმენია გუტმანი მარტო, თანხლებთა გარეშე დარჩენილი დიდებულ საკრავთან. როდესაც მან დაიწყო თავისი ბახისეული მონოლოგი, სრულიად გამოვერთე გარესამყაროს ეფორიულ ფუსფუსს და მთლიანად ჩავერთე ამ „მარტოობის მშვენიერ დღე-სასწაულში“.

ნატალია გუტმანმა და კანდინსკებმა ამ კონცერტამდე კიდევ ერთ მნიშვნელოვან მოვლენას უძღვნეს თავიანთი ხელოვნება. მათ დაუკრეს ტიციან და ნიტა ტაბიძეების მემორიალური გამოფენის გახსნაზე. ეს არ იყო გასაკვირი – ტაბიძეების ოჯახი გასული საუკუნის 20-30-იან წლებში ხომ თავისებური ნავსაყუდელი და თავშესაფარი იყო რუს „დევილ“ ხელოვანთათვის საერთოდ და არა მარტო პოეტებისათვის. მაშინ ჩაისახა ქართულ-რუსული კულტურის ის ტრადიციული მეგობრობა, რომელსაც დღესაც აგრძელებს ტაბიძეების ოჯახი. ამ მოვლენასთან ერთგვარი თალი შეკრა საახალწლო საღამოების ფინალურმა კონცერტმა, რომელიც გენიალური რუსი მუსიკოსის, პიანისტისა და პედაგოგის ჰენრიკ ნეიჰაუზის დაბადების 125 წლისთავს მიეძღვნა. საგულისხმოა, რომ პედაგოგიური მოღვაწეობა ნეიჰაუზმა 1916 წელს დაიწყო თბილისის სამუსიკო სასწავლებელში, რომელიც 1917 წელს კონსერვატორიად გარდაიქმნა. თბილისში გატარებულმა ორმა წელმა ღრმა კვალი დამჩნია ნეიჰაუზის სულს,

რაც იმ მეგობრობაში გამოიხატა, რომელიც არ განწყვეტილა ათწლეულების მანძილზე. მის უახლოეს მეგობრებს შორის, ტაბიძეების ოჯახთან და კონსერვატორიის პედაგოგებთან ერთად, იყვნენ პიანისტი ანასტასია ვირსალაძე, მხატვარები ელენე ახვლედიანი, ქეთევან მაღალაშვილი და სხვ. ნეიჰაუზის რჩეულ შემსრულებლებს შორის იყო ელისო ვირსალაძე, რომელიც გარკვეულწილად მის მოსწავლედაც შეიძლება მივიჩნიოთ. ნეიჰაუზის კონცერტები თუ ღია გაკვეთილები თბილისში არ იყო მხოლოდ საგასტროლო ვიზიტი, მათ უფრო „მეგობრული შეხვედრები“ შეიძლება ვუწოდოთ. ამიტომაც წერს ჰენრიჰ ნეიჰაუზი – უმცროსი (შვილიშვილი): „უცნაურია – ჩვენ ყველანი როგორღაც შევიშალეთ საქართველოზე... ჩემი და მარინა პირველად ამირკაკაბაძეს გაჰყვა ცოლად (დიდი ქართველი მხატვრის დავით კაკაბაძის ვაჟს, რომელიც თვითონაც ძალზე ნიჭიერია). მეორედაც ქართველზე გათხოვდა – თამაზ აგლაძეზე... მყავს ქართველი დისშვილები... მარინა თბილისში გარდაიცვალა და იქვე დაკრძალეს ალექსანდრ ნეველის ეკლესიის გვერდით“... ცხადია, დარბაზში ნეიჰაუზის ქართველი შემკვიდრეები საპატიოდ იყვნენ წარმოდგენილი. ყოველივე ამან განსაკუთრებული სითბო შესძინა ჰენრიჰ ნეიჰაუზის ხსოვნის საღამოს. ვიდეოფორმა გააცოცხლა ამ ლეგენდარული მუსიკოსისა და პიროვნების პორტრეტი, რაც უფროსი თაობის თბილისელთათვის გარდასულ დღეთა სიამესთან ზიარება იყო, ხოლო ახალგაზრდებისათვის ნამდვილი აღმოჩენა და ღრმა მუსიკასთან შეხება. მუსიკალური ენით აზროვნება და არა შიშველი ტექნიკური „პროგრესი“ ან ვირტუოზულობის აპოგეა – აი, რა გამოარჩევდა ნეიჰაუზის სკოლას ყოველთვის, რაც გამოავლინეს კიდევ იმ საღამოს მისმა მოსწავლეებმა, დღეს მსოფლიოში წარმატებულმა პიანისტებმა: ბორის პეტრუშანსკიმ, ალექსეი ლიუბიმოვმა, ელენა რისტერმა და ნეიჰაუზების პიანისტთა დინასტიის მეხუთე თაობის ახალგაზრდა წარმომადგენელმა – ადი ნეიჰაუზმა. მთელი კონცერტის მანძილზე მათ შესრულებაში ისმოდა ნეიჰაუზისეული ბგერა – კეთილშობილი, ფაქიზი, ღრმა და შთამბეჭდავი.

მაგრამ წინასახალწლო მუსიკალურ ფორუმს სევდიანი ფურცლებიც დაერთო. მოულოდნელად გარ-

ჰენრიჰ ნეიჰაუზი

დაიცვალა თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრის ორკესტრის დირექტორი და ორკესტრის წევრი ტარიელ ყვავაძე. სწორედ იმ საღამოს ორკესტრს, ჯანლუკა მარჩიანოს დირიჟორობით, თანხლება უნდა გაენია ქართველი მომღერლებისათვის. ცნობა შემზარავი აღმოჩნდა... კონცერტი არ შედგა...

ბემოთ მოგახსენეთ, საღამოებს გამორჩეულად ახალგაზრდული ელფერი დაჰკრავდა-მეთქი. საღამოების ციკლი ყველაზე ახალგაზრდა შემსრულებელმა იტალიელმა ლეონარდო კოლაფელიჩემ გასსნა. ორგანიზატორთა არჩევანი არ იყო შემთხვევითი. 2013 წელს პიანისტმა სამ უძლიერეს კონკურსში გაიმარჯვა. მანამდეც არა ერთი კონკურსის გამარჯვებულმა არიზონაში პრემია ჩვენი ეპოქის უდიდესი პიანისტის მარტა არგერისის ხელიდან მიიღო. ეს კიდევ უფრო მნიშვნელოვანს ხდიდა Yamaha USASU კონკურსში გამარჯვებას. საღამოს პროგრამა მრავალფეროვანი იყო შინაარსობრივადაც და ეპოქალურადაც – ბეთოვენის სონატა, შოპენის სკერცო და პოლონეზი, მენდელსონის სერიოზული ვარიაციები, ალბენისის „ტრიანა“ ციკლიდან „იბერია“ და სამი ფრაგმენტი სტრავენსკის „პეტრუშკადან“. ამგვარი პროგრამის სრულყოფილად შესრულებისას პიანისტს სჭირდება როგორც უზადო ტექნიკური მზადყოფნა, ისე ეპოქის სუნთქვის აღქმაც და ფორმის ბუსტად გააზრებაც. კოლაფელიჩემ ეს ყო-

ნატალია გუშვიანი

4

ველივე ოსტატურად, გამოკვეთილი ინდივიდუალობით წარმოაჩინა. ერთმანეთს ენაცვლებოდა დახვეწილი პოეტურობა, გააზრებული ფრაზირება, დრამატიზმი და იუმორი. ჰარმონიული „ბლოკების“ მსუყე ჟღერადობა მომხიბვლელ ფერთა პალიტრას ქმნიდა და განსხვავებულ აკუსტიკურ არეალს წარმოშობდა შოპენის კომპოზიციებსა და ალბენისის „იბერიაში“, კონტრასტებით აღსავსე სტრავენსკის „პეტრუშკაში“. მაგრამ არაერთგვაროვნად შეაფასა მსმენელმა ბეთჰოვენის მი ბემოლ მაჟორული სონატა „Les Adieux“. მაგანმა მიიჩნია, რომ

შესრულებას ბეთჰოვენისეული სიღრმე აკლდა. მე კი სხვაგვარი ღირსება ვიგრძენი – ეს იყო ახალგაზრდა ადამიანის გულწრფელი ინდივიდუალური გააზრება, რომელიც თავისუფალი იყო უდიდეს პიანისტა ჩანაწერების კოპირებისაგან.

კიდევ უფრო ძლიერი ახალგაზრდული სული შემოიტანა ჯაზის საღამომ, რომელშიც ორი კოლექტივი მონაწილეობდა. თბილისელთა ჯაზ-ტრიო წარსდგა პაპუნა შარიქაძის (ფ-ნო), გიორგი სამსონაძის (კონრაბასი) და ირაკლი გოგოლაძის (დასარტყამები) შემადგენლობით. რატომღაც საკონცერტო ბუკლეტში, რომელიც ყველა კონცერტის შემსრულებელს გვაცნობდა, არაფერი იყო ნათქვამი მათზე. არადა, ძალზედ მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოში მუსიკის ეს ჟანრი ინტენსიურად ვითარდება და უკვე საგულისხმო შედეგებიც გვაქვს – ქართველი ჯაზმენები გავიდნენ საერთაშორისო ასპარეზზე და დიდ წარმატებებს მიაღწიეს ამერიკაში, ჯაზის სამშობლოში. წარმატებული იყო ფართო საზოგადოებისათვის ამ, ჯერ უცნობი, ტრიოს გამოსვლაც. ტრიოს ცენტრი ამ შემთხვევაში იყო ახალგაზრდა დამწყები პიანისტი და კომპოზიციების ავტორი პაპუნა შარიქაძე, რომელიც ჯაზის ოსტატობას ეუფლება ზურაბ რამიშვილთან, რომლის მონაფეთა შორის არის ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული ქართველი ჯაზმენი ბექა გოჩიაშვილი. ბატონი ზურაბი არანაკლებ წარმატებას უწინასწარმეტყველებს პაპუნას. ის სულ ორიოდ წელია, რაც მუსიკას პროფესიულად ეუფლება და მის მიღწევებს მიიჩნევს ამის წინაპირობად. პაპუნამ მართლაც საინტერესო კომპოზიციები წარმოადგინა და საკმაოდ მაღალ დონეზე შეასრულა. საფორტეპიანო-საშემსრულებლო პრობლემების დაძლევისა და სრულყოფის მიზნით იგი აკადემიურ საფორტეპიანო კურსსაც გადის თბილისის „ნიჭიერთა ათწლედში“ ნელი კურცხალიას კლასში. ჯაზისა და აკადემიური პიანისტი პრინციპების სინთეზი მას საშუალებას აძლევს სიღრმისეულად გაიზაროს კომპოზიციური პრობლემები. ეს კონცერტი პაპუნას საჯარო წარმატების საკმაოდ შთამბეჭდავი და წარმატებული სტარტი იყო, რაშიც დიდი დამსახურება მიუძღვით უკვე გამოცდილ მუსიკოსებს გიორგი სამსონაძესა და ირაკლი გოგოლაძეს. ჩემი აზრით, ტრიოს აკუსტიკური

ივანე ფლორი, ნიკოლა რისლინი, არჩილ ხარაძე, ალექსანდრე ჩიჩავაძე, მიხეილ ოქელი

ბალანსის დახვეწა სჭირდება. ნათელია, რომ ირაკლი შესანიშნავი დრამერია, მაგრამ ელექტრონიკა არ იყო სათანადოდ დაბალანსებული და ამიტომ ხშირად ანსამბლში დრამის ხმოვანი დინამიკა ფარავდა ფორტეპიანოსა და კონტრაბასის უფრო მნიშვნელოვან იმპროვიზაციულ სვლებს.

მეორე განყოფილება გიორგი კიკნაძის ტრიოს დაეთმო. გიორგი ჰამბურგის კონსერვატორიის კურსდამთავრებულია, ბრწყინვალედ უკრავს კონტრაბასზე და სისტემატურად მონაწილეობს სხვადასხვა პროექტებში მსოფლიოში ცნობილ მუსიკოსებთან ერთად. ამავე რაოდენ მისი პარტნიორები იყვნენ შესანიშნავი პიანისტი რაინერ ბოემი, უკვე აღიარებული ოსტატი, მრავალი პრესტიჟული პრემიის მფლობელი, რომლის ხელოვნება ჩამოყალიბდა მანჰაიმის, კიოლნისა და ნიუ იორკის კონსერვატორიებში უდიდესი მუსიკოსების ხელმძღვანელობით და კონრად ულრიხი (პერკუსია), ჰამბურ-

გის კონსერვატორიის კურსდამთავრებული, რომელიც წარმატებით გამოდის როგორც ბიგ ბენდთან, ასევე სიმფონიურ ორკესტრთან. მათი „მგრძობიარე, მრავალფეროვანი და დინამიკური დაკვრის“ მომსწრენი გავხდით ჩვენც იმ საღამოს.

გიორგის კომპოზიციები პირველად რამდენიმე წლის წინ მოვისმინე, როდესაც მამასთან, ღრმა, მუსიკალური ინტელექტით გამორჩეულ მუსიკოსთან, რევამ კიკნაძესთან ერთად უკრავდა. მაშინ გიორგი მართლაც „დამწყები“ მუსიკოსი იყო. შემდგომაც ხშირად უკრავდა თბილისში სხვადასხვა კლუბებში. ამავე რაოდენ კი უკვე ოსტატი-ბანისტი საკუთარი კომპოზიციებით, შეიძლება ითქვას, პირველად წარსდგა ქართველი ფართო მსმენელის წინაშე და სრულად დაიპყრო აუდიტორია. მის კომპოზიციებში იმდენად ორგანულად გაჯერდა ქართული ინტონაცია და რიტმები ჯაზის საერთო ქსოვილში, რომ კიდევ ერთხელ დაგვარწმუნა, ხელოვნებაში

გიორგი კიკნაძე

ეროვნული ბარიერი არ არსებობს. აქ მთავარია ოსტატობა, გემოვნება და ვინრო-ეთნიკურობიდან ზოგადობისკენ სწრაფვა, ეროვნული „ბილიკების“ ფართო „ტრასასთან“ გამთლიანება და ზეეროვნულამდე ამაღლება. ამ თვალსაზრისით საღამო არა მარტო გიორგის, არამედ მთელი მისი ტრიოს ტრიუმფად იქცა. სწორედ ამ ბრწყინვალე გერმანელი მუსიკოსების მიერ ქართულ მუსიკალურ ეთნოსში შეღწევის შესაძლებლობა და ლოგიკური გააზრება იყო აღიარება ზემოთქმულისა და რეალური საფუძველი იმ აღტაცებისა, რომელიც ტრიოს გამოსვლას მოჰყვა.

საერთაშორისო კლასის ახალგაზრდა პიანისტი და ორგანისტი გარი ეპრიკიანი თბილისში დაიბადა და აქვე მიიღო დანყებითი მუსიკალური განათლება. 11 წლისა მოსკოვში გადავიდა და დღესაც იქ მოღვაწეობს. ამჯერად იგი საორგანო მუსიკის პროგრამით ეწვია თბილისს. მის პროგრამაში ბაროკოს ეპოქის მუსიკის გვერდით (ბუქსტეჰუდე, ბახი) ორგანზე გაჟღერდა რომანტიკოსი მენდელსონის სონატა და თანამედროვე საორგანო მუსიკა (კუმნარიოვი, სტროგანოვი, აივზი).

როდესაც ბუკლეტში წავიკითხე ფრანგულ სიმებიან კვარტეტს „არპუჯიონეს“ არსებობის 25 წელი შეუსრულდაო, გაოცება ვერ დავმალე... ისეთი გრძობა მქონდა, რომ ქართველი ყმანვილები – ალტისტი არჩილ ხარაძე და ჩელისტი ალექსანდრე ჩიჯავაძე სულ ახლახან წავიდნენ უცხოეთში. ამ ფრაზამ კი რეალობა-

ში დამაბრუნა – თურმე ეს „ყმანვილები“ აგერ უკვე 25 წელია ამ ანსამბლში უკრავენ მევიოლინეებთან იზაბელ ფლორთან და ნიკოლა რისლინთან ერთად. ამდენად, ბუნებრივია ის ცხოველი ინტერესი, რომელიც დამებადა მათი კონცერტის მიმართ. ამას ისიც ემატებოდა, რომ მათ მიკა (მიხეილ) ოძელის კვარტეტი უნდა შეესრულებინათ. მე კი მიკას არც ერთი ახალი ნაწარმოები დაახლოებით ამდენივე ხანი არ მქონდა მოსმენილი, არადა, შარშან ეს ნაწარმოები საქართველოს კულტურის სამინისტროს ყოველწლიური პრემიით დაჯილდოვდა. ერთი სიტყვით, ინტერესი გაათკეცებული მქონდა... დაიწყეს ბეთჰოვენით და დაამთავრეს დებიუსის კვარტეტებით. გარდამავალი მათ შორის მიკა ოძელის კვარტეტი იყო. მიკა ოძელი გასული საუკუნის ქართველ 70-იანელთა იმ ჯგუფს ეკუთვნის, რომლებიც ცდილობდნენ იმდროინდელი თანამედროვე მუსიკალურ-სააზროვნო სისტემებისა და ტექნოლოგიების ეროვნულ ნიადაგზე დაყრდნობას და გარკვეულ წარმატებებსაც აღწევდნენ. ამ კუთხით მიიჩქიეს ყურადღება მიკა ოძელის პირველივე ნაწარმოებებმა. ეს კვარტეტიც იმავე ხაზის გაგრძელებაა. მისი მუსიკა ნათელია, გულწრფელი. ვფიქრობ, სწორედ ამ თვისებით გაუძლო მისმა კომპოზიციამ იმ დიდ გამოწვევას – გაჟღერებულიყო გენიალური ნაწარმოებების გვერდით. სასიამოვნო საღამო გამოვიდა. ვისმენდით ტიპურ ფრანგულ ანსამბლს, მშვიდს, ელეგანტურს, კარგად შემღერებულს და აზრით გაჯერებულს, რომელიც გრძობდა ბეთჰოვენის მუსიკის შინაგან დრამატულ მუხტს, დებიუსის გამჭვირვალე ფერადოვნებას და იმ მუსიკის ორიგინალობას, რომელმაც გადააწყვეტინა ფრანგული ანსამბლის წევრებს მიკა ოძელის კვარტეტი წარედგინა ქართველი მსმენელისათვის.

კვარტეტი „იზერი“: ირაკლი ჯაფარიძე, თამარ ბულია, გიორგი ჯორჯაძე, გიორგი საინდრაძე

ოთხი პრემიერული კვარტეტი

შარშან საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრომ გამოაცხადა კონკურსი საუკეთესო სიმებიანი კვარტეტისა და სტუდენტური სამუსიკისმცოდნეო ნაშრომისათვის. 24 დეკემბერს სამინისტროში გამარჯვებულთა დაჯილდოების ცერემონიალი და კონცერტი გაიმართა, რომელზეც სწორედ პრემიერული ოთხი კვარტეტი შესრულდა.

საღამო გახსნა კულტურის მინისტრის მოადგილემ, ქალბატონმა მანანა ბერიკაშვილმა: „ჩვენ მიგვაჩნია, რომ ქართული კულტურისთვის მეტად მნიშვნელოვანია კლასიკური მუსიკის ხელშეწყობა. კონკურსი, რომელიც ჩვენ წელს ჩავატარეთ ცოტა განსხვავებული იყო, ვინაიდან ის კვარტეტისთვის სპეციალური რეპერტუარის შექმნას ითვალისწინებდა. თუ არ ვცდები, ცხრა ნაწარმოები შემოვიდა. და კიდევ ერთი კონკურსი გვქონდა – მუსიკალური კრიტიკის ხელშეწყობა. კულტურის სამინისტრომ წელს პირველად განახორციელა ეს საინტერესო პროექტი. სამწუხაროდ, ძალიან ცოტა იყო მონაწილე – სულ სამი ადამიანი, მაგრამ იმედი გვაქვს, რომ მომავალში ასეთი კონკურსების დახმარებით, ჩვენ ამ სფეროსაც მივხედავთ. ძალიან კომპეტენტური ჟიური გვყავდა.“

მანანა პერიკაპვილი, ლიკა კოპალეიშვილი, მაია სიგუა

ოთარ ტატიშვილი

8

მინდა გითხრათ, რომ ამ თემაზე აქტიურად მუშაობდა ქალბატონი ლიკა კოპალეიშვილი. საერთოდ, ჩვენ დეპარტამენტის ყველა თანამშრომელს დიდ მადლობას ვუხდით, იმიტომ, რომ თავდაუზოგავად და გულისხმიერად შრომობდნენ და რაც მთავარია – გემოვნებით. ახლა სიტყვას გადავცემ ქალბატონ ლიკა კოპალეიშვილს“.

ლიკა კოპალეიშვილი: „გამარჯობა, დიდი მადლო-

ბა მობრძანებისათვის. ვიდრე დავაჯილდოვებთ ჩვენს ლაურეატებს მოგახსენებთ ჟიურიზე, რომელმაც მიიღო ასეთი გადაწყვეტილება. სამუსიკისმკოდნეო დარგში ჟიურის წევრები იყვნენ: მანანა ახმეტელი, ნანა ქავთარაძე, ლალი ვაბუნიანი, მზია ჯაფარიძე, ზურაბ ნადარეიშვილი. როგორც ქალბატონმა მანანამ მოგახსენათ, სამუსიკისმკოდნეო დარგში ეს პირველი კონკურსი იყო და ამიტომ ლოგიკურია, რომ სულ სამი ნაშრომი, სამი წერილი შემოვიდა. მხოლოდ ერთმა მათგანმა მიიღო შეფასება. I და II პრემია არ გაიყვა, III პრემია დაიმსახურა მაია სიგუამ“.

მაია სიგუა: „დიდი მადლობა ყველას ვინც მონაწილეობდა ამ კონკურსის ორგანიზებაში. ეს კონკურსი მართლა ძალიან მნიშვნელოვანია. სამართლიანად აღინიშნა, რომ მონაწილეთა მცირე რაოდენობა სწორედ კონკურსის პირველად ჩატარებამ განაპირობა. დარწმუნებული ვარ, რომ ეს კონკურსი გაგრძელდება და მომავალში უფრო მეტი მონაწილე იქნება, შესაბამისად, უფრო ბევრი კარგი ნაშრომი დაინერება და წინ წამოინეწვს ეს სფერო, რომელიც ნამდვილად საჭიროებს განვითარებას. დიდი მადლობა“.

ლიკა კოპალეიშვილი: „ახლა რაც შეეხება კონკურსს საკომპიზიტორო დარგში. ჟიურიში მონაწილეობდნენ: რამამ ქარუხნიშვილი (ან გარდაცვლილი), რუსუდან ნურნუშია, მაკა ვირსალაძე, თამარ ლიჩელი, კონსტანტინე ვარდელი, ირაკლი ცინცაძე. შეიძლება გაგიკვირდეთ რა შუაშია თამარ ლიჩელი... მაგრამ საქმე ისაა, რომ კონკურსი გამოცხადებული იყო აგრეთვე საფორტეპიანო ანსამბლზე. სამწუხაროდ, შემოვიდა ერთადერთი ტრიო და ისიც ვერ გავიდა. ამიტომ იყო ჟიურიში ჰიანისტი. ახლა რაც შეეხება ლაურეატებს: III პრემია გაიყვეს ბატონებმა – ოთარ ტატიშვილმა და ალექსანდრე მწარიაშვილმა, II პრემია – მიხეილ ოძელი, I პრემია – ზურაბ ნადარეიშვილი“.

ოთარ ტატიშვილი: „დიდი მადლობა. მოხარული ვარ, რომ ჩემი ნაწარმოები გავიდა და საშუალება მომეცა ის თქვენთვის მომესმენინებინა. დიდი მადლობა მინდა ვუთხრა კვარტეტის არაჩვეულებრივ მუსიკოსებს, ასეთი კონკურსები რაც უფრო ხშირად ჩატარდება, ჩვენთვის უფრო დიდი სტიმული იქნება. ერთადერთს ვისურვებდი, რომ ჩვენი მსმენელი მეტად და-

ინტერესდეს იმით, რაც ხდება კლასიკურ მუსიკაში. ამ მხრივ ეს კონკურსი კარგი ნამოწეებაა და მომავალში აუცილებლად უნდა განვითარდეს“.

ლიკა კობალეიშვილი: „ერთია კონკურსის გამოცხადება და მეორე, თუ არის იმის საშუალება, რომ გამარჯვებული ნაწარმოებები შეასრულოს პროფესიულმა კოლექტივმა, ჩვენ გავვიმართლა და კვარტეტი – გიორგი ხაინდრავას, თამარ ბულიას, ირაკლი ჯაფარიძის და გიორგი ჯორჯაძის შემადგენლობით, სიამოვნებით დათანხმდა კულტურის სამინისტროს თხოვნას. მათი წყალობით შესრულდება ეს ნაწარმოებები.“

რაც შეეხება კონკურსებს, იმედია, მომავალ წელსაც მუსიკის ბიუჯეტში ერთ-ერთ პრიორიტეტად დარჩება საკომპოზიტორო კონკურსები. იმიტომ, რომ ფაქტობრივად, კომპოზიტორებს სხვა არანაირი საშუალება, სხვა სტიმული არ გააჩნიათ. კოლექტივები ნაკლებად ასრულებენ ქართველ კომპოზიტორებს და იქნებ ამ კონკურსებმა რაღაცნაირად გამოაცოცხლონ და დააინტერესონ ჩვენი კომპოზიტორები, რომ შეიქმნას ახალ-ახალი ნაწარმოებები.

ქალბატონო მანანა, ასე მგონია, კამერული ნაწარმოებები უფრო ამართლებს იმ მხრივ, რომ მაშინვე შეგვიძლია შევასრულოთ, ისე, როგორც წელს მოხდა. მომავალ წელს შეიძლება გამოცხადდეს კონკურსი (ასე ვფიქრობ) ვირტუოზულ საფორტეპიანო პიესაზე და რომანსზე. აქედანვე მინდა ვითხრათ ეს, რომ კომპოზიტორებს მეტი საშუალება და დრო ჰქონდეთ სამუშაოდ“.

ასეთი იყო ვერბალური და საბეიმო ნაწილი კულტურის სამინისტროს პრემიების გადაცემისა. როგორც მოგახსენეთ, ამასთან ერთად გაიმართა კონცერტი. სიმებიანმა კვარტეტმა – გიორგი ხაინდრავას, თამარ ბულიას, ირაკლი ჯაფარიძის და გიორგი ჯორჯაძის შემადგენლობით, შეასრულა გამარჯვებული კვარტეტები. ჩვენ ამ ნაწარმოებებთან დაკავშირებით გავესაუბრეთ კომპოზიტორებს.

III პრემია – ოთარ ტატიშვილის I სიმებიანი კვარტეტი – „ნაწარმოები ერთნაწილიანია, თუმცა კლასიკური სონატური ფორმის ასოციაციები ჩნდება. როგორც კომპოზიტორი ამბობს „ეს განაპირობა ნაწარმოების მონოთემატური განვითარების პრინციპმა და იდეის, თემატური მასალის ერთ სუნთქვაზე შესრულე-

გურბაზ ნალავაშვილი

შიხეილ ოქაელი

ბისკენ სწრაფვამ. იმპულსური ხასიათის თემა ნაწარმოების განვითარების მანძილზე მყარ ფორმას იძენს, მკვიდრდება. მას ენაცვლებიან მცირე თუ მოზრდილი ინტერმედიები. მუდმივი ძიება ხან მშვიდ, ხან მოუსვენარ გარემოში რეპრიზამდე მიდის. ეს განვლილისკენ, სანყისისკენ დაბრუნებაა. შესაძლოა ქვეცნობიერი იდეა მიანიშნებს მუდმივ დიალექტიკურ, ციკლურ დროში დინამიკურ და მოძრავ ბუნებაზე, ნოსტალგიაზეც. სშირად ხომ ვუბრუნდებით მას, რასაც ადრე გავურბოდით.

ალექსანდრე მწარიაშვილი

თუმცა ეს სულ არ ნიშნავს იმას, რომ სამუდამოდ გვინდა იქ ვნახოთ ნავსაყუდელი, დავსვათ წერტილი. შესაძლოა ეს ფარული რომანტიზმის დაუოკებელი აჩრდილია, რომელიც ვერ ისვენებს ერთ სივრცეში და სულ სიახლის, ახალი შთაბეჭდილებების მოლოდინშია. არ ვცდილობ ახალი ტექნოლოგიური და კონსტრუქციული ტექნიკური საშუალებების მიზნობრივ გამოყენებას, თუ ამას მუსიკა არ მოითხოვს და ამის საჭიროება არ არის. ამით მსურს ხელოვნურობის საშიშროების აცილება“.

III პრემია – ალექსანდრე მწარიაშვილის | სიმებიანი კვარტეტი. ამ ჟანრში ნაწარმოების შექმნის სურვილი

დიდი ხანია ჰქონდა კომპოზიტორს, თუმცა გარკვეული მიზეზების გამო არ იწყებდა მუშაობას. „2008 წელს ჩემს ცხოვრებაში მომხდარი ტრაგიკული მოვლენების ფონზე დავწერე პიესა, როგორც მომხდარის მუსიკალური გააზრება. შემდეგ ეს პიესა კვარტეტის მეორე ნაწილად იქცა. სწორედ აქ აჟღერდნენ განცდები ტირილის, სამგლოვიარო მარშის და სევდიანი მოგონებების სახით, რომლის გადმოცემის უნარი აქვს მხოლოდ სიმებიან საკრავებს, ისეთ კამერულ-ინტიმურ შემადგენლობაში, როგორიც არის კვარტეტი“. ცოტა მოგვიანებით ამავე ჟანრში კომპოზიტორმა შექმნა ახალი პიესა, რომელიც მომავალი კვარტეტის მესამე ნაწილი გახდა. „აქაც აუდიო აღწერაა იმ პერიოდის ჩემი სულიერი მდგომარეობის. ესაა დაბნეულობა, მონოტონურობა და საკუთარი თავის ძიება შექმნილ გარემოში“. რაც შეეხება I ნაწილს, ის მას შემდეგ დაინერა, რაც კულტურის სამინისტრომ გამოაცხადა კონკურსი. „დაიწყო მიზანმიმართული მუშაობა ჩვეულ კანონიკურ სონატურ ფორმაზე. ის ეფუძნება თემებს, რომლებიც მანამდე არ იყო რეალიზებული. ასე შეიქმნა საეტაპო ნაწარმოები ჩემს შემოქმედებაში, რომელიც ამავე დროს ძალიან პირადულია“.

II პრემია – მიხეილ ოძელის III სიმებიანი კვარტეტი „გამოგონება“. „ნაწარმოები ცნობილ ქართველ კომპოზიტორს დავით თორაძეს ეძღვნება. და არამართო მას, საერთოდ იმ პერიოდს. ციტატებიც მაქვს გამოყენებული კვარტეტში, ჰარმონიებიც არ შევცვალე, აკორდები შევიტანე სპეციალურად, რომ შემენარჩუნებინა რაღაც იერი და არომატი, იმ პერიოდის მუსიკალური ესთეტიკას თან ამ გადასახედიდან, დღევანდელი გადასახედიდან დანახული ის დრო“.

კვარტეტი ერთნაწილიანია. მუსიკალურ მასალად, თემად აღებულია დავით თორაძის რომანსი კინოფილმიდან „დღე პირველი, დღე უკანასკნელი“. „ჩემთვის დიდი ჯილდო იყო, როდესაც კულტურის სამინისტროში ეს ნაწარმოები შესრულდა, ვიღაც პატარა გოგონა მოვიდა, იქნებოდა IX – X კლასში. მითხრა – რაღაც ნაცნობი, სასიამოვნოა და რა ხდება ვერ გავარკვიე, ძალიან გთხოვთ ამისხენითო. ამოიცნო, მაგრამ ვერ მიხვდა, იმიტომ, რომ მე პირდაპირი ციტირება არ მაქვს და არც არის საჭირო, ეს ყველაფერი შენიღბულია როდე-

საც ავუსხენი, ამოისუნთქა – აგაშენათ ღმერთმა, ახლა ყველაფერი ნათელიაო. ეს ბავშვი ასოციაციურად მიხვდა იმას, რაც მე შევთავაზე“.

I პრემია – ზურაბ ნადარეშივილის სიმებიანი კვარტეტი. კომპოზიტორი ცდილობდა მეტნაკლებად გამოეყენებინა კლასიკური ფორმები, როგორც მთლიანად კვარტეტის გააზრებისას, ისე ცალკეული ნაწილებისთვის. „რაც განპირობებული იყო იმით, რომ ინტონაციები კლასიკურ-რომანტიკული ტიპისაა (ძირითადად ჩემი ოპერიდან)“. კვარტეტი ოთხნაწილიანია. I სონატურ ფორმასთან მიახლოებული. ამ ნაწილის, როგორც ტონალურ, ისე ატონალურ ინტონაციებზე აგებული თემები ტრანსფორმირებული სახით სხვა ნაწილებშიც გვხვდება. II ნაწილი სკერცოდ აქვს კომპოზიტორს ჩაფიქრებული. „მისი თემატური მასალა აგებულია ბაროკოს ტიპის ინტონაციებზე, რომლებიც პოლიფონიურად მუშავდებიან და კულმინაციაში მკვეთრ დისონანსამდე მიდიან, დასასრულისკენ კი რიტმულ ნახაზად გარდაიქმნებიან და ნელ-ნელა ქრებიან“. ეს ნაწილი თავისებური იუმორესკაა. III ნაწილი, „აქაა ნელი, მედიტაციური მოძრაობა, მოდალური ბგერწყობით“. აჩქარება ორ აღმავალ ტალღას ქმნის, რომელთა კულმინაციებს განმუხტვა მოსდევს. IV ნაწილი ესაა „რადაც შუალედური მედიტაციასა და ცეკვას შორის (მედიტაციური ცეკვა). ინტონაციები აგებულია მთის კილოებზე, როგორც ქართულ ისე ზოგადკავკასიურზე. ეს შეიძლება ჩავთვალოთ, როგორც ერთგვარი დაბრუნება „ფესვებთან“, ანუ იქ, სადაც ძალიან მკირედ, მაგრამ ჯერ კიდევ შემორჩენილია „სინმინდე“.

ასეთი გახლავთ კულტურის სამინისტროს მიერ პრემირებული ოთხი ნაწარმოები, რომელთა შესახებაც თავად კომპოზიტორები გვესაუბრნენ. რაც შეეხება ზოგად განწყობას, შთაბეჭდილებას, რომელიც იმ საღამომ დაგვიტოვა, ის ნამდვილად დადებითია, რადგან მეტნაკლებად, მაგრამ, უდაოდ, საინტერესო ნაწარმოებები შეემატა ქართულ მუსიკას, რომლებიც, იმედი ვიქონიოთ, დამკვიდრდება რეპერტუარში.

ვულოცავთ ლაურეატებს, წარმატებებს ვუსურვებთ და ველით ახალი კონკურსის ახალ გამარჯვებულებს.

სიყვარული - მუსიკისა და ტერენსისადმი

პიო აბრახამია

ბევრი ვიფიქრე, ამ წლის იუბილარ კომპოზიტორთაგან ვისთვის მიმეძღვნა წერილი... არჩევანი შეჩერდა ხელოვანზე, რომლის შესახებ არც ისე ბევრი დანერვილა. ეს აკაკი ანდრიაშვილია – ქართველ კომპოზიტორთა მეორე თაობის წარმომადგენელი, საბჭოთა საქართველოს ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწე.

2014 წელს კომპოზიტორს 110 წელი უსრულდება. მან არცთუ მწირი მუსიკალური მემკვიდრეობა დატოვა, თუმცა მისი ფართო მოღვაწეობა ხელოვნების სფეროში უდავოდ აღნიშვნისა და გახსენების ღირსია.

აკაკი ანდრიაშვილი 1904 წელს ყვარლის რაიონში დაიბადა. ადრევე დაობლებულმა ახალგაზრდობის მძიმე გზა გაიარა. საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ, ამხანაგების ხელშეწყობით გადამწყვიტა დედაქალაქში გაეგრძელებინა სწავლა. 1924 წელს ჩაირიცხა სახელმწიფო უნივერსიტეტში სიმრძისმეტყველების ფაკულტეტზე. დედაქალაქში მუსიკით გატაცებულმა უნივერსიტეტში სწავლის პარალელურად სახელმწიფო კონსერვატორიის კომპოზიციის ფაკულტეტზე ჩააბარა. ამ დროიდან უარი თქვა მეგობრების შეწუხებაზე, მათგან დახმარების მიღებაზე და დაიწყო საკუთარი შრომით ცხოვრება. მან ძალზე რთული სტუდენტობის პერიოდი გაიარა: თავდაპირველად მუშაობდა ხუდა-

დოვის ტყეში მინის მთხრელად; ორ წელიწადში კი მძიმე ფიზიკური სამუშაოდან, განსახკომის სასადილოში გადავიდა სამზარეულოს მუშად. ამის მიუხედავად მას არ გასჭირვებია კონსერვატორიაში, როგორც ბეჯით სტუდენტს თავი ესახელებინა – დირექციის გადამწყვეტილებით დაენიშნა ზაქარია ფალიაშვილის სახელობის სტიპენდია. რადგან არსებული სტიპენდია მას დამოუკიდებლად ცხოვრების საშუალებას აძლევდა, გადამწყვიტა სამსახურისთვის თავის დანებება. დამატებით შემოსავალს კი, ამჯერად, ჰარმონიაში კერძო გაკვეთილების ჩატარებით შოულობდა.

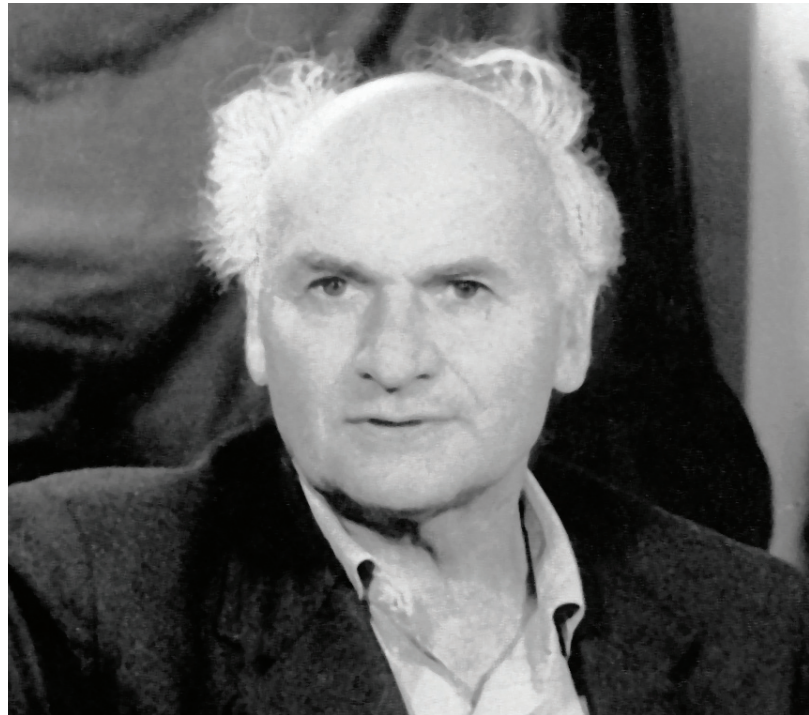
ასპირანტურის დამთავრებისთანავე მას სამსახური შესთავაზეს კონსერვატორიაში კომპოზიციის პედაგოგად. სხვადასხვა წლებში განსახკომის გადამწყვეტილებით პედაგოგიურ მოღვაწეობას სენაკის მუსიკალურ სკოლასა და ქუთაისის, სიღნაღის სამუსიკო სასწავლებელში ეწეოდა.

აკაკი ბუნებით თავისუფალი ადმიანი იყო. მუსიკის გარდა აღმერთებდა ფილოსოფიას, თეატრსა და პოემიას. აქტიურად თანამშრომლობდა მარჯანიშვილისა და მოზარდმაცურებელთა თეატრებთან. პოემიისა და თავისუფლების სიყვარულმა კი უმტიკიცესად დააკავშირა დიდ ქალაქში მასავით უთვისტომოდ დარჩენილ

ტერენტი გრანელს. ტერენტისთან ურთიერთობის პერიოდი კომპოზიტორის ავტობიოგრაფიაში ყველაზე მნიშვნელოვანი და ტკბილად მოსაგონარია. ორი მხეთიალე ხელოვანი მთელ დღეებს ერთად ატარებდა თბილისის სასაფლაოებზე, პარკებში, მტკვრის სანაპიროზე, სადაც კომპოზიტორის თანდასწრებით სპონტანურად იქმნებოდა სულში ჩამწვდომი მაღალი პოეზია. არასდროს დარღვეულა მათი ტრადიცია — კვირაობით ერთად ევლოთ კათოლიკურ ტაძარში გაქარია ფალიაშვილის ორგანზე შესრულების მოსასმენად. უყვარდათ ხეთიალი, საუბარი მუსიკასა და პოეზიაზე, სიცოცხლესა და სიკვდილზე. უდიდესი სიხარულით იხსენებს კომპოზიტორი ტერენტის მეშვეობით გალაკტიონთან და ესენინთან ურთიერთობასაც. გალაკტიონი კომპოზიტორს, როგორც ტერენტის ერთადერთ მეგობარსა და მასზე გამორჩეულად მზრუნველს, უდიდეს პატივს სცემდა, ვინაიდან მხოლოდ მათ ესმოდათ ამოუცნობი ტერენტის აზრებისა. კომპოზიტორის მოგონებითი ესეე ტერენტის შესახებ ის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დანატოვარია, რომლის მეშვეობითაც საზოგადოება სიღრმისეულად გაეცნო მართოსული პოეტის ბიოგრაფიის სხვისთვის უცნობ დეტალებს, თუ ზოგადად მის შინაგან სამყაროს... მძიმე აღმოჩნდა აკაკისთვის მეგობრის კომმარული ჰალუცინაციები და საბოლოოდ მისი დაკარგვა...

ამ პერიოდიდან აკაკი ანდრიაშვილი აქტიურ საკომპოზიტორო მოღვაწეობას იწყებს. მისი პირველი მნიშვნელოვანი ქმნილებებია I სიმფონია და საფორტეპიანო კონცერტი (1933-34 წწ). 1937 წელს კი „ვეფხისტყაოსნის“ 750 წლის იუბილეს უძღვნის II სიმფონიას. მას შემდეგ კი კომპოზიტორი ინტერესდება საოპერო ჟანრით. 1938 წლიდან 1946 წლის ჩათვლით შექმნა 9 ოპერა („აკაკი ყაჩაღი“, „უფსკრული“, „ნანა“, „ოთარაანთ ქვრივი“, „მეგობრობა“, „ზვავი“, „განდევილი“, საბავშვო — „ჩხიკვათა ქორწილი“, კომიკური — „ლაშქარა“), რომელთაგან ყველაზე დიდი აღიარება ავტორს „აკაკი ყაჩაღმა“ მოუტანა.

ოპერა „აკაკი ყაჩაღი“ შეიქმნა 1938 წელს ქართული ლიტერატურის ორი კლასიკური ნიმუშის — „აკაკი ყაჩაღისა“ და „გლახის ნაამბობის“ მოტივებზე გ. იმედაშვილის ლიბრეტოს მიხედვით, რომლის პრემიერა 1940

აკაკი ანდრიაშვილი

წელს საკმაოდ რეზონანსული აღმოჩნდა (დირიჟორი ოდისეი დიმიტრიადი, რეჟისორი — გიორგი ჟურული, მხატვარი ვალერიან სიღამონ-ერისთავი; კაკო ყაჩაღი — დავით გამრეკელი). სპექტაკლებზე იმგვარი ხალხმრავლობა ყოფილა, რომ ცხენოსანი მილიციის ჩარევაც ხდებოდა საჭირო. მუსიკისმცოდნე ანტონ ნულუკიძე წერს: „ა. ანდრიაშვილის „აკაკი ყაჩაღის“ წარმოდგენები კარგა ხანს ანშლაგებით მიდიოდა. „აკაკი ყაჩაღი“ ამკარად გამოირჩეოდა იმდროინდელი ქართული ოპერებისაგან ხალასი გულწრფელობით, ბუნებრივი ვოკალური მღერადობით (რაც სხვა ოპერებს აკლდა), ცოცხალი ადამიანური სახეებით. მისი მუსიკალური ენა ქართლ-კახური გლეხკაცური სიმღერის ფანსალ ნიადგზე იყო აღმოცენებული და ზ. ფალიაშვილის ტრადიციებსაც ეხმარებოდა“. ცხადია, ოპერას ჰქონდა ხარვეზებიც, რასაც აღნიშნავს კიდევ მკვლევარი, მაგრამ ფაქტია, რომ ოპერა წარმატებით მიდიოდა თბილისის საოპერო თეატრის სცენაზე.

გარდა ოპერებისა აკაკი ანდრიაშვილმა შექმნა ორი სიმებიანი კვარტეტი, რემდენივე საფორტეპიანო პიესა, სიმფონიური პოემა „საბჭოთა ოსეთი“ (1942), კამერულ

ღავით გაგრეპალი კაკო ყაჩაღის როლში

-ინსტრუმენტული და კამერულ-ვოკალური ნაწარმოებები; ასევე შექმნილი აქვს ცალკეული საგუნდო ნაწარმოებები და საესტრადო სიმღერები.

კომპოზიტორის თანამშრომლობა თეატრებთან არ შემოიფარგლებოდა მხოლოდ სპექტაკლების მუსიკალური გაფორმებით. წლების მანძილზე მარჯანიშვილის თეატრში იყო მუსიკალური ნაწილის ხელმძღვანელი, ხოლო მოზარდმაყურებელთა თეატრთან დააარსა სათეატრო ორკესტრი, რომელსაც თავად ხელმძღვანელობდა. მოღვაწეობდა ასევე, როგორც ფოლკლორისტ-ექსპედიტორი. ექსპედიციით იმყოფებოდა სვანეთსა და ქარ-

თლში, სადაც ჩანერილი სიმღერებიდან თავად გამოსცა 150 ქართული ხალხური სიმღერა.

მის, ამ მეტად ფართო შემოქმედებითი მოღვაწეობის არეალში, ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მომენტია ზაქარია ფალიაშვილის ოპერა „ლატავრას“ ახალი რედაქცია (სანდრო შანშიაშვილთან და ვახტანგ ფალიაშვილთან ერთად). გასულ საუკუნეში უკანასკნელად, 1950 წელს, სწორედ ამ რედაქციით მოისმინა ქართველმა მსმენელმა ზ. ფალიაშვილის აღნიშნული ოპერა. მხოლოდ ნახევარსაუკუნოვანი „პაუზის“ შემდეგ, 2013 წლის აპრილში, კვლავ აჟღერდა „ლატავრა“ ამავე რედაქციით (დირიჟორი ირაკლი ჩოლოყაშვილი).

საქართველოს თეატრის, მუსიკის, კინოსა და ქორეოგრაფიის სახელმწიფო მუზეუმი ინახავს აკაკი ანდრიაშვილის მცირე პირად საარქივო ფონდს, სადაც განთავსებულია კომპოზიტორის ხელნაწერი წერილი — ოპერის თეატრის დირექციისადმი. ძალზე საინტერესოდ და ორიგინალურად გადმოსცემს იგი საკუთარ მოსაზრებას ოპერა „ლატავრას“ მუსიკალურ მხარესთან და მის ლიბრეტოსთან დაკავშირებით, რომელსაც ბოლოს მის მიერ „გადახალისებულ“ სრულყოფილ ვარიანტს ადარებს. აღნიშნული წერილი პირველად ქვეყნდება, და ვფიქრობ, საინტერესო იქნება მკითხველისათვის:

„ზ. ფალიაშვილის მესამე ოპერა „ლატავრას“ პირველი დადგმიდანვე ცხადი გახდა, რომ მას მრავალი სერიოზული დეფექტი აქვს, როგორც დრამატურგიულად, ისე მუსიკალურადაც.

მთელი რიგი წლების განმავლობაში, დამდგმელები ცდილობდნენ გადაჯგუფებებით, შეკვეცებით და სხვა საშუალებებით დაემკვიდრებინათ ოპერა „ლატავრა“ რეპერტუარში, მაგრამ ამაოდ; ამ ოპერაციებმა უფრო მეტად ააბნიეს და დაშალეს თავდაპირველი ვარიანტი. ოპერის მუსიკალურ მხარეს, გარდა სუსტი დრამატურგიისა, რაც უდავოდ უვარგისი ლიბრეტოდან გამომდინარეობდა, სხვა ნაკლიც ახლდა: ეს იყო ე.წ. ქართული ორიენტალიზმის უხვად გამოყენება კომპოზიტორის მიერ (რისგანაც თითქმის სრულიად თავისუფალია „აბესალომ და ეთერი“).

გასული 1949 წლის დასაწყისში სახ. ოპერის სამხატვრო საბჭომ, იმ მიზნით, რომ ოპერა „ლატავრა“ გადაერჩინა სრული მივინყებისგან, მომანდო მე მისი

გადამუშავება. ამ ხნის განმავლობაში განუწყვეტლივ ვმუშაობდი „ლატავრას“, მუსიკალური მასალის დახვეწაზე და ლიტერატურული სიუჟეტის გადამუშავებაზე ლიბრეტისტ ს.შანშიაშვილთან ერთად. თეატრის მიერ გამოყოფილ სადადგმო ჯგუფთან მუშაობის შედეგათ ამ ჟამად საბოლოოდ შემუშავებულია ოპერა „ლატავრას“ ახალი, გადახალისებული ვარიანტი...

დღეს ოპერა „ლატავრა“ ნაცვლად ხუთი მოქმედებისა და ექვსი სურათისა, შეიცავს სამ მოქმედებას და ორ სურათს. ამის შედეგად ჩვენ მივიღეთ ისეთი ოპერა, რომელიც ჩრდილს არ მოჰფენს ზ. ფალიაშვილის მაღალ სახელს.

აქვე მინდა აღვნიშნო, რომ ახლად დადგენილი კლავირის მიხედვით, პარტიტურის ნუსრიგში მოყვანა იტვირთა დირიჟორმა ვახტანგ ფალიაშვილმა.

ამ რიგად მოგახსნებთ, რომ ამოცანა, გამომეყვანა ოპერა „ლატავრა“, „ქაოსიდან“, შესრულებულია. ა.ანდრიაშვილი. 10.01.1950“.

1941 წელს აკაკი ანდრიაშვილს საბჭოთა საქართველოს ხელოვნების განვითარების საქმეში შეტანილი წვლილისთვის მიენიჭა საპატიო ორდენი და ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწის წოდება.

იგი 88 წლის ასაკში 1992 წელს გარდაიცვალა და მისი სურვილის თანახმად დაკრძალულია მშობლიურ ახალსოფელში.

ჩემს წერილს მინდა დავურთო ტერენტი გრანელის წერილები და ლექსი აკაკი ანდრიაშვილისადმი, რაც არა მხოლოდ ამ ორი პიროვნების ურთიერთობას წარმოაჩენს, არამედ თვით კომპოზიტორ აკაკი ანდრიაშვილის მდიდარ სულიერ სამყაროსაც.

ტერენტი გრანელის წერილები აკაკი ანდრიაშვილისადმი:

ძვირფასო მეგობარო აკაკი!

II აგვისტოს, სამ საათზე გავდივარ თბილისიდან. მატარებლიდან ვუმზერ თბილისს და მიხარია, რომ მივჭერი უხილავ სივრცისაკენ. მატარებელი მიჭერის და მარცხნივ ტრიალებს მინა. მივდივარ და მიმაქვს გული რუსეთისაკენ.

ტერენტი გრანელი

დღეა, ყარაიამის ველზე დაფრინავენ მწვანე ფრინველები, რომელთანაც ვგრძნობ მეგობრულს და სულიერ კავშირს. დღეა და ვიღაც თათრის ბავშვი მიერეკება კამერს. ვხედავ, გრძელი მინდვრებია ირგვლივ და ყველგან მინდა დავაბიჯო ფეხი. მატარებლიდან ვხედავ სოფლებს, ძალიან მომეწონა დაბალი და პრიმიტიული სახლები. მინდა აქეთ ვცხოვრობდე, სადმე მიყურებულ ადვილას და მიყურებდნენ ისე, როგორც ჩვეულებრივ და უბრალო ადამიანს.

მატარებელი მიჭერის და ლამდება, ახლო სადგურიდან კრთის ელექტრონის შუქი. მე ვუმზერ ვარსკვლავ-

ვებს; ვხედავ ლიანდაგის ახლო მდებარე სასაფლაოს, მარხია ვილაც ადამიანები. დილა არის, შევდივარ ბაქოში.

საშინელია ეს რუხი ქალაქი. შესვლისთანავე ჩემს ყურადღებას იპყრობს ცამდე ამართული საყდრები. სადღაც ძინავს იდუმალებას. არის კვირა დღე, შევდივარ საყდარში. თითქოს მეორეჯერ დავიბადე, როდესაც ვუშვრ ჩემთვის სრულიად უცნობ მლოცველების სახეს. სწირავს ვილაც ახალგაზრდა მღვდელი. ერთი მათგანი ძალიან ჰგავს ქართველს.

სრულიად უცნობი ხალხი დვას გარშემო და მიხარია. მესმის ვალობა სხვანაირ და უცნობ ხმებისაგან შემდგარი. „აქ რა გინდა შენ“, მეუბნება ვილაც ქუჩაში მჯდომარე კაცი. მე ყურადღებას არ ვაქცევ. ვავიარე უცნობი ბაღის კუთხეში. მესმის სხვა როიალის ხმა, ალბათ უკრავს ისეთი ქალი, რომელსაც ყავს მეგობარი და ვილაც საყვარელი ადამიანი. ვიგრძენი სხვა ბარების ავონია.

ყველაფერი უცხოა ჩემთვის და ეს ქმნის სულ სხვანაირ განწყობილებას, რომლის ქალღმერთს ვადატანა ძნელია. ხვალ საღამოს მივემგზავრები მოსკოვს; მე არაფერს ვამბობ იმ ჩემი დიდი განძის შესახებ, რომელიც შენ ვაბარია.

ამ წერილს ვწერ ისეთ ოთახში, სადაც არასოდეს არ შევსულვარ.

ვნახე ზღვა, ვემები დასკურავდნენ როგორც ვედები, და ზღვა შორიდან შავად მოსჩანდა. ქარი აფრიალებდა აფრებს.

ტერენტი გრანელი

ძვირფასო მეგობარო აკაკი!

შავი ნამები მიჰქრიან და მე ისევ ცოცხალი ვარ, ისევ ვოცნებობ და ისევ ვფიქრობ არყოფნაზე. დიდიხანია, რაც ჩვენ არ გვინახავს ერთმანეთი, მაინც ჩვენი გულები ახლოს არიან. ეხლა უფრო განვიცდი შენთან სიახლოვეს. შენ თითქოს შორს იმყოფები ჩემგან და ეს უფრო საშინელს ხდის ჩემს მარტოობას, და მე ხომ ყოველთვის მარტოობის ქვეშ ვიფერდლები, და ეს

მარტოობა საყვარელია და თან საშინელი. ეხლა მინდა ჩემთან მოფრინდეს თეთრი ანგელოზი და შენთან ვაკატანო წერილი.

მე მგონია ანგელოზები დაფრინავენ როგორც მინაზე, ისე იმ შორეულ ქვეყანაში, რომელსაც ეწოდება გეცა. მე შეიძლება მალე მოვშორდე მინას და წავიდე გეცისაკენ, ეს იქნება ვარდაცვალება. ხანდახან ხელს ვავიშვრ იმ მიმართულებით, საითკენაც მინდა ვაფრენა, ძვირფასო! რა ვქნა, სად არის ის დიდი ნუგეში, რასაც ადამიანი ყოველთვის ეძებს. მე დავიღალე ვრძობისაგან და ეხლა დროა ვადავეშვა მარადისობის ვარინდებულ უფსკრულში. მე ხომ არ შემიძლია ჩემი მწუხარე გულის დანახვა და ეს უფრო ამძაფრებს ჩემს ტრავედიას.

ძვირფასო აკაკი! შენ თითქოს შორს ხარ და ამავე დროს ძლიერ ახლოს. ეს არის ის, რაც მეგობრობას ყოველთვის თან სდევს. მე ვის მივმართო, რომელ ადამიანს, სად არის ჩემი ხსნა! სხვა ვინ არის, ისევ საკუთარ სულში ვიხედები და ვგრძნობ ბედნიერებას.

ვარ მე და არის ეს ძვირფასი ქვეყანა, ქვეყანა როგორც ბუნება და არა როგორც მექანიკა. მე ყოველთვის ვგრძნობ შორეულ და მარადიულ, სამყაროსთან ახლობელ კავშირს.

აქ მოვიყვან ჩემი ლექსის ოთხ სტრიქონს:

„საიდან ვაჩნდა ასეთი სევდა, როდის ელაგდა ჩემ წინ სანთელი. იდგა საღამო და მე მომსდევდა შავი ფიქრების კორიანტელი“.

ეს არის ჩემი ლექსის მეორე ტაეპი, დავწერე გუშინწინ, როცა დაღლილი ვბრუნდებოდი ოთახში.

ეხლა ზაქარია ვარეთ ზის, მე ვარ მარტო ერთ პატარა ოთახში და მესმის ვიტარის ხმა, და მღერის ჩემი მეზობელი ქალი; ვიტარას აქვს თავისი მწუხარება და თავისი სევდიანი წარსული. ვახსოვს ჩემი ლექსი:

„იყო შეცდომა და ვერ ვატყობდი, ძვირფასო! ბედმა რა მოგვიტანა. სადღაც სოფელში წევს ავადმყოფი და ვილაც ქალი უკრავს ვიტარას“.

შეიძლება კიდევ დიდხანს ვერ ვნახოთ ჩვენ ერთმანეთი, ეს იმიტომ, რომ შენ არ ხარ მართო. ირგვლივ გახვევია ხალხი, რომლის მე მეშინია ძლიერ. ალბათ შენ ეხლა გარინდებული მიხარ ოთახში და უკრავ როიალს. ალბათ კლავიშები შენი სამარეა. გადავიდეთ.

ასეთი ამბავი: სალამოა, ვარ ალექსანდროვის ბაღში, მოდის საშინელი წვიმა, გარბიან და ეძებენ თავშესაფარს. ამავე დროს ვხვდები ყოველთვის საყვარელ ადამიანს ირაკლი ტატიშვილს. ვესალმებით ერთმანეთს. გამიხარდა ფოტოგრაფს აპარატი რომ დაუკვლდა, მეუბნება ირაკლი. მე ვგრძნობდი ამ სიხარულს, მხოლოდ არ მითქვამს. ვისაუბრეთ დიდხანს, გვქონდა შენზე ლაპარაკი. შემდეგ დავშორდით ერთმანეთს, ის განმარტოებით წავიდა ოთახისაკენ.

მე ეხლაც მახსოვს ის წვიმიანი სალამო, რომელიც არასოდეს არ დაბრუნდება...

*მშვიდობით, მარადის შენი
ტერენტი გრანელი.*

აკაკის

მუსიკის ცუცხლი გეცემა გულზე,
უკრავ ბეთხოვენს შენ, ასე ქებულს.
მე თითქოს ვხედავ და თითქოს ვუმბერ
შენ სულს — ტანჯვისგან გასაპეტაკებულს.

კითხულობ ნიცშეს, სისხლით დაფერილს,
თეთრი დიქრებით დადრინავ იქაც.
შენ მიატოვე სხვა ყველაფერი
და შენ მიყვები მუსიკის გრივალს.

P.S. აკაკი ანდრიაშვილის პირადი არქივი დავამუშავე თეატრის, მუსიკის, კინოსა და ქორეოგრაფიის სახელმწიფო მუზეუმში, რისთვისაც მადლობას მოვახსენებ მუზეუმის დირექტორს ბ-ნ გიორგი კალანდიას.

თამარ ვაჟაიძე, ნინო მუსხი, რუსუღან სოროვა, გიორგი შავჩერაშვილი

ორგანიზატორები იყვნენ: მანანა კიკაბიძე – სასწავლებლის დირექტორი; ქეთევან მამუკელაშვილი – მუსიკისმცოდნე, სასწავლებლის პედაგოგი და დირექტორის მოადგილე საზოგადოებასთან ურთიერთობის საკითხებში; მარინა გუბელაძე – მუსიკისმცოდნე-პედაგოგი, სასწავლო ნაწილის ხელმძღვანელი. საორგანიზაციო ფგუფს ხელმძღვანელობდა ქუთაისის კულტურულ-სახელოვნებო, საგანმანათლებლო დაწესებულებათა გაერთიანების უფროსი ვლადიმერ პატარიძე; კომპოზიტორთა კავშირის წარმომადგენდა ნინო მუსხი.

კონკურსი ააიბ ქუთაისის კულტურულ, სახელოვნებო, საგანმანათლებლო დაწესებულებათა გაერთიანებისა და საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის მიერ გახლდათ ორგანიზებული. კონკურსის კომპეტენტურმა ჟიურიმ (კახა ცაბაძე – კომპოზიტორი, საქართველოს კომპოზიტორთა შემოქმედებითი კავშირის თავმჯდომარე, ნუცა კასრაძე – პიანისტი, საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს წარმომადგენელი, რევაზ კიკნაძე – თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახ. სახელმწიფო კონსერვატორიის რექტორი, გოგი ჭიჭინაძე – დირიჟორი, ქუთაისის მ. ბალანჩივაძის სახ. ოპერისა და ბალეტის თეატრის სამხატვრო ხელმძღ-

„ეს არ არის დასასრული ეს მხოლოდ დასაწყისია“ ...

18

2013 წლის 24 დეკემბერს, ქუთაისში, მ. ბალანჩივაძის სახ. ცენტრალურ სამუსიკო სასწავლებელში კომპოზიტორთა კონკურსი გაიმართა „მ.ბალანჩივაძის ვოკალური ნაწარმოებების მიხედვით სოლო და საანსამბლო ინსტრუმენტული ტრანსკრიფციების შესაქმნელად“. კონკურსის იდეა ეკუთვნის მ. ბალანჩივაძის სახ. სასწავლებელს და ეძღვნება ამავე სასწავლებლის 95 წლის იუბილეს. კონკურსის პროექტის ავტორები და

ვანელი, ნოდარ ჟვანია – პროფესორი. თბილისის მ. ფალიაშვილის სახ. ცენტრალური სამუსიკო სკოლის (ნიჭიერთა ათწლედის) დირექტორი, რუსუდან ქუთათელაძე – მუსიკისმცოდნე, თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახ. სახელმწიფო კონსერვატორიის პროფესორი, ციციჩო თოდუა – პროფესორი. ქუთაისის მ. ბალანჩივაძის სახ. ცენტრალური სამუსიკო სასწავლებლის ფორტეპიანოს სპეციალობის განყოფილების გამგე და

პედაგოგი) გამოავლინა გამარჯვებულები. პირველი პრემია ერგოთ კომპოზიტორებს: ნინო ჯანჯღავას და მალხაზ მჭედლიშვილს, მეორე – რუსუდან ხორავას, ანა გოჭაძეს, თამარ ვაშაკიძეს. თითქმის ყველა გამარჯვებული რამდენიმე პრემიის ლაურეატი გახდა სხვადასხვა ჟანრში. ყველაზე მეტი პრემია (5) მიენიჭა კომპოზიტორ გიორგი შავერზაშვილს.

გამარჯვებულთა წარდგენა და დაჯილდოება გაიმართა ქუთაისში TBC ბანკის საგამოფენო დარბაზში 30 დეკემბერს. პრეზენტაციაზე, სიმებიანი კვარტეტის შესრულებით, პირველად გაჟღერდა კონკურსში გამარჯვებული ნაწარმოებები. პრეზენტაციას ესწრებოდნენ ქ. ქუთაისის საკრებულოს თავმჯდომარე ბ-ნი თამაზ მარგველაშვილი და მერის მოვალეობის შემსრულებელი ბ-ნი შოთა მურღულია, რომლებმაც პრემიები, დიპლომები და სამახსოვრო საჩუქრები გადასცეს გამარჯვებულებს. ჟიურიმ შედეგები შეაფასა და მადლობა გადაუხადა კონკურსის ორგანიზატორებს.

„ის ფაქტი, რომ კომპოზიტორთა კონკურსი დაარსდა ქუთაისში სასაიამოვნო და სიმბოლურია. მოგვსენებათ, ქუთაისი კლასიკური მუსიკისა და კლასიკოს კომპოზიტორთა აკვანია. ამ კონკურსის არსებობა არის სტიმული და წინაპირობა იმისა, რომ შეიქმნას ახალი ნაწარმოებები. აქ გვაქვს შემთხვევა, როცა უკვე არსებული ნაწარმოებების მიხედვით არანაყოფის ოსტატობის გამოვლინება ხდება. მაგრამ, არანაყოფსაც კომპოზიტორმა უნდა გააკეთოს, ეს მიღებული ფორმაა. კარგია, რომ ეს პრეცედენტი შეიქმნა, კულტურული ცხოვრების მანიშნებელია“ – აღნიშნა დირიჟორმა რევაზ ჯავახიშვილმა.

კონკურსის ორგანიზატორები და ქუთაისელი მუსიკოსები იმედოვნებენ, ხელისუფლების მხარდაჭერის შემთხვევაში, კონკურსი 2-3 წელიწადში ერთხელ გაიმართება და „ეს არ არის დასასრული, ეს მხოლოდ დასაწყისია“...

მალხაზ ჯავაქიშვილი

მიკროფონთან ნინო ჯანჯღავა

მუსიკალური ფესტივალის ინსერლუდია

(ქ-ნ ელისო ვირსალაძეს ესაუბრებიან რუსუდან ქუთათელაძე, მზია ჯაფარიძე)

რუსუდან ქუთათელაძე — ადამიანის მეხსიერება ზოგჯერ მცირე, უმნიშვნელო მოგონებას სამუდამოდ შემოინახავს ხოლმე. მინდა გავისხენო ჩვენი საერთო სტუდენტური დროის ერთ-ერთი მცირე ეპიზოდი. კონსერვატორიაში ვაბარებდით გამოცდას, საგანს „სამედისინო დების მომზადება“ ერქვა. იყო ასეთი სავალდებულო საგანი კონსერვატორიაში.

ელისო ვირსალაძე: — კი, იყო. უბილავა გვასწავლიდა...

რ.ქ. — აი, ხედავთ, როგორი მეხსიერება გაქვთ! მახსოვს, ფლიგელში გვიტარდებოდა უბილავას ლექციები. ცოდნას მკაცრად ითხოვდა. უბილავა — „от слова убил“...

ე.ვ. — არა, რატომ, სიმპათიური კაცი იყო. სხვათა შორის, ესმოდა კიდევ საგანი ...

რ.ქ. — მე და ელისო, ხელში უზარმაზარი წიგნით, ბოლთასა ვცემდით. რუსულად იყო ეს წიგნი. ვიზუალური მოტეხილობის დროს დახმარების წესებს. და ელისო საშინლად ლელავდა!

ე.ვ. — მე ვლელავდი, იმიტომ, რომ მამა მომიყვას სისხლის მიმოქცევის, გულის აგებულების შესახებ, რამდენი პარაკუტი აქვს — პატარა პარაკუტი, დიდი პარაკუტი ...

რ.ქ. — მე მეგონა, მართო მე მახსოვდა ეს უმნიშვნელო ეპიზოდი . . .

ე.ვ. — არა, რატომ... უბილავამ რომ გამომიკითხა, მომთხოვა მაკეტზე მეჩვენებინა ეს ყველაფერი, მე კი მაკეტზე არ შემეძლო ჩვენება. ამიტომ ვუთხარი, რომ მაკეტზე მე არ შემეძლია და დაფაზე დავუწერდი, და-

დერეკ პრაუერის ფოტო

ელისო ვირსალაძე

უუხატავდი და დავუხატე კიდევ. მერე კი კმაყოფილი დარჩა, ჩავაბარე.

რ.ქ. — რამდენჯერაც მოვდივარ თქვენს კონსერტზე, იმდენჯერ მახსენდება ეს ამბავი. ვლელავდით,

ბოლოსა ვცემდით ფლიგელში, ათას სისულელეს ვიზუთხავდით. თერმომეტრის ჩადებას ლამის ორი კვირა გვასწავლიდნენ. კვირაში 6 საათი გვქონდა ეს საგანი, მაშინ, როცა სპეციალობაში, ვთქვათ, მუსიკისმცოდნეობაში — მხოლოდ ერთი საათი! აი, ასეთი იყო საბჭოთა სისტემა. ხოლო ეს ეპიზოდი მახსენდება, როგორც საქმისადმი თქვენი პასუხისმგებლობის მაჩვენებელი. სამედიცინო დახმარებას, სპეციალობასთან სრულიად დაუკავშირებელ საგანსაც კი დიდი გულისყურით ეკიდებოდით. ეს ისე, მცირე პრელუდია.

ახლა კი მინდა გკითხოთ ასეთი რამ: შეიძლება ითქვას მთელი ცხოვრება სამშობლოს გარეთ გაატარეთ — საზღვარგარეთ, რა გინარჩუნებთ ქართულ სულს, როგორ ახერხებთ ამას?

ე.ვ. — ამის თქმა არ შეიძლება. ამაზე საუბარი ძალიან ძნელია, იმიტომ, რომ რაც არ უნდა სიტყვები მოვძებნო, რომ გამოვხატო ჩემი გრძნობა სამშობლოს მიმართ, მშობლიური სკოლის მიმართ, მასწავლებლების მიმართ და ა.შ., მაინც არ იქნება საკმარისი, მაინც ვერ გამოვხატავ იმ სინამდვილეს, იმ გრძნობას, რაც მე მაქვს. ამიტომ ლაპარაკი ძალიან ძნელია. შეიძლება მთელი ცხოვრება საქართველოში ცხოვრობდე და ამის განცდა არ გქონდეს, და პირიქით. ამიტომ საზღვარგარეთ ყოფნას საერთოდ არა აქვს მნიშვნელობა.

რ.ქ. — არა, მნიშვნელობა ნამდვილად აქვს. არის მაგალითები, როცა არა მხოლოდ ენას ივინყებენ, არამედ...

ე.ვ. — არა, ნამდვილად არა აქვს მნიშვნელობა! 80-იან წლებში ვიყავი არგენტინაში, მე შევხვდი იქ ემიგრანტებს, რომლებიც იყვნენ დაკავშირებული მენ-შევიკებთან და ამიტომ მოუხდათ ემიგრაციაში წასვლა ნოე ჟორდანისთან ერთად. იქ იყო აგრეთვე ქ-ნი გოგოლაშვილი, პაპავას მეუღლე, რომელიც გავიცანი სხვებთან ერთად და მინდა გითხრათ, რომ მათ ვაცილებით მეტი იყოდნენ საქართველოს შესახებ, ვიდრე, მაგალითად, მე, ან ვიდრე საქართველოში მცხოვრებმა ქართველებმა. მათ უფრო აინტერესებთ და უკეთ იციან რა ხდება საქართველოში. მე, მაგალითად, ბევრად მეტი ვიცი რა მოხდა ამ წლის განმავლობაში საქართველოში, ვიდრე ჩემმა მეგობრებმა, რომლებიც საქართველოში ცხოვრობენ.

მზია ჯაფარიძე — ახლახან ვსაუბრობდით ამ თემაზე. ნამდვილად ცუდად ვიცით ჩვენი ქვეყანა. გადის დრო, მთელ ცხოვრებას აქ ვატარებთ და ცხოვრების ბოლოსკენ აღმოჩნდება, რომ საკუთარ ქვეყანაში ბევრი რამ ნანახიც კი არ გვაქვს და ბევრი რამ არ ვიცით.

ე.ვ. — ამაზე საერთოდ აღარც მაქვს ლაპარაკი. მე ვსაუბრობ დღევანდელ დღეზე. მით უმეტეს, რომ არის ტელევიზია, ინტერნეტი და ინფორმაცია ადვილად მისაწვდომია.

რ.ქ. — მთავარი, ალბათ, სურვილია...

ე.ვ. — რა თქმა უნდა! სურვილი საერთოდ ყველაფერში მთავარია.

რ.ქ. — სტრავინსკის აქვს ნათქვამი: „ნახევარი საუკუნის შემდეგაც კი, რაც მე დავტოვე ქვეყანა, სადაც რუსულად ლაპარაკობენ, მე ჯერ კიდევ ვფიქრობ რუსულად და სხვა ენაზე ლაპარაკისასაც, რუსულიდან ვთარგმნი“-ო. მე სადღაც ნავიკითხე, რომ თქვენ შვიდ ენას ფლობთ...

ე.ვ. — ამას არა აქვს მნიშვნელობა. იმის გამო, რომ რუსული ენა იყო ჩემი პირველი ენა, უფრო მეტად ვლაპარაკობდი რუსულად, უფრო მეტად რუსულიდან ვთარგმნი. ჩემთვის უფრო მეტია რუსული ენა, ვიდრე ქართული როგორც ასეთი. ეხლა ნაკლებად ვკითხულობ ქართულად, თუმცა ქართული სკოლა მაქვს დამთავრებული.

რ.ქ. — საუბრისას კი საუკეთესო ქართულით საუბრობთ, უკეთესით, ვიდრე ისინი, ვინც სხვა ენა არც იცის.

ე.ვ. — საერთოდ ვცდილობ, რომ გამართულად ვისაუბრო...

რ.ქ. — დრო თუ გრჩებათ კითხვისათვის?

ე.ვ. — საერთოდ ცოტა დრო მრჩება, იმიტომ, რომ ძალიან გადატვირთული ცხოვრება მაქვს, ბევრს ვმოგზაურობ, ძალიან ბევრი სტუდენტი მყავს და კითხვისთვისაც ცოტა დრო მრჩება, თუმცა რაღაცნაირად მაინც ვახერხებ.

რ.ქ. — ოთარ თაქთაქიშვილს სოსო კეჭყაყაძისათვის სიკვდილის წინ, თურმე, უთქვამს: „ჯერ არ მინდა სიკვდილი, იმიტომ, რომ ქართულ სიმღერას ველარ მოვისმენ“-ო; სოსოს კი უპასუხია: „მე კი სიმღერის გარდა ქართულ სიტყვას რომ ვერ მოვისმენ, იმიტომ“-ო.

ყველაზე მეტად რისი მოსმენა გინდათ, ქართული

მზია ჯაფარიძე, ელისო ვირსალაძე, ლელა ონიანი, რუსუდან ძუთათელაძე

სიმღერის, სიტყვის, თუ?..

ე.ვ. — გააჩნია... მე სულ ვისმენ ქართულ ფოლკლორს, ძალიან ბევრი ფირფიტა მაქვს, მეტწილად ანსამბლ „რუსთავის“ შესრულებით. ამასაც პრობლემა არ არის.

რ.ქ. — არაერთ უცხოელ მუსიკოსს აღუნიშნავს ქართველი მსმენელის ღირსებები, რომ კარგად იგებენ ნაწარმოების არსს, ადეკვატური არიან შეფასებებში და ა.შ. თქვენ მრავალი ქვეყნის აუდიტორიის წინაშე გამოდიხართ, თუ განასხვავებდით თბილისის, თელავის, ქუთაისის აუდიტორიას სხვა აუდიტორიისაგან?

ე.ვ. — ვერ გეტყვით, იცით... ეს თვითონ იმ ადამიანის სუბიექტური შეგრძნებაა, რომელიც გამოდის კონცერტზე და ასრულებს ამა თუ იმ ნაწარმოებს. რასაკვირველია, ის განცდა, რომ შენ ჩამოდიხარ საქართველოში, და კერძოდ, თელავში, რომელთანაც წლები გაკავშირებს (მოგესხენებათ, 80-იან წლებში დაფუძნდა თელავის ფესტივალი), ძალიან ამაღლებელია — ყველაფერი ერთად გახსენდება, გახსენდება ის ადამიანები, რომლებიც იყვნენ და აღარ არიან, ამასაც დიდი მნიშვნელობა აქვს... ამავე დროს დიდი პასუხისმგებლობაა. ბოლო წლებში ძალიან ბევრი ფესტივალია და ამიტომ დიდი მღელვარებაცაა — როგორ იქნება, როგორ ჩატარდება და ა.შ. რაც შეეხება მსმენელს, ეს და-

მოკიდებულია თვითონ შენზე: თუ შენ ხარ ალალი და მსმენელს აძლევ ყველაფერს, რაც შეგიძლია, მაშინ, ვფიქრობ, რომ მსმენელიც ადეკვატურად გიპასუხებს.

რ.ქ. — მე მაინც ვფიქრობ, რომ საქართველოში ჯერ კიდევ შემორჩენილია კლასიკური მუსიკის მოსმენისა და ცოდნის დიდი ტრადიცია, რაც პირობას ქმნის, მსმენელმა ღირსეულად შეაფასოს ნებისმიერი შემსრულებელი.

ე.ვ. — დიახ, დიახ... მაგრამ მე უნდა გითხრათ, რომ რუსეთის აუდიტორია არის ერთ-ერთი ყველაზე საუკეთესო. და თუ თქვენ აიღებთ რუსულ პროვინციას, ეს მართლა არაჩვეულებრივი აუდიტორიაა. ამას მხოლოდ მე არ აღვნიშნავ, ამას ამბობს ყველა შემსრულებელი, რომელიც ბევრს მოგზაურობს საზღვარგარეთაც და ჩადის რუსეთის პროვინციაშიც, ისინიც აღფრთოვანებული რჩებიან. ეს იმიტომ, რომ მსმენელები მოწყურებული არიან ... თქვენ რა გგონიათ, გერმანიაში არ არის ტრადიცია? გერმანიაში ძალიან დიდი ტრადიციაა, მაგრამ აუდიტორია ძალიან, ძალიან გაზარმახებულია. აი, ამას აქვს მნიშვნელობა — რამდენად ხარ მოწყურებული, რამდენად გაკლია ეს.

მ.ჯ. — განახლებულ თელავის ფესტივალებს თუ შევადარებთ 80-იანი წლების ფესტივალებს, აშკარაა, რომ ახლა ნაკლებადაა ახალგაზრდობა. ჩემი თაობისათვის დაუვიწყარია მაშინდელი ფესტივალები და მაშინდელი ემოციები, შთაბეჭდილებები დღემდე შემოგვრჩა. ეს იყო მოვლენა სტუდენტებისთვისაც და, ვფიქრობ, მთელი საქართველოსათვის. იმ უმძიმეს 1989 წელსაც კი დაუვიწყარი დღეები გვაჩუქა თელავის ფესტივალმა. სამწუხაროდ, დღეს სტუდენტები ნაკლებად არიან თელავის საფესტივალო კონცერტებზე.

ე.ვ. — ახლაც ძალიან გვინდა შევქმნათ ისეთი პირობები, რომ შესაძლებელი იყოს ახალგაზრდების ჩამოსვლა. მაგრამ, მაშინ ხომ ჩვენ, ფაქტობრივად, ვფინანსებდით ახალგაზრდებს. ცხოვრება ძალიან გართულდა და ამიტომ ვერც კი დავადასაშუალებ იმას, ვინც ვერ ჩამოდის, მაგრამ უნდა გითხრათ, რომ შარშანდელთან და შარშანწინდელთან შედარებით წელს ძალიან ბევრი ახალგაზრდა იყო.

რ.ქ. — თქვენ ახსენეთ რუსეთის პროვინცია, თელავიც პროვინციაა, განა ამიტომ შეფასების უნარი თელავ-

ვურ აუდიტორიას პროვინციული აქვს? არა მგონია!

ე.ვ. — რატომ ვინდათ, რომ პროვინცია მაინცადამაინც რაღაც ცუდი უნდა იყოს? პროვინცია არ არის მართლ გეოგრაფიული ცნება...

რ.ქ. — პირიქით, პირიქით... კომუნისტურ ეპოქაში პროვინციებს ჩამოაშორეს თავისი კულტურული მნიშვნელობა. თელავი, მაგალითად, კულტურის ერთ-ერთი საუცხოო კერა იყო.

ე.ვ. — დიახ, თელავიც და სხვათა შორის, ქუთაისიც. ქუთაისი კიდევ უფრო მეტად კულტურული ქალაქი იყო, ვიდრე თბილისი.

რ.ქ. — სადღაც ამოვიკითხე, რომ ბანძაში, XIX საუკუნის მიწურულს ქართულად დაუდგამთ შექსპირი, „რომეო და ჯულიეტა“! საბჭოთა ეპოქაში ბანძა რად იქცა, საქილიკო სიტყვად?!

ე.ვ. — საქმე ისაა, რომ საბჭოთა ეპოქაში ყველაფერი იყო ცენტრალიზებული. საბჭოთა კავშირში ერთი ქალაქი იყო მოსკოვი და ყველაფერი უნდა გაგვეკეთებინა მოსკოვის გავლით. საქართველოში ყველაფერი კონცენტრირებული იყო თბილისში და ყველაფერი თბილისის გავლით ხდებოდა. ახლა ხდება აღდგენა ამ ქალაქების კულტურული ცხოვრების.

რ.ქ. — ვფიქრობ, თელავის ფესტივალს ამაში დიდი წვლილი მიუძღვის.

ე.ვ. — არა მგონია... დრო იცვლება. თელავში საერთოდ იმდენი მოღვაწეები იყვნენ... მაგალითად, სიღნაღში ვიყავით გუშინ და შესანიშნავია, რომ იქ არის აშენებული მუზეუმი, სადაც გამოფენილია ფიროსმანის ნამუშევრები; გუდიაშვილის გამოფენაც იყო, სტაბილური არა — გამოფენები იცვლება, თუმცა ფიროსმანი სულ არის. იქ ააშენეს მუზეუმი, სადაც იყო მუსიკალური სასწავლებელი, მუსიკალური სასწავლებელი კი სადღაც გადაავდეს, მაშინ, როცა სიღნაღი ძალიან კარგ კადრებს აწვდიდა თბილისს, ისევე, როგორც თელავი. ამიტომ ძალიან სამწუხაროა, რომ მუსიკალური სასწავლებლები გაუქმდა ... ისე კი არა, რომ სრულიად აღარ არსებობენ, მაგრამ უფრო მეტი ყურადღება სჭირდება.

მ.ჯ. — საერთოდ ძალიან წარუმატებელი სამუსიკო განათლების რეფორმა ჩატარდა. სამუსიკო განათლების რეფორმაც, სამუსიკო-საგანმანათლებლო დანესე-

ბულებების ოპტიმიზაციაც, ალბათ, საჭირო იყო, მაგრამ...

ე.ვ. — რა თქმა უნდა. ალბათ, რაღაც რეფორმა საჭირო იყო, მაგრამ როგორი? თავიანი და არა უთავო!

მ.ჯ. — პრობლემა ისაა, რომ სასწავლებლები აღარ უშვებენ პედაგოგის კვალიფიკაციის მქონე კადრებს. სწორედ სასწავლებელდამთავრებული პედაგოგები მიდიოდნენ სოფლებში მასწავლებლებად. ახლა კონსერვატორიადამთავრებული კადრი, რომელიც 18 წელი ისწავლის, გამონაკლისი ერთეულის გარდა, არ წავა სოფლის სკოლაში პედაგოგად. მოკლედ, უნინ იყო სამუსიკო განათლების უწყვეტი ჯაჭვი, რაც დაირღვა და საკმაოდ მძიმე შედეგები მოუტანა სამუსიკო განათლებას საქართველოში.

ე.ვ. — გეთანხმებით, ნამდვილად ასეა. არ ვარ საქმის კურსში თუ რა ხდება ზუსტად საქართველოში, მაგრამ რუსეთშიც, სამწუხაროდ, ან აერთიანებენ ან ხურავენ სკოლებს. თუმცა რა არის გასაკვირი, როდესაც გერმანიაში, მანჰაიმში დახურეს უმაღლესი მუსიკალური სკოლა.

რ.ქ. — რატომ? მოთხოვნა აღარ არის?

ე.ვ. — ფული არა აქვთ, ფული! მოთხოვნაც აღარ არის, ალბათ. დღეს უკვე იმდენი შემსრულებელია, ყველას ვერ დააკმაყოფილებ. არ არის ამდენის საჭიროება, ესეც საშინელებაა. მაგრამ, თუ შენ არ ხდები პროფესიონალი მუსიკოსი, მუსიკალური განათლება მაინც საჭიროა იმისათვის, რომ შენ განათლებაში მუსიკას ჰქონდეს გარკვეული ადგილი. ამის გარეშე არ შეიძლება.

მ.ჯ. — ვფიქრობ, რომ მუსიკალური განათლება აუცილებელია, განსაკუთრებით კი ბიჭებისათვის. მით უფრო დღეს, როდესაც საქართველოში, და საზოგადოდ, პოსტსაბჭოთა სივრცეში მძიმე სოციალური რეალობის გამო ძალიან ბევრი ბავშვია გზას აცდენილი, განსაკუთრებით ბიჭები. თითქმის არ მინახავს ბიჭი, რომელსაც მუსიკალური განათლება ჰქონდეს და ცუდ გზას დასდგომოდეს. მუსიკა ადამიანს განსაკუთრებულ ჩვევებს სძენს, სულიერებაზე რომ აღარაფერი ვთქვათ. მუსიკაში შედეგი გვიან მოდის — ხანგრძლივი პროცესია, ამიტომ შრომის, მოთმინების უნარს აწვითარებს, რაც ესოდენ საჭიროა ჩვენ სულსწრაფ დროში.

ე.ვ. — *რასაკვირველია, ამ პრობლემების დაძლევის ერთ-ერთი პირობა და საშუალება ესეცაა.*

რ.ქ. — ეს კითხვა არ მქონდა ვათვალისწინებული, მაგრამ რაკი სიტყვამ მოიტანა, მინდა გკითხოთ: ჩვენ რომ ვსწავლობდით „დასავლეთ ევროპის მუსიკის ისტორიას“, ვსწავლობდით სამი წელიწადი, ახლა ამ საგანს გავდივართ ერთ წელიწადში, პერიოდს უხსოვარი დროით დანყებული — XX საუკუნემდე. მაგალითად, „ბეთჰოვენი“ უნდა გავიარო ერთ ლექციაში, ერთ საათში?! სტუდენტებს ვეუბნები ხოლმე: „აბა, რა უნდა გითხრათ, ბავშვებო? ალბათ ის, რომ ბეთჰოვენი კარგი კომპოზიტორია“. XX საუკუნეს გადიან II კურსზე. მე კი ვფიქრობდი, რომ XX საუკუნის სალექციო კურსიც თანდათან გაიზრდებოდა, რადგან მას ერთი წელიწადზე მეტიც სჭირდება, მაგრამ მთელ „დასავლეთ ევროპის მუსიკის ისტორიას“ XIX საუკუნის ჩათვლით და ისეთ „პატარ-პატარა“ კომპოზიტორებს, როგორებიც არიან ბახი, მოცარტი, ბეთჰოვენი, შუმანი, შოპენი, ლისტი,

ვერდი და ა.შ., მხოლოდ თითო საათს თუ დავუთმობდით, ერთ წელიწადში „გავიზრდებით“, ამას, ნამდვილად, არ მოველოდი. სხვაგან როგორაა საქმე?

ე.ვ. — *არა, ეს რასაკვირველია, არასერიოზულია. მე ვერ გეტყვით, ბუსტად როგორაა, მაგრამ, მაგალითად, მოსკოვის კონსერვატორიაში გაცილებით მეტი დრო ეთმობა. თუმცა ეს სტუდენტებზეც არის დამოკიდებული, თუ მათ უნდათ რაღაცის სწავლა, თვითონაც ისწავლიან.*

რ.ქ. — მაშ, პედაგოგი საერთოდ რაღა საჭიროა? ისწავლონ თვითონ!

ე.ვ. — *არა, უბრალოდ, როდესაც პედაგოგი აძლევს თემას, შემდეგ სტუდენტმა თვითონ უნდა გააღრმავოს მის გარშემო ცოდნა. გაკვეთილები, რომელიც არის ხოლმე, მაინც არაა საკმარისი, ამიტომ, თვითონაც უნდა გაიღონ დრო იმისათვის, რომ გაიღრმავონ ცოდნა.*

რ.ქ. — მაინც ვფიქრობ, რომ ამ სისტემაში რაღაცის შეცვლა საჭირო, სხვაგვარად უნდა გადიოდნენ მუსი-

კის ისტორიას. ამ რთული პრობლემიდან კი ასეთ კითხვაზე მინდა გადავიდე. ახლა უამრავი პიანისტია გამოსული საერთაშორისო სარბიელზე, პიანისტის აყვავების ხანაა. თუ ვქონიათ სურვილი გვეცხოვრათ ეპოქაში, როდესაც ისეთი პიანისტები მოღვაწეობდნენ, როგორც შოპენი, ლისტო?

ე.ვ. — არ ვიცი, ეს რთული კითხვაა, არ მიფიქრია ამბზე! თუმცა არა! მე ვცხოვრებდი იმ ეპოქაში, რომელშიც ვცხოვრობ! არასდროს მოცხნებია სხვა ეპოქაში ცხოვრებაზე. მე მაინც იმ ეპოქაში ვცხოვრობ, რა ეპოქაშიც ვცხოვრობ!

მ.ჯ. — ცხადია, როდესაც ასრულებთ ბეთჰოვენს, მოცარტს, შოპენს თუ ლისტს, ამით გარკვეულწილად უკავშირდებით კიდევ იმ ეპოქებს და ალბათ, იმ დროში ცხოვრების საჭიროება აღარცაა.

ე.ვ. — რასაკვირველია, როდესაც ასრულებ ნანარმოებს, თავისთავად დაკავშირებული ხარ კომპოზიტორის სამყაროსთან...

რ.ქ. — ელისო, თქვენ თავიდანვე იყავით ოლიმპობე. ყოველი კონცერტიდან რომ დავბრუნებულვარ ხოლმე, ვფიქრობდი, ღმერთო, ამბზე უკეთესად ნუთუ შეიძლება დაკვრა? შეუძლებელია! და ყოველ ჯერზე იგივე მეორდებოდა. ვერ გავიხსენებ, რომელიმე თუნდაც საშუალოდ კარგ კონცერტს, ყოველი საღამო ბრწყინვალე იყო, დაუვინყარი! გაქვთ თუ არა შეჯიბრის გრძნობა, სხვასთან, საკუთარ თავთან?

ე.ვ. — არა, შეჯიბრის გრძნობა არასდროს მქონია. ჩემ თავზე არასდროს ვფიქრობ, მე ვფიქრობ იმ ნანარმოებებზე, რომელსაც ვასრულებ, ნანარმოების შესრულება აბსოლუტურად ისე, როგორც დანერვილია, შეუძლებელია. ამისკენაა მიმართული ჩემი ძალა.

რ.ქ. — შინაგანი ცენზორი ხომ გყავთ. ვინ არის თქვენი ცენზორი, კომპოზიტორი, თვითონ ელისო თუ?...

ე.ვ. — არავინ არ არის. მე ვფიქრობ იმ ნანარმოებებზე, რომლებსაც ვუკრავ. ვცდილობ მივუახლოვდე მას, შევასრულო ისე, როგორცაა დანერვილი... ვცდილობ შესაძლებლობების მაქსიმუმი გავაკეთო.

მ.ჯ. — ალბათ ამიტომაცაა, რომ ერთიდაიგივე ნანარმოებს, ყოველ ჯერზე ახლებურად ასრულებთ, რეპეტიციაზე, კონცერტზე, ბისზეც კი, როდესაც რამდენიმე წუთის წინ შესრულებულს იმეორებთ...

ე.ვ. — ეს ყველაფერი მუსიკიდან მოდის. 70-ზე მეტი კონცერტი მაქვს შესრულებული, მათ შორის ისეთებიც, რომლებიც იშვიათად სრულდება, ზოგს კი უფრო ხშირად ვასრულებ და თუ ისევე შევასრულებ, როგორც შარშან, ან შარშანწინ, მაშინ არც შევასრულებდი.

მ.ჯ. — რეპეტიციაზე, კონცერტზე და ბისზეც რომ სხვადასხვა ინტერპრეტაციაა? რა განსაზღვრავს ამას, პირველი ალებული ბგერა, ინტონაცია, განწყობა?...

ე.ვ. — მინდა ვითხრათ, რომ თვითონ მუსიკა იმდენად მრავალმხრივია, იმდენ იმპულსსა და იმდენ შესაძლებლობას გაძლევს, რომ სხვა ახსნა ამას არ აქვს. ყველაფერი ისევ და ისევ მუსიკიდან მოდის. ამიტომაცაა, რომ შენ ამ მომენტში ასე აღიქვამ ამ მუსიკას, სხვა მომენტში სხვაგვარად. ამის შესაძლებლობას თვითონ მუსიკა იძლევა.

მ.ჯ. — თქვენ ერთხელ ბრძანეთ, რომ თანამედროვე მუსიკა ნაკლებად გაინტერესებთ, ვინაიდან თქვენთვის ამოუწურავია კლასიკოსებისა თუ რომანტიკოსების შემოქმედება და რომ თანამედროვე მუსიკა თქვენთვის პროკოფიევიტა და შოსტაკოვიჩით მთავრდება. დღესაც იგივეს ფიქრობთ?

ე.ვ. — დიახ, ახლაც ასე ვფიქრობ. არ შემიძლია, არა! მიუხედავად იმისა, რომ შიგადაშიგ ვასრულებ თანამედროვე მუსიკასაც, ისეთი გრძნობა მაქვს ხოლმე, რომ ახლა შევასრულებ და მერე არ ვიცი როდის დაკვებრუნდები, იქ კი სულ მინდა დაბრუნება.

მ.ჯ. — ამის დასტურია ალბათ ისიც, რომ ბოლო ხანებში განსაკუთრებით ხშირად ასრულებთ ბეთჰოვენს. აქაც, თელავში, პროგრამაშია ბეთჰოვენის №3 და №5 საფორტეპიანო კონცერტები, კვარტეტი ფორტეპიანოსა და სიმებიანი ტრიოსათვის, თბილისში ბოლოს გამართეთ კამერული მუსიკის კონცერტი, სადაც შეასრულეთ ბეთჰოვენის სონატები ჩელოსა და ფორტეპიანოსათვის ნატალია გუტმანთან ერთად ... ესეც, ალბათ, თქვენი ამ დამოკიდებულებიდან მომდინარეობს.

ე.ვ. — დიახ, ასევე მოცარტის კონცერტები, შოპენის ნანარმოებები და ა.შ., ამოუწურავია ეს ყველაფერი!

რ.ქ. — ახლა ითქვა, რომ ამა თუ იმ ნანარმოებს ყოველ ჯერზე ახლებურად ასრულებთ და ვფიქრობ, რომ ეს არის თქვენი ევოლუციის ახალი და ახალი საფეხური. თავად როგორ მიგაჩნიათ, რაში გამოიხატე-

ბა თქვენი ევოლუცია — ნანარმოებს უფრო ადვილად აღიქვამთ, იგებთ, უფრო ადვილად შედიხართ მის არსში თუ?...

ე.ვ. — ძალიან ძნელია ამაზე ლაპარაკი. ერთის მხრივ, შეიძლება, ეს გამოიხატება ნანარმოებთან შედარებით მიახლოებაში ... შედარებით, რადგან არასოდეს შეიძლება ნანარმოებს აბსოლუტურად მიუახლოვდე ისე, რომ იყო ნანარმოების დონეზე. რა თქმა უნდა, ძალიან ბევრს მაძლევს ჩემ სტუდენტებთან ურთიერთობა — ბევრ იმპულსს, იდეას საშემსრულებლო დეტალებისთვის და ა.შ. და მესამე, რასაკვირველია, ფორტეპიანო, რომელსაც მე ვაღმერთებ როგორც ინსტრუმენტს, რომელსაც თავისთავად აქვს ძალიან დიდი შესაძლებლობები, მის შესაძლებლობებს არ აქვს ზღვარი. სწორედ ფორტეპიანო მაძლევს მე ამის შესაძლებლობას. სხვა ყველა ინსტრუმენტს აქვს გარკვეული ლიმიტი: ვიოლინოსაც, ჩელოსაც, ფორტეპიანოს არ აქვს.

რ.ქ. — ვიოლინოს?

ე.ვ. — რა თქმა უნდა, ვიოლინო მაინც ვიოლინოა, არ არსებობს ვიოლინო ფორტეპიანოს გარეშე, ძალიან ცოტა ნანარმოებია დანერგილი მხოლოდ ვიოლინოსათვის.

რ.ქ. — ბახის სიუიტები, პავანიის კაპრისები?...

ე.ვ. — დიახ, ეგრე სიუიტებიც შეიძლება მოვიშველიოთ, მე სხვას ვგულისხმობ. მე ვამბობ საერთოდ, როგორც ინსტრუმენტს — ფორტეპიანოს შეუძლია იყოს ორკესტრიც, იმდეროს კიდევ და ა.შ.

მ.ჯ. — ამასთან დაკავშირებით მინდა გკითხოთ. ერთხელ ჰოროვიცს ჰკითხეს, რატომ ღირს თქვენ კონცერტებზე ბილეთები ასე ძვირიო? მან უპასუხა: იმიტომ, რომ ვიდრე მე დებიუსის პატარა პიესაზე დავინყებ მუშაობას, მე ვსწავლობ მის ყველა პარტიტურას, ცხოვრებას, მის ეპისტოლარულ მემკვიდრეობას და ა.შ., და მხოლოდ შემდეგ ვინყებ ნანარმოებზე მუშაობასაო. თქვენ როგორ მიდიხართ იმ ნანარმოებამდე, რომელიც უნდა შეასრულოთ?

ე.ვ. — ძალიან კარგია, როცა იცი კომპოზიტორის შემოქმედება სრულად, მაგრამ საფორტეპიანო ლიტერატურა, საბედნიეროდ, იმდენად დიდია, რომ ამის შესაძლებლობა არ გაგაჩნია. ვერ გეტყვით, როგორ

კონკრეტულად, ძალიან განსხვავებულად, სხვადასხვაგვარად.

რ.ქ. — თქვენ მთელი ცხოვრება შესწირეთ მუსიკას. ეს რა არის, მოთხოვნილება, აუცილებლობა, პასუხისმგებლობა, ბედნიერება თუ ყველაფერი ერთად?

ე.ვ. — არასოდეს არ მიფიქრია ამაზე. იმიტომ, რომ სხვანაირად ვერ წარმომიდგენია. სხვათა შორის, არასოდეს არ ვფიქრობ როგორ, რატომ, ასეთ კითხვებს ჩემ თავს არ ვაძლევ ხოლმე. უბრალოდ, სხვანაირად არ შემიძლია და ამიტომ ვცხოვრობ ყოველი დღით.

რ.ქ. — მუსიკას სიხარული უფრო მეტი მოუნიჭებია თქვენთვის თუ წყენა?

ე.ვ. — სხვადასხვანაირ ემოციებს იწვევს მუსიკა, საზოგადოდ შემოქმედება.

რ.ქ. — არის ხოლმე ტაში იმის ადეკვატური, რაც გააკეთეთ, რასაც ელოდით?

ე.ვ. — ესეც ძნელი სათქმელია, წარმატება და აპლოდისმენტები ეს არის სხვა რაღაც.

მ.ჯ. — კონცერტის შემდეგ ანალიზებთ თქვენს შესრულებას?

ე.ვ. — კი, თუმცა გააჩნია! საერთოდ ვფიქრობ, რომ როდესაც შესრულებას ნანარმოები, ამით ყველაფერი მთავრდება. ისეთი პროფესიაა, რომელიც არ რჩება, ერთი კონცერტი და გათავდა!

რ.ქ. — თქვენს შესრულებაში ყოველთვის ჩანს ღრმა ინტელექტი. რა როლს თამაშობს ინტელექტი სამემსრულებლო ხელოვნებაში? რატომ არის, რომ ნორჩი მუსიკოსები, რომლებსაც არა აქვთ ფართო განათლება, ხშირად შესანიშნავად უკრავენ. მე ვეუბნები კიდევ ჩემს სტუდენტებს: ბავშვებო, ბრამსი წერს, ბრამსი! რომ „არა მართო ბევრი დაკვრაა საჭირო, არამედ ბევრი უნდა იკითხოთ“ —ო.

ე.ვ. — შემიძლია გითხრათ, რომ ძალიან ბევრი არაჩვეულებრივი, მსოფლიოში სახელგანთქმული შემსრულებელი ვიცი, რომელსაც არა აქვს დიდი ინტელექტი და პირიქით, ძალიან ბევრი, ინტელექტუალი, ძალიან განათლებული, საშუალო დონის შემსრულებელიც ვიცი. მე არ ვამბობ, რომ განათლება არ თამაშობს როლს, რაც უფრო მეტი იცი, რა თქმა უნდა, უკეთესია, მაგრამ ამას მაინც არა აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა.

მ.ჯ. — დღეს, მაგალითად, კონკურსებზე აკრობატიზ-

მამდგა მისული ტექნიკური მხარე, ვიდრე სხვა, უფრო სიღრმისეული... თანამედროვე პიანინოს დღევანდელ პრობლემებს რაში ხედავთ, როგორ შეაფასებდით მას?

ი.ვ. — იცით, წელსაც ვამბობდი: ძალიან ბევრი, ძალიან ნიჭიერი ახალგაზრდა პიანისტია, მევიოლინეც, ჩელისტიც, დირიჟორიც, მათ ყოველთვის არა აქვთ ხოლმე ბედი, მე ვიტყვოდი იღბალი, ვიდრე ზოგს, რომელსაც გაუღიმა ბედმა და აქვთ ის წარმატება, რომელსაც სრულიად არ იმსახურებენ. ისინი, ვინც კარგები არიან, ცდილობენ რაღაცის მიღწევას — ჩრდილში რჩებიან. დღეს ცოტა არეულია მუსიკალური ცხოვრება მსოფლიოში, არა მარტო ჩვენთან.

რ.ქ. — თქვენთვის უფრო საინტერესოა იმ ნაწარმოებების მოსმენა, რომელიც კარგად იცით, ბევრჯერ დაგიკრავთ, თუ ის, რომელსაც ჯერ არ იცნობთ?

ი.ვ. — ჩემთვის ყველაფერი საინტერესოა ... ყოველთვის საინტერესოა ახალი ნაწარმოების გაცნობა.

რ.ქ. — ელისოს შესრულებას რომ ვისმენ, ძალიან ფერადოვანია, ხშირად იწვევს მხედველობით ასოციაციებს, პორტრეტი იქნება ეს, პეიზაჟი თუ სხვა. როდესაც უკრავთ, გებადებათ თუ არა რაიმე კონკრეტული ასოციაცია?

ი.ვ. — არავითარი, აბსოლუტურად არავითარი, არასოდეს!

მ.ჯ. — ეს ალბათ, უფრო მსმენელს ებადება. მუსიკა უფრო აბსტრაგირებული ხელოვნებაა.

ი.ვ. — დიას. მსმენელი სხვადასხვაა, მას შეიძლება ჰქონდეს კონკრეტული ასოციაციები, რაღაც გაახსენოს. მუსიკა თავისთავად იმდენად მდიდარია, რომ არავითარი დამატებითი ფაქტორი არ ესაჭიროება. თუმცა გააჩნია შემსრულებელს. მართალია, როდესაც ჩემი სტუდენტი უკრავს, მაგალითად, მოცარტს, მე ვეუბნები რომ წარმოიდგინოს მოცარტის ოპერების პერსონაჟები, მაგრამ ეს კეთდება ისევ მუსიკისთვის. ეს სულ სხვა რამაა.

მ.ჯ. — მაშ, რას იტყვით რომანტიკოსებზე, პროგრამულ მუსიკაზე?

ი.ვ. — ხომ იცით, რომ კომპოზიტორები ძალიან ხშირად ჯერ წერდნენ და მერე ასათაურებდნენ. შუმანი, მაგალითად, ჯერ ნაწარმოებს ქმნიდა და მერე აწერდა სათაურს.

მ.ჯ. — „კარნავალი“, რომლის თქვენეული დაუვინყარი ინტერპრეტაცია გვახსოვს, ანდა მრავალი სხვა პროგრამული ნაწარმოები?

ი.ვ. — „კარნავალშიც“ ხშირად ჯერ ქმნიდა და მერე აწერდა სათაურს. რასაკვირველია, ეს გილვიტებს გარკვეულ ასოციაციებს. რა თქმა უნდა, გამორიცხულია, რომ არ იცოდეთ კომპოზიტორის ბიოგრაფია, სად ცხოვრობდა, რა იყო ნაწარმოების შექმნის წინამორბედი და ა.შ.

რ.ქ. — ანალიზებთ თუ არა სხვის შესრულებას?

ი.ვ. — არა, როგორ შეასრულა — ამბე საერთოდ არ ვფიქრობ. თუ დაინყე ამბე ფიქრი, შესრულების ტრადიციებზე — ძალიან შორს წაგიყვანს და საერთოდ აცდები ნოტებს.

რ.ქ. — რიტმი თქვენს შემოქმედებაში პროფესიის გამო წამყვან როლს თამაშობს. რა როლს თამაშობს რიტმი თქვენს ცხოვრებაში?

ი.ვ. — რიტმი ცხოვრებაში არის საკმაოდ სწრაფი. ბევრი არის გასაკეთებელი და ამიტომ ძალიან სწრაფი, დაძაბული რიტმია.

რ.ქ. — ცხოვრების რიტმი მუსიკალურ რიტმს თუ ეთანადება?

ი.ვ. — არა. ამ რიტმს აქვს თავისი უარყოფითი მხარე და ამიტომ არის ხოლმე, რომ ზოგჯერ ორგანიზმი გაფიცვას აცხადებს და ავად ვხდები.

რ.ქ. — კომპოზიტორებთან საუბრისას ხშირად ასეთ კითხვას ვსვამ: გალაკტიონმა ასე ჩამოაყალიბა ქართული პოეზია: „შოთა, აკაკი, ილია, ვაჟა და გალაკტიონი“. როგორ ჩამოაყალიბებდით თქვენ ამ „პოსტულატს“ პიანინოთან მიმართებაში, შეგიძლიათ ამის პერიფრაზი საფორტეპიანო საშემსრულებლო ხელოვნებასთან მიმართებაში?

ი.ვ. — არა, არასოდეს ვამბობ ამას. ძალიან ბევრ მუსიკოსს ვაფასებ; როგორ შეიძლება მუსიკაში რაღაცის დახარისხება, არც პოეზიაში. ყოველ ადამიანს თავისი გარემოცვა აქვს კომპოზიტორებისა, პოეტებისა, თავისი სამყარო აქვს. ეს არის ძალიან ინდივიდუალური და ძალიან სუბიექტური.

რ.ქ. — როდესაც ადგენთ საფესტივალო პროგრამას, შემსრულებელი გთავაზობთ საკუთარ პროგრამას თუ თავად ირჩევთ პროგრამას და სთავაზობთ შემს-

რულებელს? ფესტივალის მონაწილეებს რა ნიშნით ირჩევთ?

ე.ვ. — *გააჩნია შემსრულებელს. მაგალითად, ედუარდ ბრუნერი, რომელიც პირველი ფესტივალებიდან ყოველ წელს არის ჩართული, მას აქვს ძალიან კარგი ინტუიცია პროგრამების შერჩევისა და ძალიან დიდი რეპერტუარი, რომელსაც მე არ ვიცი. ზოგ რაღაცას მეც ვარჩევ, ვიგებ რომელი ნაწარმოებები არ შესრულებულა საქართველოში, ასეთი ძალიან ბევრია.*

რ.ქ. — დღეს, როდესაც გუტმანის მასტერკლასზე უკრავდნენ შოსტაკოვიჩის ტრიოს, გამახსენდა, რომ სულხან ცინცაძეს აქვს შესანიშნავი პრელუდიების ციკლი ჩელოსათვის; ბევრი არა, მაგრამ რამდენიმე ძალიან კარგი სავიოლონჩელო კონცერტიც არსებობს ქართულ მუსიკაში. ხომ არ ფიქრობთ, რომ მომავალ ფესტივალზე შესრულდეს რაიმე ქართული ნაწარმოები?

ე.ვ. — *ჯერჯერობით ვერ გეტყვით. ვნახოთ...*

რ.ქ. — დღევანდელ მასტერკლასს დავესწარი, ძალიან ცოტანი იყვნენ მოსწავლეებიცა და მასწავლებლებიც.

ე.ვ. — *აქაურები მაინც უნდა მოსულიყვნენ.*

რ.ქ. — ასე გვითხრეს, პედაგოგები ვერ აცდენენ გაკვეთილებს, ვინაიდან მოსწავლეები სოფლებიდან ჩამოდიანო. მე ვუთხარი, ათ გაკვეთილს უდრის ის ერთი მასტერკლასი-მეთქი.

ე.ვ. — *იგივე ის მოსწავლე, რომელიც ჩამოდის, იმანაც უნდა მოისმინოს ის გაკვეთილი.*

რ.ქ. — დღეს მასტერკლასს ატარებდა მევიოლინე ინგოლფ ტურბანი. ვინაიდან ქართველმა სტუდენტმა, ვისაც მასტერკლასს უტარებდა, შეთავაზებული ენებიდან აირჩია იტალიური, მასტერკლასი იტალიურად ჩატარდა. იქ კი ესწრებოდნენ მონაწილეები, ვინც არ იცოდა იტალიური და ალბათ, Allegro-accelerando-ს გარდა ვერაფერი გაიგეს. თუმცა მაინც, ეს გაკვეთილი ათ გაკვეთილს უდრიდა. ალბათ, მომავალში ამ ხარვეზის მოგვარება მოხერხდება.

მ.ჯ. — მასტერკლასებისათვის თქვენს მიერ ხდება სტუდენტების შერჩევა?

ე.ვ. — *არა, ერთი გოგონა, ლიბა კაპანაძე, რომელიც ჩამოვიდა გერმანიიდან, მომისმენია. მევიოლინეც ქართველია, სწავლობს იტალიაში. უმთავრესად თბილისის*

კონსერვატორიიდან ხდება შერჩევა.

რ.ქ. — ფესტივალის გარდა თბილისის კონსერვატორიასთან რაიმე კონტაქტი გექნებათ?

ე.ვ. — *დიახ, 2014 წელის დეკემბერში არის დაგეგმილი მასტერკლასი.*

რ.ქ. — ძალიან ნიჭიერი ბავშვები არიან, მაგრამ ახლა 4 წელიწადში მთავრდება ბაკალავრიატი, ცოტა დროა. მასტერკლასები შესანიშნავი რამაა, მაგრამ ამასთანავე უფრო სისტემატური რამაა აგრეთვე სასურველი.

მ.ჯ. — დიახ, დაანგრის სისტემა და ახლა ფიქრობენ, როგორ გამოასწორონ. სამწუხაროდ, უმეტესობა ნიჭიერი ახალგაზრდებისა საზღვარგარეთ მიდის. როგორღა უნდა შენარჩუნდეს ის სკოლა, რომლითაც ვამაყობდით? ან ვინ უნდა ასწავლოს მომავალ თაობას?

ე.ვ. — *ძალიან არ მომწონს ცვლილებები, რაც ხდება მუსიკალურ განათლებაში დღეს... თითქოს არავინ არ არის... მე ძალიან გამიკვირდა, როდესაც ვავიგე, რომ შესანიშნავი ხმის პატრონი, შესანიშნავი მომღერალი მზია ნიორაძე, რომელმაც თელავის ფესტივალზე იმღერა, ცხოვრობს თბილისში და არსად არ არის დასაქმებული, შემოქმედებით ცხოვრებას არ ეწევა. მაშინ, როდესაც მსოფლიოში ყველგან მღერის.*

რ.ქ. — ახლახან, ჩვენს კონსერვატორიაში ჩატარდა პედაგოგთა კონკურსი, სადაც, მაგალითად, ვოკალისტებს დააკლდათ ქულა, რადგან არ ჰქონდათ ასპირანტურა გავლილი, არადა ეს ის თაობაა, რომლის დროსაც ასპირანტურა არ არსებობდა. წინა კონკურსზე, კინაღამ ნოდარ ანდლულაძემ ვერ შეძლო კონკურსის გავლა, თურმე ნუ იტყვი, ასპირანტურა არ ქონია დამთავრებული! სოსო კეჭაყმაძე დაითხოვეს კონსერვატორიიდან: „Он не по профессии работал“ — ო.

ე.ვ. — *სასაცილო არ არის?!. როგორ შეიძლებოდა კეჭაყმაძის გაშვება?!. ესაა დამღუპველი ჩვენი კონსერვატორიისათვის და ჩვენი თაობებისთვის!*

მ.ჯ. — საქმე ისაა, რომ თბილისის კონსერვატორია ლამის მიღვევად რეჟიმშია, სამი კონსერვატორია კი გვაქვს, თბილისის, ბათუმის, ქუთაისის.

რ.ქ. — არა, იყოს, ბატონო, კონსერვატორია თბილისის გარდა სხვაგანაც, მაგრამ...

ე.ვ. — *ასე არაა! ყველაფერს თუ დავარქმევთ კონსერ-*

ვატორიას, ის თავის მნიშვნელობას დაკარგავს. არ შეიძლება! სახელწოდებას ხომ არა აქვს მნიშვნელობა ... დონე იკლებს და კონსერვატორიები კი მატულობენ ... საერთოდ, დონე უნდა ამაღლდეს ყველგან, დონის შენარჩუნება გაცილებით უფრო ძნელია, ვიდრე დონის მოპოვება.

მ.ჯ. — სამწუხაროდ, დონეს თითქოს ნელ-ნელა ვკარგავთ. ერთ წელიწადში დაკარგეთ ქართული მუსიკალური ხელოვნების ისეთი კორიფეები, როგორებიც იყვნენ ნოდარ ანდლულაძე, გიმი ამირეჯიბი, სოსო კეჭაყაძე ...

ე.ვ. — ძალიან დამწყვიტა გული სოსომ, იმას კი არ ვამბობ, რომ სხვებმა არ დამწყვიტეს გული, გიმიმ, ნოდარ ანდლულაძემ, მაგრამ სოსო კეჭაყაძე რაღაცნაირად დაუფასებელი წავიდა. უნიკალური კომპოზიტორი იყო! შეიძლება სწორედ მომავალ წელს შევასრულოთ სოსოს მუსიკა ფესტივალზე. ის კი არა, იმასაც ამბობდნენ, რატომ გამოიყენა თაქთაქიშვილმა ფოლკლორით, რატომ არ უნდა გამოიყენებინა? აბა, ასეთი მარგალიტები გვაქვს!

მ.ჯ. — ცხადია, რუსმა კომპოზიტორებმაც, გნებავთ ვენის კლასიკოსებმა, სხვებმაც, განა არ გამოიყენეს ფოლკლორი?

ე.ვ. — რა თქმა უნდა, ეგრეა. სხვათა შორის, თაქთაქიშვილს მშვენიერი გუნდები აქვს. შარშან მინდოდა კიდეც, რომ ზურაბ სოტკილავას შეესრულებინა „მეგრული სიმღერები“ „რუსთავთან“ ერთად. შეიძლება მომავალ წელს შესრულდეს.

მ.ჯ. — თქვენ იმედი გაქვთ, რომ მომავალი წლისთვის სტუდენტობის დასწრებისა და მასტერკლასების საკითხი მოგვარდება?

ე.ვ. — დიახ, ეს აუცილებელია. რაც შეეხება მასტერკლასებს, ის, რაც ხდება, მიუღებელია ჩემთვის. შესაძლებელია მუშაობა უნდა ჩატარდეს სკოლებში, რომ ბავშვები დაესწრონ მასტერკლასებს, პედაგოგები ... თუნდაც თავისი გაკვეთილის ნაცვლად მასტერკლასზე მოიყვანონ.

მ.ჯ. — ბრუნერის მასტერკლასზე ძალიან მოუმზადებელი ბავშვები იყვნენ, განსაკუთრებით კლარნეტი, მის აკომპანიატორზე აღარაფერს ვამბობ. აკომპანიატორი ისე სკოდავდა, მონაფემ კიდეც კარგად გაართ-

ვა თავი. ალბათ, მასტერკლასებისათვის კონტინგენტი უფრო დაკვირვებით უნდა შეირჩეს. ასეთი კლასის მუსიკოსთან მასტერკლასზე რომ მოდის ბავშვი, ტექსტის ცოდნის პრობლემა არ უნდა ჰქონდეს და დრო ამაზე არ უნდა იხარჯებოდეს.

ე.ვ. — დიახ, მითხრეს. თვითონ ბრუნერიც ძალიან გაღიზიანებული იყო. ყოველ შემთხვევაში ამაზე ფიქრია საჭირო, ალბათ საჭიროა წინასწარ შეჩვენება. ბევრია ისეთი პედაგოგიც, რომელსაც არ უნდა მოსწავლის გამოშვება მასტერკლასზე, სხვა პედაგოგთან. ასეთიც არსებობს ბუნებაში. ბებიჩემის დროსაც იყვნენ ესეთები.

მ.ჯ. — რას ისურვებდით მომავალში თელავის ფესტივალისთვის?

ე.ვ. — ჩემთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია ის, რომ ეს ფესტივალი შედგებოდეს არა მხოლოდ კონცერტებისგან, არამედ გაკვეთილებს ჰქონდეს უმთავრესი მნიშვნელობა, იმიტომ, რომ თითქმის არ დარჩა მუსიკალური სასწავლებელი. წინათ ჰქონდა ეს დატვირთვა ჩვენ ფესტივალს და ამაზე ძალიან მწყდება გული. ამის აღდგენაზე უნდა ვიფიქროთ სწორედ.

რ.ქ. — მაშ, იმედით დაველოდოთ მომავალს! წლეულს შესანიშნავი, დაუვინყარი დღეები გვაჩუქა თელავის ფესტივალმა, მომავალიც, მჯერა, ჩინებული იქნება!

საუბარი ჩანერილია 2013 წლის ოქტომბერს, თელავში.

პრემიერა

27 წლის უმღაობ

ნანა ლორია

„თბილისის კონცერტინოს“ მმენელთათვის არაერთი პრემიერა შემოუთავაზებია. ამას წინათ კონსერვატორიის მცირე დარბაზში ამ საშემსრულებლო კოლექტივმა გიორგი შილაკაძის დირიჟორობით შეასრულა სიმებიანი ორკესტრისათვის განკუთვნილი ბიძინა კვერნაძის უცნობი სიმფონია. ეს ნაწარმოები დაინერა 1986 წელს ცნობილი გამომცემლის ჰანს სიკორსკის დაკვეთით და იმავე წელს შესრულდა შვეიცარიაში.

თავდაპირველად სიმფონია დიდი სიმებიანი ორკესტრისათვის, ანუ სიმფონიური ორკესტრის სიმებიანი ფგუფისათვის იყო განკუთვნილი. შემდეგ ვაკეთდა ვერსია კამერული სიმებიანი ორკესტრისათვის და ამ სახით მის შესრულებას, თვით კომპოზიტორის სიტყვებით, ლიანა ისაკაძე აპირებდა. სამწუხაროდ, ეს არ განხორციელდა. ბიძინა კვერნაძის სიმფონია 27 წლის

მანძილზე არავის გახსენებია. და აი, ამ ნაწარმოების შესრულებით „თბილისის კონცერტინომ“ პატივი მიაგო კომპოზიტორის ხსოვნას და აღნიშნა საიუბილეო თარიღი — ბიძინა კვერნაძის დაბადებიდან 85 წლისთავი.

აღმოჩნდა, რომ ნაწარმოები სრულიად დაუმსახურებლად იქნა მივიწყებული. მისი ემოციური ტონუსი შთამბეჭდავია თავისი სიმძაფრით და ექსპრესიით. ეს ერთნაწილიანი სიმფონია მოიცავს ამ ჟანრისათვის ესოდენ აუცილებელ დაპირისპირებებს, განსხვავებული მუსიკალური სახეების შებრძოლებას. კონტრასტული ეპიზოდების თანმიმდევრობა ციკლურ ფორმასთან ინვევს ასოციაციას.

ბიძინა კვერნაძის მუსიკისათვის რამდენადმე უჩვენელო დინამიკისა და სახოვან-ემოციური ტონუსის მიუხედავად, სახეზეა კომპოზიტორის მუსიკალური ხელწერისათვის ყველაზე დამახასიათებელი ნიშანი — ტემბრული აზროვნება. მართალია, სიმფონია სიმებიანი საკრავებისათვის არის დაწერილი, მაგრამ სიმებიანთა ტემბრი ძალიან მრავალფეროვნად არის წარმოდგენილი. ალაგ-ალაგ იგი დასარტყამ, თუ ჩასაბერ საკრავთა ხმოვანებასთან ინვევს ასოციაციას. თუმცა, ტემბრის თამაში არ არის თვითმიზანი და ამის მიღმა ღრმა და ძლიერი გრძნობები გამოიხატება.

ტემბრული კოლორიტის ფუნქციის გაძლიერება გავლენას ახდენს ნაწარმოების მელოდიურ, ჰარმონიულ მხარეებზე. ასე, სიმფონიაში არ შევხვდებით გაშლილ თემებს. უფრო დამახასიათებელია თემატური იმპულსები, მათი ცვალებადობა და განვითარების მოულოდნელი ვექტორი. სამაგიეროდ, იზრდება მოლივივე ტემბრული სივრცე მუსიკალური აზრის დენადობით და ტალღისებური განვითარებით.

ამ სიმფონიამ კიდევ ერთხელ დამარწმუნა იმაში, რომ თავის დროზე ბიძინა კვერნაძე შლიდა ქართველი კომპოზიტორების წინაშე მომხიბლავ მხატვრულ ჰორიზონტებს და მუსიკალური გამომსახველობის ახალ შესაძლებლობებს. თავისი პოზიტიური შემოქმედებითი ენერგიით კი, იგი აღვივებდა მსმენელში სილამამით ტკბობის უნარს.

ამავე კონცერტში მსმენელთა წინაშე მომღერლის ამპლუაში წარსდგა ნიჭიერი ახალგაზრდა მუსიკოსი — კონსერვატორიის კურსდამთავრებული პიანისტი სა-

ლომე ჯიქია. იგი არის შესანიშნავი ვოკალური მონაცემების მფლობელი და ნამდვილად იმსახურებს მეტ ყურადღებას, ვიდრე დღეს მე მას ვუთმობ. მაგრამ ამ მოკლე წერილის მიზანია მკითხველისათვის ბიძინა კვერნაძის უცნობი სიმფონიის აქლერებით გამონვეული შთაბეჭდილების გაზიარება.

დიდი მადლობა „თბილისის კონცერტინოს“ მისი ენთუზიაზმისთვის და მსმენელთათვის მინიჭებული სიამოვნებისათვის.

P.S. ბიძინა კვერნაძე იყო არა მარტო შესანიშნავი კომპოზიტორი, პედაგოგი, დიდი ავტორიტეტის მქონე მუსიკოსი, არამედ იშვიათი შინაგანი კულტურის მქონე ადამიანი, მოკრძალებული და სულით სპეტაკი. მასთან შეხვედრა დიდი სიხარულის მომტანი იყო და მე, ალბათ ისევე, როგორც სხვები, ხელიდან არ ვუშვებდი ამ შესაძლებლობას. ერთხელ დეკანატში შემოსულ ბატონ ბიძინას გავუმასპინძლდი ყავით. მას მერე წლების მანძილზე ოთხმაბათობით (ეს მისი სამუშაო დღე იყო) 12 საათზე 15-წუთიანი შესვენების დროს იგი მორიდებულად შემოაღებდა კარს დეკანატში და მეტყობდა: „ნანა, შენ ახლა არ შენუხდე, მე არაფერი არ მინდა“. რა თქმა უნდა, ყავა უკვე მზად იყო და იწყებოდა ჩვენი ხანმოკლე „პაემანის“ ბედნიერი წუთები, რომლებიც სამუდამოდ დარჩა ჩემს გულში.

„New ნადიმი“

ტრადიციული ხელოვნების ფესტივალი თელავში

ქეთევან ზაიაშვილი

უკვე რამდენი წელია, თელავის შემოდგომას ელისო ვირსალაძის ფესტივალები ამშვენებს. თელაველები, განებივრებულნი ამ განსაკუთრებული პრივილეგიით, წელს კიდევ უფრო გალალდნენ. 2013 წლის 13-დან 19 ოქტომბრამდე თელავის ნადიკვარის პარკში გაიმართა მეორე ფესტივალიც — ე.წ. ნადიმი, რომელიც ტრადიციული ხელოვნების და კულტურის დარგების განვითარებას ისახავს მიზნად და კულტურათა და ტრადიციათა შერწყმას გულისხმობს.

ფესტივალის ორგანიზატორები: ფონდი TRAM, პლატფორმა ხელოვანთა და ფილოსოფოსთათვის TASWIR (გერმანია), თელავის კულტურის სამსახური, შემოქმედებითი და საზოგადოებრივი განვითარების ცენტრი (ბუდაპეშტი), ილიას უნივერსიტეტის ხელოვნების ფაკულტეტი, თიხის ოფისი, აბრეშუმის სახელმწიფო მუზეუმი, საქართველოს ტექსტილის ჯგუფი, სათემო განვითარების ცენტრი.

მხარდამჭერები და პარტნიორები: საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო, კახეთის მაჟორიტარის ოფისი, თელავის მუნიციპალიტეტი და გუბერნატორის ოფისი, მედია-კაფე თელავი, DVV International Georgia, World Vision Georgia, გოეთეს ინსტიტუტი საქართველოში, ფოლკლორის სახელმწიფო ცენტრი.

ფესტივალზე წამყვანი სფეროები იყო კერამიკა, ტექსტილი (საფეიქრო) და ხალხური მუსიკა. გაიმართა საერთაშორისო გამოფენები, პროფესიული და საზოგადოებრივი ვორკშოპები, დისკუსიები, მასტერკლასები და კონცერტები. ე.წ. ნადიმის ამოცანა — უნიკალური, რეგიონისათვის დამახასიათებელი ტრადიციების შენარჩუნება, მათი განვითარება, მაღალი ხარისხის და შინაარსის განმსაზღვრელი კრიტერიუმების შემუშავება და ბუნებრივი გზებით თანამედროვე გამონაგონებთან შესაბამისობაში მოყვანა იყო. ფესტივალის კვირის ორი

შუადღე (19-20 ოქტომბერი) დაეთმო ხალხურ სიმღერას. ამ იდეის ავტორი და სულისჩამდგმელი – ანა რი-აბოშენკო და მართა თაბუკაშვილი, განმარტოცილებელი ნინო კალანდაძე-მახარაძე და თამაზ გაბისონია – კარგად ცნობილი ეთნომუსიკოლოგები, ხალხური სიმღერის შემკრებელ-მკვლევრები იყვნენ. ორი დღის განმავლობაში უხვად ეფინებოდა თელავს მადლიანი კახური სიმღერის ჰანგები.

ამ ფესტივალის უპირატესობა სხვა ხალხური სიმღერის ფესტივალებისგან განსხვავებით ის იყო, რომ აქამდე უცნობი კოლექტივები წარმოჩინდნენ იმ ცნობილი და სახელგანთქმული შემსრულებლების გვერდით, რომლებიც საზოგადოების წინაშე არაერთგზის წარმდგარან. განსაკუთრებით სასიხარულო ბავშვთა კოლექტივების გამოჩენა იყო. მიუხედავად ერთგვარი გეოგრაფიული შებლუდვისა, მაინც მრავალფეროვანი იყო პროგრამა. ამკარად იგრძნობოდა ორგანიზატორთა მცდელობა ერთგვაროვნებით არ შეენუხებინათ მსმენელები. ვინაიდან, კახეთის თითქმის ყველა რაიონი მონაწილეობდა, საინტერესო იყო საშემსრულებლო თვალსაზრისითაც. ერთმანეთს ენაცვლებოდნენ თელავის, ახმეტის, საგარეჯოს, გურჯაანის, დედოფლისწყაროს სხვადასხვა საშემსრულებლო ჯგუფები (სამწუხაროდ, სიღნაღის ანსამბლმა ფესტივალში მონაწილეობა ვერ შეძლო). ამკარად გამოკვეთილი იყო მღერის განსხვავებული სტილები, მანერა, ტრადიციული და ახალი, საბჭოური და პოსტსაბჭოური მუსიკალური მიმდინარეობები. ასე რომ, ფესტივალს, გარდა მხატვრულისა, მეცნიერულადაც სწორად გათვლილი ფუნქცია ჰქონდა, რაც გამოიხატება რეპერტუარის არაერთფეროვნებაში, გარდა ამისა, მხედველობაში იყო მიღებული კახეთის ამა თუ იმ კუთხის ტრადიციული თუ ინოვაციური საშემსრულებლო თავისებურებები და ახალი და უცნობი, ძველი, მივინყებული ვარიანტები წარმოჩინდა. გარდა უშუალოდ სიმღერებისა, შესრულდა საფერხლო და საცეკვაო, კომპოზიციები ცეკვა-სიმღერით, ხალხური სიმღერების პოპურები, ქალთა, მამაკაცთა, ბავშვთა შესრულებით. ფესტივალის ორგანიზატორთა ძალისხმევით, უპირატესობა ავთენტურ შემსრულებლობას ენიჭებოდა. თუმცა სასცენო ტრადიციების ევროპული სტილის მიმდევრებიც

გამოჩნდნენ და ბავშვების მიერ კახური სიმღერის შესრულებისას მოისურვეს დირიჟორული ნორმების დაცვა. ძალიან დასაფასებელი იყო ერთი ანსამბლის ორი (ძველი და ახალი) თაობის ერთად და ცალკე სიმღერა. მაგ., გურჯაანის რაიონიდან ანსამბლი „ხარება“ და დედოფლისწყაროს „ხორნაბუჯი“ ამის შესანიშნავი მაგალითია.

კახური სიმღერის ფესტივალმა ამკარად ცხადჰყო ასეთი ფესტივალების საჭიროება. ფესტივალის პროგრამა ითვალისწინებდა შემსრულებლებისა და ეთნომუსიკოლოგთა შეხვედრასაც, რამაც თავისი ნაყოფი გამოიღო: მუსიკოლოგიის დოქტორებმა ნინო კალანდაძემ და თამაზ გაბისონიამ – ილიას უნვერსიტეტის ეთნომუსიკოლოგიის მიმართულების ასოცირებულმა პროფესორებმა, თბილისის კონსერვატორიის მრავალმხიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრის ხელმძღვანელმა ემერიტუს-პროფესორმა რუსუდან წურნუშიამ, ფოლკლორის სახელმწიფო ცენტრის მუსიკალური განყოფილების გამგემ, ეთნომუსიკოლოგმა ნანა ვალიშვილმა და სხვა, ანსამბლების ხელმძღვანელებსა და შემსრულებლებს გაუნიეს მეთოდური დახმარება: განუმარტეს ძველი, ან დაკარგული სიმღერების ძეგლის საჭიროება. ასევე გადაეცათ ლიტერატურაში არსებული და მივინყებული სიმღერებისა და რიტუალების სია, რომელიც, იმედია, შემდეგი ფესტივალისთვის ბევრ სიახლეს შესძენს თანამედროვე შემსრულებლებს. ფესტივალის ხელმძღვანელობამ მონაწილე ანსამბლებს მეტად ღირებული საჩუქრები გადასცა: ეს იყო ხალხური სიმღერების ძველი ჩანაწერები, გასახმოვანებულ აპარატთან ერთად, რაც მათ შემდგომ მუშაობაში დიდად ნაადგებათ. ეს არ იყო მხოლოდ საშემსრულებლო ფესტივალი, არამედ მას ბევრად დიდი მიზანი და სიმღერის შემსრულებლობაში მეთოდური დახმარების ფუნქციაც ჰქონდა. ეს კი, მეტად საჭირო და მნიშვნელოვანი ღონისძიებაა სამომავლოდ. ალბათ აღსანიშნავია ისიც, რომ ხალხური სიმღერის ფესტივალი თელავში ელისო ვირსალაძის ფესტივალის პარალელურად მიმდინარეობდა. ჩამოსული სტუმრებისათვის, სწორედ რომ მისწრება იყო – მათ საშუალება მიეცათ რაფინირებული კლასიკური მუსიკის გვერდით ტრადიციული მუსიკის ძირძველი და ძარღვიანი კახური სიმღერაც მოესმინათ.

ბავშვთა ანსამბლი „ამერ-იბერი“ წნორიდან

ეს ნამდვილი ფუფუნებაა, არც მეტი და არც ნაკლები. რაც შეეხება თვით შემსრულებლებს: ჯერ ბავშვთა ანსამბლების ქება უნდა ითქვას. ფესტივალზე წარმოდგენილი იყო 3 საბავშვო კოლექტივი: სოფელ მარტყოფის სამუსიკო სკოლის ბავშვთა გუნდი „აკრიანი“ ეკა შოშიაშვილის ხელმძღვანელობით, ყვარლის ბავშვთა გუნდი ვასილ კორნიენკოს ხელმძღვანელობით და წნორის „ამერ-იბერი“ თიკო შერვაშიძის ხელმძღვანელობით. სასიამოვნოა, რომ სამივე გუნდს მკაფიოდ გამოხატული საშემსრულებლო მანერა და მხატვრული სტილი აქვს. რაოდენ სასიხარულოა, რომ ბავშვთა ანსამბლები სულ უფრო და უფრო უკეთ ეუფლებიან სასიმღერო ტექნიკასა და ავთენტური, კიდეც მეტი, სინკრეტული შესრულების საიდუმლოს ეზიარებიან. მას შემდეგ, რაც ქართული სიმღერის უმეტესობის სოციალური საფუძველი მოიშალა სოფლად და მუსიკალური ფოლკლორი სცენამ შეიფარა, საშემსრულებლო მანერა იყო და არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ბერკეტი არტიკულაციასთან ერთად, რაც ავთენტურობას უნარჩუნებს ტრადიციულ მუსიკას. სამწუხაროდ, არც კი მოიხსენიებენ სინკრეტულ შემსრულებლობას, რომელიც ერთი, რომ ხალხური სიმღერის და ზოგადად მუსიკალური ფოლკლორის მთავარი მახასიათებელია და მეორეც, შესრულებისას შემსრულებლის ინდივიდუალობისა და ავთენტურობის მსაზღვრელია. ამდენად, განსაკუთ-

რებულად დასაფასებელია ანსამბლ „აკრიანის“ და წნორის „ამერ-იბერის“ მიერ უკვე ჩვევაში გამჯდარი სინკრეტულობა (აქ იგულისხმება სიმღერა-ფერხულების, შაირების და სიმღერა-ცეკვის იმპროვიზაციული შესრულება). ვასილ კორნიენკომ კი შესრულების საბჭოური მანერა აირჩია დირიჟორობითა და ხმებში უნისონებით, რაც ხალხური სიმღერის წარსულია და თანამედროვეობას არ შეესაბამება. შესაძლოა ცოტა მკაცრად განვსჯი, მაგრამ ნამდვილად დადგა დრო, ქართული სიმღერის შემსრულებლობაში წინ გავიხედოთ და არა უკან. მით უმეტეს, რომ თვით ვასილი, შესრულებისას შესანიშნავად მღერის და ავთენტურობისკენ იხრება. შესაძლოა, ეს ბავშვთა სიმღერა აიხსნას, თუმცა ეს მხოლოდ ახსნა იქნება და არა გამართლება. ასევე გაუგებარია ქრომატიული ფანდურის გამოყენებაც. თუმცა ეს შენიშვნებია, რომლის გამოსწორება შესაძლებელია, მთავარია, რომ ყვარლის გუნდი არსებობს და მრავალი გულანთებული ბავშვი მღერის ხალხურ სიმღერას. ამისთვის კი ნამდვილად მადლობა ეკუთვნის ვასილ კორნიენკოს. ანსამბლ „აკრიანის“ ტექმმართველ ხალხური მანერა და ბავშვთა შესანიშნავი ხმები, არაჩვეულებრივი რეპერტუარი მეტად შთამბეჭდავი იყო. განსაკუთრებული შემთხვევა ახლდა წნორის „ამერ-იბერის“ შესრულებას: ის ორი დღე თელავში აცივდა და ძლიერი ქარი ქროდა, ამერ-იბერის სცენაზე შედგომას (კონცერტები ნადიკვარის პარკში, ღია ცის ქვეშ იმართებოდა), წვიმა დაემთხვა. ბავშვებმა ნირნაუხდენლად დაინყეს სიმღერა, მსმენელი შეწუხდა და სცენას შეაფარა თავი. ბავშვებმა ლაზარეს სიმღერა დაინყეს (ამინდის მართვის სიმღერაა), სიმღერა დამთავრებული არ ჰქონდათ და ვილაცამ დაიძახა — ხალხო, ცას შეხედეთო და გასაოცარი სანახაობა დაინახეთ — ცა ორმა ულამაზესმა ცისარტყელამ გადასურა. წნორელთა სიმღერამ გაჭრა, წვიმა შეწყდა!.. შესაძლოა, ვინმეს გადაჭარბებულად მოეჩვენოს, მაგრამ ნამდვილად ასე მოხდა, ფაქტია. წნორის „ამერ-იბერი“ აგერ უკვე რამდენი წელია, ედიშერ და გივი გარაყანიძეების სახელობის ბავშვთა ეთნომუსიკის თეატრის ნაწილია. თიკო შერვაშიძე, ამავე სტუდიის აღზრდილი და ამჯერად ანსამბლ „მთიების“ წევრი, გულმოდგინედ უძღვება ამ საბავშვო ანსამბლს. მათ საკმაოდ მდიდარი

რეპერტუარი აქვთ და თანდათან სულ უფრო უკეთ და უკეთ სწვდებიან ხალხური რიტუალებისა და სიმღერის სიღრმეებს. სამივე ანსამბლს წარმატებას ვუსურვებ, კიდევ ბევრჯერ გაეკვირვებიანთ მაყურებელი ქართული სიმღერის მადლით.

რაც შეეხება უფროსებს, აქ მთავარი სათქმელი ქართული სიმღერის შესრულებისადმი აშკარად ჯანსაღი დამოკიდებულებაა: მხედველობაშია რეგიონული სტილი, მანერა, ტრადიციული რეპერტუარისადმი ერთგულება, არტიკულირება, სინკრეტულობა. ფესტივალის ორგანიზატორთა მაღალი პროფესიონალიზმით უნდა აიხსნას ხალხური სიმღერის შეძლებისდაგვარად ჟანრული მრავალფეროვნებისა და ფოლკლორში შემოჭრილი ინოვაციების, ტრადიციული თუ ახალი ტრადიციების წარმოჩენა. ფესტივალის წინანდლის ცნობილმა ჯგუფმა გახსნა – „მრავალჟამიერის“ შესანიშნავი შესრულებით. ეს კოლექტივი კარგა ხანია მსმენელის დიდი სიყვარულითა და მოწონებით სარგებლობს. ლევან აბაშიძის (ამ ცნობილი ანსამბლის ან გარდაცვლილი ხელმძღვანელი) შემდეგ, მას გიორგი ურჩხიშვილი უდგას სათავეში. სასიამოვნოა, რომ ანსამბლი არ დაიშალა და კვლავ აგრძელებს ფუნქციონირებას. ჩვენ კვლავ მოველით მათგან ახალ ვარიანტებსა და მრავალ წარმატებას. დასამახსოვრებელი იყო „მოკლე მრავალჟამიერი“ და „გოგოვ, გოგოვ, შავთვალა“ თელავის მუნიციპალიტეტის ანსამბლის (ხელმძღვანელი ტეტიანა შვილი) შესრულებით. დედოფლისწყაროდან „ხორნაბუჯმა“ გიორგი ცერცვაძის ხელმძღვანელობით ორი თაობის შემსრულებლები წარადგინა ფესტივალზე. მომხიბვლელი ხმებითა და მშვენიერი ინტერპრეტაციით შეასრულეს „მამთარი“, „სხვათა მოჯამაგირობას“ და „ვისაც რა უნდა უყვარდეს“. შემდეგ სცენა აღვნიდან ანსამბლ „კესელოს“ დაეთმო. ახმეტის რაიონი თავისი მოსახლეობის სიჭრელით გამოირჩევა კახეთის კუთხეებისგან, ამდენად მეტად საინტერესო მხარეა შემსრულებლობის თვალსაზრისით. „კესელო“ თუშური სიმღერის შემსრულებელ ქალთა ჯგუფია. მათ კულტურის სახლის დირექტორი რევამ ორბეთაშვილი ხელმძღვანელობს. საკმაოდ ვრცელი რეპერტუარი აქვთ, ფესტივალზე წარმოადგინეს 4 სიმღერა გარმონისა და ფანდურის თანხლებით. საინტერესო იყო

ანსამბლი „სარეზა“ გურჯაანიდან

მათ მიერ შესრულებული კომპოზიცია. აქ თავმოყრილი იყო სატრფიალო სიმღერა, ლექსი და ცეკვა. ეს არის ხალხურ მასალაზე აგებული კომპოზიცია, სადაც სინკრეტობიდან გამოყოფილი სამი ელემენტი ერწყმის ერთმანეთს და ფოლკლორული სინთეზის ნიმუშად გვევლინება. ასეთი სინთეზური ფოლკლორის მაგალითები გვხვდება გასული საუკუნის დასწყისში და განსაკუთრებით საბჭოთა საკლუბო შემსრულებლობაში, იდეოლოგიური ხასიათის სარეკლამოდ. ასეთი თეატრალიზებული სცენები საბჭოურ სასკოლო ღონისძიებებსა და ოლიმპიადების რეპერტუარშიც შეინიშნება. უნდა ითქვას, რომ ამ კომპოზიციამ მაყურებლის მოწონება დაიმსახურა.

სოფელ ართანთან სახელგანთქმული ანდრო პაპას (სიმამხილის) ხელმძღვანელობით ანსამბლმა „შემოდახილმა“ შეასრულა „ჩაკრულო“ და „საცეკვაო“, რომელიც ფანდურზე ვირტუოზულად შეასრულა ვასილ კორნიენკომ. ანდრო პაპამ კი ამჯერად შემოგვთავაზა ხალხური სიმღერების კომპოზიცია „ვანისა და ღვინის საგალობელი“. აღფრთოვანებას იწვევს ვანო პაპას ჩაუქრობელი ენთუზიზმი, ხალხური სიმღერისადმი სიყვარული და ერთგულება. ენერგიული მოხუცი ახალგაზრდული შემართებით დგას სცენაზე ახალგაზრდების გვერდით და საუკეთესო მაგალითს აძლევს

ყველას. კიდევ მრავალჯერ გაეხარებინოს ვანო პაპას ქართველი მსმენელი თავისი სიმღერით.

ქალთა ანსამბლმა „ნანინამ“ თელავიდან (ხელმძღვანელი ნინო ბაქრაძე) შეასრულა „ქება თუში გმირისა“, „შაშვო ლამაზო“, შაირები და „ბახტრიონიდან გიცქერდი“. ანსამბლი დიდი ხანი არ არის რაც ფუნქციონირებს და მეტად კარგი ხმებით გამოირჩევა. ვიმედოვნებთ, მათ ბევრი სასიკეთოს გაკეთება შეუძლიათ, მით უმეტეს, რომ კახეთში არსებული ანსამბლების უმეტესობა მამაკაცთა რეპერტუარს ასრულებს შემადგენლობის შესაბამისად. ამდენად, ქალთა ანსამბლს მეტი გაფრთხილება და ხელისშეწყობა სჭირდება.

ახმეტეიდან თუშების გარდა წარსდგა მამაკაცთა ანსამბლი რომან ძიძიგურის ხელმძღვანელობით. ჭეშმარიტად საქებარი ეკუთვნის ამ ანსამბლს, შესანიშნავად შესრულებული ალილოსა და ფერხულის გამო. ახმეტეიდან კიდევ ერთი ანსამბლი იყო — „ბახტრიონი“ ვანო ჭილიტაშვილის ხელმძღვანელობით. ვანო ცნობილი ლოტბარის ვიორგი ჭილიტაშვილის ვაჟია. მათ ამ საინტერესო მოღვაწის საავტორო სიმღერები შეასრულეს. კარგია, ვიორგი ჭილიტაშვილის მემკვიდრეობის წარმოჩენა, მეორეს მხრივ, სასურველია, იმ ტრადიციული სიმღერების ვარიანტების შესრულება, რომლითაც გამოირჩეოდა ბატონი ვიორგის გუნდი. არაჩვეულებრივი შთაბეჭდილება დატოვა გურჯაანის ანსამბლმა „ხარებაში“. შესანიშნავი ხმები და ტრადიციული გურჯაანული შესრულება, რომელიც სიმღერის ჩახვევის ტექნიკითა და ფრაზოლოგიით განსხვავდება დანარჩენი კახელების კუთხური სიმღერებისაგან. სოფელ კაკაბეთიდან „შემოდახილი“ და „გარეკახური საჭიდაო“ შესანიშნავი იყო. საგარეჯომ მომღერალთა უფროსი და ახლგაზრდა თაობები წარმოაჩინა. ეს ფაქტი ძალიან სასიამოვნო და იმედის მომცემია.

ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 50-იანი წლებიდან ეთნომუსიკოლოგიურ სივრცეში სოფელი შილდა განთქმულია მომღერალი ქალებით. ფესტივალზე ახალი ქალები გამოჩნდნენ. „ნელქარისი“ — მათი სოფლის ძველი სახელი დაურქმევიათ ანსამბლისთვის. ამჯერად მათ მიერ შილდური „ელია“, პოპური ფანდურის თანხლებით, დიდება და საფანდურო შესრულდა. დორა მირზიაშვილის შესრულებით „მწყემსური“ ფანდურის

თანხლებით შესანიშნავი ნიმუშია ქალების მიერ მამაკაცთა სიმღერების შესრულების ერთგვარი ტრადიციის დღესაც არსებობისა. კარგია და იმედით გვაგებს ამ ქალბატონების მოღვაწეობა — შილდური ტრადიციები არ დაიკარგება.

ანსამბლმა გურჯაანიდან ილია დათუაშვილის ხელმძღვანელობით სანაქებოდ შეასრულა „ნამგლური“, „ლალე“ და „კახეთისადმი“ ლევან მულალაშვილის რეპერტუარიდან (შესანიშნავი ქალაქური ტიპის სიმღერა, შესანიშნავად შესრულებული).

საგანგებო აღნიშვნის ღირსია თელავის ანსამბლი „პატარა კახი“ (ხელმძღვანელები — ბექა და გოჩა ბიძინაშვილები), რომელთაც ქარის გაძლიერების გამო, მხოლოდ ორი სიმღერა — „ღმერთო, ღმერთო“ და შილდური „ჩაკრულო“ შეასრულეს. ბექა და გოჩა ბიძინაშვილები თბილისის სასულიერო აკადემიის უმაღლესი სამგალობლო სკოლის აღზრდილები არიან. ისინი მამადავითის მგალობელთა გუნდშიც გალობდნენ და ანსამბლ „სახიობაშიც“ მღეროდნენ (ხელმძღვანელი — ცნობილი ეთნომუსიკოლოგი და სიმღერა-საგალობლების უებრო მცოდნე, შემსრულებელი და მკვლევარი — მალხაზ ერქვანიძე). ამდენად შესანიშნავი სკოლა აქვთ გავლილი: გარდა იმისა, რომ ზუსტად ქართულ, ამ შემთხვევაში კახური სიმღერის კილოს ზედმიწევნით ზუსტად იცავენ, უნარი შესწავთ არაჩვეულებრივად გადმოსცენ სიმღერის დაფარული მუხტი, არქიტექტონიკა და დრამატურგია. მართლაც შესაშურია, ამ ორი ახალგაზრდა კაცის მაღალი პროფესიონალიზმი. სწორედ ასეთი ამაღლებული და შეუდრეკელი სიმღერით დასრულდა თელავის ქარიანი ფესტივალი ნადიკვარზე.

დასრულდა თელავის ხალხური სიმღერის ფესტივალი და მის მსმენელებს კიდევ ერთხელ თან გამოგვყვა კახური სიმღერის მედიდურება, სიდიხე, სიამაყე, სითბო და სიყვარული ჩაგვეღვარა სულში, იმედით აღვავსო კახური სიმღერის დღემდე ამოუცნობმა მადლმა და მოუთმენლად ველით მომავალ წელს. ფესტივალის ორგანიზატორები გვიპირდებიან მრავალწლიან თანამშრომლობას. მდაბლად ვუხრით თავს მონაწილეებს და რაც მთავარია, მის ორგანიზატორებს. მადლობა ამ სიტკბოებისთვის, არ მოგვიშალოს სიმღერა კახეთსა და მთლად საქართველოში.

ნინო რაგვაძე, რუსუან ნურნუია, თოო ლომსაძე, მანა კაჭკაჭივილი, ქეთევან ზაიაშვილი, მასა ხარქიანი

10 წლის იუბილე

(ტრადიციული მრავალბმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრი)

რუსუან ნურნუია

2013 წელს თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ტრადიციული მრავალბმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრს დაარსებიდან 10 წელი შეუსრულდა.

ტრადიციული მრავალბმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრს ვულოცავ დაარსების ათი წლისთავს! მინდა ეს მილოცვა ასევე გავავრცელო ქართველ ეთნომუსიკოლოგებსა და მუსიკისმკოდნეებზე, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაზე და მთელს საქართველოზეც, რადგან ნადვილად საამაყოა საქართველოში არსებობდეს მსოფლიო რანგის წამყვანი კვლევითი ცენტრი.

ამ ცენტრის დაარსების ყველაზე დიდი ფაქტორი იყო ის საოცარი ფენომენი, რასაც ქართული მრავალხმიანი სიმღერა წარმოადგენს. ჩვენი უღრმესი მადლობა ეკუთვნის იმ დიდებულ ადამიანებს, ჩვენს წინაპრებს, რომლებმაც შექმნეს და ჩვენამდე მოიტანეს ეს საოცარი საგანძური.

მინდა ასევე უღრმესი მადლიერებით გავიხსენო ისინი, ვინც თავიდანვე დაუჭირა მხარი და დიდი ღვაწლი შეიტანა იმაში, რომ საქართველოში მომზადებულიყო ასეთი ცენტრის შექმნის საფუძველი: ალექსანდრე შავერზაშვილი, რომელიც აქტიურად უჭერდა მხარს თბილისში მრავალხმიანობის პირველი საკავშირო კონფერენციის ჩატარებას, ვია ყანჩელი, რომლის დახმარებამაც მისცა ბორჯომის კონფერენციებს საერთაშორისო ელფერი, ედიშერ გარაყანიძე, რომელიც თავიდანვე წამყვანი ძალა იყო კონფერენციებზე აუღერებული ქართული სიმღერის კონცერტებისა, მანანა დოიჯაშვილი, რომლის მხარდაჭერა ვადაძწყვეტი იყო თვით ცენტრის შექმნაში 2003 წელს. განსაკუთრებით მინდა აღვნიშნო ცენტრის ხელმძღვანელის, რუსუდან ნურნუმიას თავდადებული და უდავოდ წარმატებული შრომა ამ ათი წლის განმავლობაში.

დღეისათვის მრავალხმიანობის საკითხების შესწავლა თანამედროვე ეთნომუსიკოლოგიის ერთ-ერთი წამყვანი სფეროა. ავსტრიაში, რუსეთში, ესტონეთში, თაივანში, პორტუგალიაში ეწყობა კონფერენციები, გამოდის წიგნები და კრებულები, ცოტა ხნის წინ დაარსდა ICTM-ში მრავალხმიანობის შემსწავლელი ჯგუფი. თანდათანობით ხდება იმის გააზრება, რომ მრავალხმიანი სიმღერა არის არა მარტო საოცარი კულტურული ფენომენი, არამედ ხალხთა შორის ჰარმონიული ურთიერთთანამშრომლობის მძლავრი სიმბოლოც, შემიძლია თამამად განვაცხადო, რომ ამ ყველაფრის ბიძგი სწორედ ჩვენი კონფერენციები და სიმპოზიუმები, ჩვენი ცენტრის არსებობა გახდა.

მთელს საქართველოსთან ერთად ვამაყობ, რომ საქართველოს ასეთი წამყვანი ადგილი უჭირავს მრავალხმიანობის კვლევაში და კიდევ ერთხელ ვულოცავ ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრს და მის ყველა თანამშრომელს დაარსების ათი წლისთავს. კიდევ მრავალ ახალ წარმატებას, კიდევ მრავალი ახალი უცხოელი მეგობრის შექმნას, კიდევ მრავალი ახალგაზრდა ქართველი ეთნომუსიკოლოგის გაზრდას ვუსურვებ!

იოსებ ჟორდანიას

ცხადია, შემთხვევითი არაა, რომ თხრობა ჩვენი ცენტრის შესახებ სოსოს მოლოცვით დავიწყე, იგი 80-იან წლებში თბილისის კონსერვატორიაში გამართული კონფერენციების ერთ-ერთი სულისჩამდგმელი იყო და სწორედ მისი დამსახურება გახლდათ, რომ ამ კონფერენციებმა იმთავითვე დიდი საერთაშორისო რეზონანსი გამოიწვიეს. მაშინ მას დღეს უკვე საქვეყნოდ აღიარებული რუსი ეთნომუსიკოლოგი, დღეს ამერიკაში მცხოვრები იზალი ზემცოვსკი ეხმარებოდა. კარგად მახსოვს, მეორე კონფერენციაზე, რომელიც 1986 წელს ბორჯომში კომპოზიტორთა სახლში ჩატარდა, უკვე გამოითქვა საქართველოში ასეთი ცენტრის შექმნის იდეა. 1990 წლიდან, გასაგები მიზეზების გამო, ეს კონფერენციები შეწყდა და მათი აღდგენა მხოლოდ 1998 წელს გახდა შესაძლებელი. ისიც კარგად მახსოვს, მაშინაც და 2000 წელსაც ჩვენს კონფერენციას სულ ორიოდე უცხოელი ესწრებოდა. 2001 წელს იუნესკოს მიერ ქარ-

თული პოლიფონიის აღიარებამ კაცობრიობის გეპირი და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის შედეგად ახალი სტიმული გააჩინა. მაშინ ამაში დიდი წვლილი შეიტანა ანზორ ერქომაიშვილმა, რომლის ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრთან ერთად კონსერვატორიამ 2002 წელს ტრადიციული მრავალხმიანობის I საერთაშორისო სიმპოზიუმი ჩაატარა. მრავალხმიანობის კონფერენციების სიმპოზიუმად სახელდების იდეა მაშინდელ რექტორს მანანა დოიჯაშვილს ეკუთვნოდა.

სწორედ ამ სიმპოზიუმზე გადაწყდა ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრის დაარსება, რაშიც ვადაძწყვეტი როლი სიმპოზიუმის მონაწილეების — ქართველი და უცხოელი მეცნიერების, მათ შორის, მსოფლიოში აღიარებული ეთნომუსიკოლოგების — იზალი ზემცოვსკის (აშშ/რუსეთი), დიეტერ ქრისტენსენის (აშშ), სიმჰა არომის (საფრანგეთი),

ფრანკ ფოედერმაირის (ავსტრია), იოსებ ჟორდანიას (საქართველო/ავსტრალია) და სხვათა დიდმა ენთუზიამმა და იუნესკოს მხარდაჭერამ შესრულა. ჩვეულებრივ, ეს საერთაშორისო ორგანიზაცია დიდ ყურადღებას უთმობს მის მიერ აღიარებულ კულტურულ ღირებულებებს. ამიტომ იუნესკოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის სექციის დირექტორი ქ-ნი ნორიკო აიკავა აღიარებიდან ერთი წლის შემდეგ სიმპოზიუმს სტუმრობდა. წარმოიდგინეთ, როგორი იყო მისი გაოცება და აღტაცება, როდესაც სიმპოზიუმის კონცერტებზე კონსერვატორიის დიდ დარბაზში ქართულ ხალხურ სიმღერაზე ადგილობრივი აუდიტორიის რეაქცია იხილა. მისივე სიტყვებით, მან დაინახა, რომ ქართული მრავალხმიანობა – ცოცხალი ტრადიციაა და არა მხოლოდ სცენაზე შემორჩენილი კულტურული რუდიმენტი, რომ მას ქართული საზოგადოება აღიქვამს, როგორც წინაპრებისგან მიღებულ მემკვიდრეობასა და მისი იდენტობის სათავეს და, ამიტომ, იგი დიდ მხარდაჭერას იმსახურებს.

სწორედ ეს გახდა მიზეზი იმ დიდი ფინანსური დახმარებისა, რომელიც მაშინ მიიღო კონსერვატორიამ ტრადიციული მრავალხმიანობის ახლადდაარსებული ცენტრის ტექნიკური აღჭურვილობისა და პირველი ეტაპის სამუშაოებისათვის – 2003-2006 წლებში საქართველოში იუნესკოსა და Japanese Funds-in Trust-ის ერთობლივი მსხვილბიუჯეტიანი პროექტის „ქართული პოლიფონიის დაცვა და განვითარების“ ფარგლებში პრაქტიკულ სამუშაოს – სამი წლის განმავლობაში რეგიონებში ლოტბართა სკოლების მუშაობას ბ-ნ ანზორ ერქომაიშვილის ქართული ხალხური სიმღერის საერთაშორისო ცენტრი ხელმძღვანელობდა, ხოლო პროექტის ბიუჯეტის მეორე ნაწილი, რომელიც 80 ათას ლარს შეადგენდა, ჩვენი კვლევითი ცენტრის ტექნიკური აღჭურვის გარდა სავსე ექსპედიციებს, გამოცემებს, ვებ-გვერდისა და კომპიუტერული მონაცემთა ბაზის შექმნას მოხმარდა. აქედან დაიწყო ცენტრის ნაყოფიერი ურთიერთობა იუნესკოსთან, რასაც შემდეგ მოჰყვა ჩემი, როგორც არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ექსპერტის თანამშრომლობა ამ საერთაშორისო ორგანიზაციასთან.

10 წლის მანძილზე თბილისის სახელმწიფო კონ-

გულა რიგში: ნორიკო აიკავა და ლიზაურ ქრისტენსენი
 ქველა რიგში: სიმპა პაოლი, ს.ქ.პაი, ს.რანსი, იოსებ ჟორდანიას

სერვატორიის ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრმა დიდი სამუშაო გასწია – ჩატარა ხუთი (II-VI) საერთაშორისო სიმპოზიუმი (ამჟამად ვეზადებით მეშვიდესთვის, რომელიც 2014 წლის 22-26 სექტემბერს შედგება), მიიღო 80-ზე მეტი მეცნიერი მსოფლიოს 20-ზე მეტი ქვეყნიდან. სიმპოზიუმების კონცერტებში მონაწილეობა მიიღო ხალხური სიმღერის 800-ზე მეტმა ქართველმა და უცხოელმა შემსრულებელმა, გამოსულია და ჩვენს ვებ-გვერდზე განთავსებულია ყველა წინა სიმპოზიუმის მოხსენებების

კრებული (მეექვსეს – მომავალ სიმპოზიუმზე მიიღებენ მეშვიდე სიმპოზიუმის მონაწილეები), გამოსულია ცენტრის 14 ბიულეტენი, განხორციელებულია არა ერთი პროექტი, მათ შორის, ვენის ფონოგრამარქივთან ერთად, საქართველოში არსებული ფონოგრაფის ცვილის ლილვაკების ჩანაწერების 16 დისკის გამოცემა (2006–2008) ; გამოსაცემად მოამზადა ქართველი და უცხოელი ეთნომუსიკოლოგების ესეების კრებული **Echoes from Georgia: 17 Arguments on Georgian Polyphony**, რომელიც 2010 წელს დასტამბა ნიუ-იორკის გამომცემლობა **Nova Science Publisher**-მა; ამჟამად ბერლინის ფონოგრამარქივთან ერთად მზადდება I მსოფლიო ომის ქართველი ტყვეებისაგან 1916–1917 წლებში ბანაკებში ჩანერილი სიმღერების გამოცემა და სხვ.

ცენტრს ბევრი სხვა რამ აქვს გაკეთებული, მაგრამ, ჩემი აზრით, მისი ყველაზე მნიშვნელოვანი მონაპოვარი ისაა, რომ ჩვენმა სიმპოზიუმებმა ქართველი ეთნომუსიკოლოგები მსოფლიო ეთნომუსიკოლოგიური პროცესების უშუალო მონაწილეებად აქციეს, რადგან ეს ფორუმი უკვე გახდა ერთ-ერთი პრესტიჟული ტრიბუნა, საიდანაც ქართველი და უცხოელი ეთნომუსიკოლოგები წარმოაჩინენ მსოფლიო მრავალხმიანობის პრობლემებს და, ამ კონტექსტში, ქართული მრავალხმიანობის განსაკუთრებულ ადგილს.

აი, რას გვწერდა საიუბილეო თარიღთან დაკავშირებით მრავალხმიანობის მსოფლიოში აღიარებული მკვლევარი, ფუმიო კოიკუმის პრესტიჟული პრემიის ლაურეატი პროფესორი სიმპა არომი, რომელმაც 2006 წლიდან, III სიმპოზიუმის შემდეგ თავის მონაწევრთან, აფრიკული მრავალხმიანობის უკვე აღიარებულ მკვლევართან, ესპანელ პროფესორ პოლო ვალეჰოსთან ერთად ქართული მრავალხმიანობის სინტაქსის შესწავლა დაიწყო:

„ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევის ცენტრის არსებობას დიდი მნიშვნელობა აქვს წარსულსა და აწმყოში მრავალხმიანობის გეპირი ტრადიციის ნებისმერი ასპექტით დაინტერესებული ადამიანებისთვის. ყოველ ორ წელიწადში სიმპოზიუმების ჩატარება შეხვედრის, აზრთა და გამოცდილების გაზიარების უნიკალურ საშუალებას აძლევს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის მეცნიერებს. ყველა ჩვენგანისთვის ბევრისმომ-

ცემია ცენტრის პუბლიკაციები.

გულითადად ვულოცავ პროფესორ რუსუდან ნურ-ნუმიას, იოსებ ჟორდანიას და ამ შესანიშნავი ორგანიზაციის კოლექტივს.

ვულოცავ და დიდხანს სიცოცხლეს ვუსურვებ ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრს!

თუ XX საუკუნის 70-იანი წლებიდან ქართული მრავალხმიანი სიმღერა თანდათან იპყრობდა ჩვენს პლანეტას, რომ არაფერი ვთქვათ „ჩაკრულოს“ გაგზავნაზე ვალაქტიკაში დედამინის ცივილიზაციის სხვა უნიკალურ ნიმუშებთან ერთად, ცოდნა მის შესახებ ამ პოპულარობის უკუპრობორციული იყო – უკანასკნელ დრომდე საქართველოს ფარგლებს გარეთ მხოლოდ მრავალხმიანობის შემსწავლელ რამდენიმე მეცნიერს ჰქონდა მასზე წარმოდგენა. ჩვენი ცენტრის მიერ ორგანიზებული სიმპოზიუმების წყალობით მსოფლიო ეთნომუსიკოლოგიაში უკვე საბოლოოდ დამკვიდრდა აზრი ქართული მრავალხმიანობის ადგილობრივი წარმოშობის, მისი სტილური და ფორმების მრავალფეროვნების შესახებ. უცხოელი მეცნიერები უკვე უყოყმანოდ აღიარებენ, რომ საქართველო არის მსოფლიოს უნიკალური ქვეყანა, რომლის პატარა ტერიტორიაზე ვხვდებით ცოცხალ გამოვლენას მრავალხმიანობის ყველა ტიპისა, რაც კი ბუნებაში არსებობს, რის გამოც მას განსაკუთრებულ ადგილს მიაკუთვნებენ თანამედროვე მსოფლიოში. სხვათა შორის, პროფესორი იბალი გემცოვსკი კიდევ უფრო რადიკალურია ამ საკითხში და ამბობს, რომ მრავალხმიანობის ის სახეობა, რომელიც საქართველოში არ ვხვდებოდა, საერთოდ არ შეიძლება მრავალხმიანობად მივიჩნიოთ!

დრო სწრაფად გარბის, ვიხსენებ თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ტრადიციული მრავალხმიანობის კვლევის საერთაშორისო ცენტრის დაბადებას და, აი, უკვე ათი წლის გახდით!, ვილოცავთ!

კარგად მოგვეხსენება, თუ რაოდენ წარმატებულად ტარდება ტრადიციული მრავალხმიანობის საერთაშორისო სიმპოზიუმები, იბეჭდება სიმპოზიუმის მასალების ფუნდამენტური ორენოვანი კრებულები, მაგრამ ვისურვებდით, რომ ვაცილებით მეტი ვიცოდეთ ქართული მრავალხმიანობის უმნიშვნელოვანეს ტიპოლოგიური

აღწერისა და დღევანდელი რუკის შედგენის საქმეში ცენტრის საქმიანობაზე.

დაე, მრავალხმიანობა გეობდეს მუსიკასა და მუსიკაზე ფიქრში! მრავალჯამიერ ჩვენს უსაყვარლეს მრავალხმიან შვილს!“

პროფ. იზალი ზემცოვსკის ამ მოლოცვაში გამოთქმული შეფარული საყვედური მიანიშნებს ცენტრის პასიურობაზე ქართული მრავალხმიანობის საკვანძო საკითხების შესწავლაში. მიხდა ხაზგასმით აღვნიშნო, რომ ცენტრი ცდილობს თავი აარიდოს კონსერვატორიის ქართული ხალხური მუსიკალური შემოქმედების მიმართულების სამეცნიერო საქმიანობის დუბლირებას.

ამიტომ, ჩვენი ცენტრის მიზანი იმთავითვე განისაზღვრა, როგორც ქართული მრავალხმიანობის წარმოჩენა მსოფლიო მრავალხმიანობის კონტექსტში. ამას ემსახურება სიმპოზიუმებიც, თუმიცა, იმის გამო, რომ არ არსებობს სხვა ინტერნეტ სივრცე, სადაც ქართულ მუსიკალურ შემოქმედებაზე მეცნიერული ან პოპულარული ინფორმაცია იქნებოდა განთავსებული, ჩვენი ცენტრის ვებგვერდზე [www](http://www.ebsco.com/) და ბიულეტენში შეძლებისდაგვარად ვცდილობთ ასეთი მასალის განთავსებას ამიტომ დიდი იყო ჩვენი სიხარული, როცა მსოფლიოს ერთ-ერთმა ყველაზე პრესტიჟულმა ელექტრონულმა ვებ-კატალოგმა (<http://www.ebsco.com/>), რომელსაც მილიონობით მომხმარებელი ჰყავს, ჩვენს ვებ-გვერდზე განთავსებული ელექტრონული ბიულეტენის თავის კატალოგში შეტანა შემოგვთავაზა. ამასთანავე, ვცდილობთ საგანგებო ყურადღება დავუთმოთ კავკასიური ფოლკლორის შესწავლას – გვინდა კონსერვატორია იქცეს ქართულ-კავკასიური მუსიკალურ-კულტურული ურთიერთობების კვლევის ცენტრად, გვინდა ასევე, შევისწავლოთ საქართველოში მცხოვრები სხვა ხალხების მრავალხმიანობა. სწორედ ამიტომ 2010 წლიდან სიმპოზიუმში ამ თემას სპეციალური სესიაც მიუძღვნით, ხოლო 2013 წლის აგვისტოში ცენტრის თანამშრომლებმა პანკისის ხეობის ექსპედიციაში ადგილობრივი ქისტებისაგან სრულიად უნიკალური ეთნოგრაფიულ-მუსიკალური აუდიო და ვიდეომასალა მოიპოვეს, რაც სათავეს დაუდებს ჩვენს ცენტრში ქართულ-კავკასიური მუსიკალური კულტურების შედარებით კვლევას.

ერთი სიტყვით, გვემეტი ძალიან ბევრი გვაქვს, მთა-

ვარია მათ განსახორციელებლად ადამიანური რესურსები გვეყოს. ჩვენს პატარა გუნდს სჯერა, რომ დიდ და სასარგებლო საქმეს აკეთებს. ამიტომ მე მადლიერებით მოვიხსენებდი ყველას, ვისი მხარდაჭერის გარეშე ამ საქმეს ვერ გავაკეთებდით – საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის ადმინისტრაციას და, რა თქმა უნდა, ჩემს თანაგუნდელებს – მაია კაჭკაჭიშვილს, მაკა ხარძიანს, ქეთევან ბაიაშვილს, ნინო რაზმაძესა და თეონა ლომსაძეს, აგრეთვე თამაზ გაბისონიას, რომელმაც ეს ათი წელი ჩვენთან ერთად გაატარა და ახლა უკვე ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში განგრძობს მოღვაწეობას.

ასევე, ჩვენგან დიდი მადლობა ეკუთვნის მსოფლიოში აღიარებულ ქართველ ეთნომუსიკოლოგს, ამჟამად ავსტრალიაში მოღვაწე ბატონ სოსო ჟორდანიას – იგი ჩვენი ცენტრის საზღვარგარეთული ბიუროს ხელმძღვანელია, კომუნიკაციის თანამედროვე საშუალებების წყალობით აქტიურადაა ჩართული ცენტრის ყოველდღიურ საქმიანობაში და გადაძწყვეტ როლს თამაშობს მისი საერთაშორისო კავშირების გაფართოებაში.

მაგრამ განსაკუთრებული მადლობა ჩვენს უცხოელ მეგობრებს, მათ, ვინც ცენტრის სათავეებთან იდგა, ვინც ჩვენი სიმპოზიუმების სესიებსა თუ საკონცერტო პროგრამებში მრავალჯერადი მონაწილეობით გვიდასტურებენ თავიანთ თანადგომას, იმათაც, ვინც ქართული მრავალხმიანობის გაცნობის შემდეგ იგი თავისი კვლევის საგნად აქციეს ან ვინც ერთხელ მაინც გვესტუმრა და თან წაიღო კეთილი მოგონება ჩვენი ქვეყნისა და მისი მუსიკალური კულტურის შესახებ.

დაბოლოს, მადლობა უნდა ვუთხრათ იმ ადამიანებს, რომლებიც უსრებიან სამეცნიერო სესიებსა და სიმპოზიუმების დღეებში მრავალხმიანობის კონცერტებზე ავსებენ კონსერვატორიის დიდ და მცირე დარბაზებს.

მურაზ მურვანიძე

მურაზ მურვანიძის მუსიკალურ-თეატრალურ სამყაროში

თამარ წულუკიძე

42

მურაზ მურვანიძის სახელი, რაც თავი მასსოვს, სულ ჩამესმის არტისტულ წრეებში. მასთან შეხვედრის წინ სამზადისმა კი დამაფიქრა, თუ რამდენად ვიცნობ მას, როგორც შემოქმედს. ასე თუ ისე, ხანმოკლე ფიქრის შემდეგ, თავი შემახსენა მისმა ნამუშევარმა – თბილისის საოპერო თეატრში გიგა ლორთქიფანიძის მიერ განხორციელებულ ვიქტორ დოლიძის „ქეთო და კოტეში“: მთელი სპექტაკლის მამოძრავებელი ღერძი – პანორამა, ძველის, გარდასულის, გონებამახვილური

ამოძრავებით, გაცოცხლებით. თვალწინ წარმომიდგა სცენოგრაფიის ერთ-ერთი მთავარი დეტალი, რომელიც სპექტაკლის რეჟისორულ გადანწყვეტაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს: ძველი თბილისური აივნებიდან გადმომდგარი ადამიანები, რომლებიც სათითაოდ გამოგვეცხადებიან კოლორიტულ პერსონაჟებად, ოპერის მთავარ გმირებად. უფრო ადრინდელი ნამუშევარიც მახსენდება: პეტერბურგის მარინის თეატრის სპექტაკლი, ა. მაჭავარიანის ბალეტი „ვეფხისტყაოსა-

ნი“, რომელიც თბილისში იქნა ჩამოტანილი.

უკვე მხატვრის სახელოსნოში მისულს სამ სართულზე განდენილი გალერეა საშუალებას მძღვეს შეძლებისდაგვარად (სამისოდ ხანმოკლე დროში) გავეცნო მის სამყაროს, რომელსაც მთლიანობაში ერთი შეხედვით კალეიდოსკოპური, თავბრუდამხვევი, ძლიერი განცდების აღმძვრელად აღვიქვამ. ძირითადად თეატრალური ესკიზებია, სხვადასხვა დროს სხვადასხვა თეატრში შესრულებული: „კორსარი“, „ჯავახოსანი პოტიომკინი“, „დონ-კარლოსი“, „მოთამაშე“, „ქეთო და კოტე“, „ხანუმა“... აქ არის „ვეფხისტყაოსნის“ ესკიზებიც. ისიც ცნობილი გახდა, რომ მურაბ მურვანიძე ოპერის თეატრის ფარდაზე მუშაობს, რაც „ვეფხისტყაოსნის“ მოტივებზეა აგებული.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია აქ გამოფენილი ფოტოსურათები, მსოფლიოს გამოჩენილ ადამიანების გამოსახულებით.

ელვარე, თვალისმომჭრელი, ამავე დროს მკაფიოდ გამოკვეთილი სიმბოლოები, ჩანს, რომ ეს წარმართავს დრამატურგიულ ქარგას — ერთი შეხედვით შეიძლება ითქვას, ერთ-ერთ ყველაზე შთამბეჭდავ ნამუშევარზე — ადანის ბალეტ „კორსარის“ ესკიზებზე. არანაკლებ ემოციებს იწვევს ჩაიკოვსკის „ვედების ტბის“ ესკიზი — ჰაეროვანი და გამჭვირვალე ფიგურები, აღსავსე ექსპრესიით... აქ გამოფენილი ესკიზების უმრავლესობა წარმოდგენას გვიქმნის, რომ ვიზუალური მხარე დიდწილად განსაზღვრავს სპექტაკლის მსვლელობას, დინამიკას.

თამარ წულუკიძე — როგორ დაიწყო მურაბ მურვანიძის შემოქმედებითი ურთიერთობა მუსიკალურ თეატრთან, საერთოდ თეატრთან?

მურაბ მურვანიძე — ჩემი, ასე ვთქვათ, დებიუტი 1963 წელს შედგა, გრიბოედოვის თეატრში ნანა დემეტრაშვილის საკურსო სპექტაკლში — შვარცის „ჩვეულებრივ სასწაულში“, კიმპოზიტორი ვაჟა აბარაშვილი იყო, მხატვარი მე გახლდით. ამ ნამუშევარში მომცეს პრემია წლის საუკეთესო მხატვრობისათვის. ეს იყო ჩემი პირველი ჯილდო საქართველოში. მაშინ ოპერის მთავარი რეჟისორი იყო ვახტანგ ტაბლიაშვილი, რო-

მელმაც მიიმინვია „ფაუსტზე“ სამუშაოდ. ეს სპექტაკლი მოსკოვშიც წავიღეთ. ეს იყო ჩემი პირველი სპექტაკლი მუსიკალურ თეატრში.

თ.წ. — როგორია თქვენი, როგორც მუსიკალური თეატრის მხატვრის მუშაობის მეთოდი.

მ.მ. — ვეცნობი ნაწარმოებს (ცხადია, თუ მანამდე არ ვიცნობ), ვცდილობ გულდაგულ ჩავწვდე კომპოზიტორის ჩანაფიქრს, მუსიკა არის ჩემთვის ყველაფრის ამოსავალი, მუსიკამ უნდა მიკარნახოს, თუ რა და როგორ გადმოვცე. როცა ვიგრძნობ, რომ ამაში საკმარისად გავერკვიე, მხოლოდ შემდეგ ვეცნობი ოპერისა თუ ბალეტის ლიბრეტოს, ლიტერატურულ წყაროს.

სცენოგრაფიას ყოველთვის ვიპოვებ ქმედებაში. ამ დროს ჩემში ამუშავდება არა მხოლოდ მხატვრის, არამედ რეჟისორის ფანტაზია. ხშირად რეჟისორს ჯერ მე ვუზიარებ ჩემში აღძრულ იდეებს. ზოგჯერ დაუკმაყოფილებლობის გრძნობაც მაქვს, რომ ჩემი ჩანაფიქრი ბოლომდე ვერ განხორციელდა, იმიტომ, რომ რაღაცეები ჩემზე არც არის დამოკიდებული. ასეთ შემთხვევაში მიზანია, რომ რეჟისორი არა ვარ. საოპერო სპექტაკლის დადგმისას გადამწყვეტად მის მხატვრულ წარმოსახვას მივიჩნევ. შემთხვევითი არ არის, რომ საუკეთესო საოპერო რეჟისორები დასაწყისში მხატვრები ყოფილან. მხატვარი იყო ძეფირელი, ასევე პონელი, რომელიც საოპერო სპექტაკლში თავის სამგანბობი-ლებიან ჩანაფიქრს აცოცხლებს.

თ.წ. — ის, რომ თქენტვის კომპოზიტორის ჩანაფიქრია პირველადი, იგრძნობა ნამუშევრებში. ცხადია, მეტწილად ესეც განაპირობებს საერთო შედეგს. სულ თავიდან როგორ შემოვიდა მუსიკა თქვენს ცხოვრებაში?

მ.მ. — ბავშვობიდან მუსიკალურ გარემოში ვიზრდებოდი. დედაჩემი — ნატალია (ტუსია) გიორგობიანი — მუსიკოსი გახლდათ, პიანისტი. ბაბუაჩემი, დედაჩემის მამა — ნიკოლოზ გიორგობიანი, მართალია, მათემატიკოსი იყო, ჩვენ მის დაწერილ სახელმძღვანელოებზე ვავიზრდეთ, მაგრამ ძალიან მუსიკალური იყო, სასწაულად მღეროდა. პეტერბურგში მათემატიკის ფაკულტეტზე რომ სწავლობდა, ამავე დროს მარინის თეატრში დააყენეს გუნდში სამღერლად. ამიტომაც მთელი ოპერები გეპირად იცოდა და მეც ლამის მთელ საოპერო

მზერის თეატრის ფარულ ავსოვი მერაზ მერვანიძე

ლიტერატურას ბავშვობიდან მისი ნამღერით ვეცნობო-
დი. ოპერაშიც ხომ ძალიან ხშირად დავყავდი. ასე რომ,
ფაქტობრივად, ოპერის თეატრში გავიზარდე.

მუსიკა ისე მიყვარს, ხელოვნების დარგებს შო-
რის გამორჩეულად მიმაჩნია. ეს ის სფეროა, რომელიც
ღმერთმა შექმნა. სხვა ყველაფერი მაინც ხელოვანის
მოგონილია. მუსიკა და ფერწერა კი ყველაზე დიდი
შენაერთია.

თ.წ. — თქვენი შემოქმედებითი ცხოვრების მნიშვნე-
ლოვანი ნაწილი პეტერბურგის მარინის თეატრს დაუ-
კავშირეთ, ეს ეტაპი როგორ დაიწყო?

მ.მ. — ეს დაიწყო შემდეგნაირად: თბილისის ოპე-
რისა და ბალეტის თეატრში გავაკეთე „რომეო და ჯუ-
ლიეტა“, ქორეოგრაფი იყო მიშა ლავროვსკი. ამ დროს
თბილისში ჩატარდა შეკრება საკავშირო ბალეტმაის-
ტერების, რომლებიც დაესწრნენ ამ სპექტაკლს. აქე-
დან მათ ჩაიტანეს „რომეო და ჯულიეტას“ პროგრამა-
ლიბრეტო, ყადაგე გამოსახული ესკიზით და უჩვენეს
იმ დროისათვის წარმატებულ ბალეტმაისტერს, იგორ
ჩერნიშოვს. მისთვის კი მაშინ შეუთავაზებიათ მარინის
თეატრში ა.მაჭავარიანის ბალეტის — „ვეფხისტყა-
ოსნის“ დადგმა (ლიბრეტო უკვე არსებობდა, ავტორი
გრიგოროვიჩი) და როგორც მხატვარს, მომმართა მე,

ჩამოვიდა თბილისში. მე გავაცანი ჩემი ჩანაფიქრი, მაგ-
რამ ჩვენი ერთობლივი მუშაობა ველარ გავრძელდა,
ვინაიდან ჩერნიშოვთან დაკავშირებით რალაც სკან-
დალი მოხდა და წერტილი დაესვა მის ურთიერთობას
მარინის თეატრთან. ამ დროს „ვეფხისტყაოსანი“ უკ-
ვე შეტანილი იყო თეატრის წლიურ გეგმაში, ხარჯები
ნაანგარიშევი იყო, ჩაშლა არ შეიძლებოდა და ამიტომ
საშველად მიმართეს ვინოგრადოვს. მისთვის კი უკვე
სხვა ვარიანტი გავაკეთე (საერთოდ ორ რეჟისორს ერ-
თნაირ ვარიანტს არასოდეს ვთავაზობ, ჩემს ნამუშე-
ვარს მაინც დამდგმელ ჯგუფთან კავშირში ვიპოვებ).
ასე, „ვეფხისტყაოსნით“ დაიწყო ჩემი ურთიერთობა მა-
რინის თეატრთან და გავრძელდა თითქმის ათი წე-
ლი, ბოლო სპექტაკლზე 1993–94 წლებში ვიმუშავე —
„ლუჩია დი ლამერმურზე“.

თ.წ. — აქ გამოღეწილი ნამუშევრებიდან პირველ
პლანზე ერთ-ერთი „კორსარის“ ესკიზებია...

მ.მ. — „კორსარის“ შესახებ შემიძლია ვთქვა, რომ
ჩემი სადისერტაციო ნაშრომია. ეს ბალეტი პირველად
პარიზში დადგა მ.პეტიპამ. როდესაც შესრულდა 130
წელი ამ ბალეტის პრემიერიდან, პარიზში გადანიჭიეს
„კორსარის“ პეტიპასეული დადგმის აღდგენა, მაგრამ
გაირკვა, რომ იქ აღარავის შეეძლო. დაუკავშირდნენ

მარინის თეატრს, სადაც აგრეთვე წარმოდგენილი ყოფილა ეს ბალეტი იგივე დადგმით. მართლაც, აქაურ რეპეტიტორებს ახსოვდათ ეს სპექტაკლი. პარიზიდან მოინდომეს კორპორაციული დადგმის განხორციელება. გრიგოროვიჩმა სპექტაკლი მე გადმომილოცა: «давай, солируй!»!

მანამდე „კორსარი“ პეტიპას დადგმით სხვადასხვა თეატრებში (რუსეთში, იტალიაში, გერმანიაში, პოლონეთში) მიდიოდა და სპექტაკლი ძლებდა ყველგან სამი წელი. ამის შემდეგ მე ჩავფექი პეტერბურგის ბიბლიოთეკაში, რომელიც იგივე ჩემი სახლი გახდა. აქ ვიპოვე თითქმის ორი თვე. თუ რაიმე მასალა არ ჰქონდათ, მოსკოვიდან ვინერდი. ამ ხნის განმავლობაში ვეძებდი მიზეზს, თუ რატომ წყდებოდა ასე მალე ამ ბალეტის ბედი. როდესაც სპექტაკლი გამოუშვით, ძალიან ბევრი მლანძღავდა, მეუბნებოდნენ – შენ საერთოდ მთელი ესთეტიკა შეცვალეო, – ერთმა ისიც მითხრა – ეს შენი ბოლო სპექტაკლიაო!!! – მე კი ვფიქრობ, მივაგენი გასაღებს. ის, რომ ჩვენი სპექტაკლი უკვე 27 წელია ცოცხლობს, მარინის თეატრი არსად მიდის მის გარეშე, პარიზში დაწერეს: „კორსარის“ წარმოდგენის შემდეგ დილას მურვანიძემ გაიღვიძა – უკვე ცნობილმა ადამიანმა. ვფიქრობ, ეს ყველაფერი იმის დამამტკიცებელია, რომ მე მართალი ვყოფილვარ.

თ.წ. – ერთი-ერთი მნიშვნელოვანი სპექტაკლი ბორის პოკროვსკისთან გაქვთ გაკეთებული.

მ.მ. – პოკროვსკისთან „ხოვანშჩინა“ გავაკეთე. ამით დიდი ბედნიერება მომეცა – პირველად დაუკავშირდი დიდ თეატრს და ბორის პოკროვსკის, ხოლო მუსორგსკისთან და როსტროპოვიჩთან (სპექტაკლის დამდგმელი დირიჟორი იყო) მეორედ მომიწია ურთიერთობა. ბედნიერებით ვეცნობოდი მასალებს, მოულოდნელად ვიპოვე ფიოდოროვსკის ესკიზები (ლონდონის 1931 წლის სპექტაკლისათვის) და მის ერთ ესკიზზე ავაგე ჩემი სცენოგრაფია. გრანდიოზული სპექტაკლი იყო. მთელი დეკორაციები დაგხატე... ხმლით. მართლა ხმლით ვხატავდი...

რუსეთში თავიდან სასტიკად გავგვაკრიტიკეს. იმ პერიოდში აღადგინეს „თავადი იგორის“ ბართოვის დადგმა, ვილიამსის სცენოგრაფიით. იმ სპექტაკლს აქებდნენ და აღიძვებდნენ, ჩვენსას უპირისპირებდნენ.

მერე კი ისევ მოსკოვში დაწერეს: – მურვანიძემ „ხოვანშჩინას“ მიანიჭა სიცოცხლე, ვილიამსმა კი „თავადი იგორს“ – სიკვდილი.

თ.წ. – პეტერბურგში გიმუშავიათ იური ალექსანდროვთან. ალექსანდროვი ცნობილია როგორც ერთ-ერთი მეტისმეტად თავისუფალი აზროვნების საოპერო რეჟისორი, რომელსაც პრესაც კი ანებივრებს დადებითი შეფასებებით.

მ.მ. – ალექსანდროვთან ერთად „სოროჩინის ბაზრობა“ გავაკეთეთ. კიდევ მაქვს აქ ესკიზი. თავად იურიზე ვერ ვიტყვი, რომ მთლად ჩემი რეჟისორია, ისე ცოცხალი შემოქმედია, მაგრამ ცოტა გედმეტად მსუბუქია, სერიოზულობა აკლია.

თ.წ. – თქვენ საერთაშორისო მასშტაბით გინევთ მოღვაწეობა, ამ ასპარეზზე ყველაზე მნიშვნელოვნად რა გახსენდებათ?

მ.მ. – განსაკუთრებით ნაყოფიერი იყო ის პერიოდი, როდესაც ჩართული ვიყავი ასოციაციაში „მუსიკა და ხელოვნება“ (1991.). მისი დაარსების იდეა იეჰუდი მენუშინისაგან მოდიოდა, ის იყო ასოციაციის პრეზიდენტი, მუსიკალური ხელმძღვანელი კი – მ. როსტროპოვიჩი. წევრები იყვნენ: დირიჟორები – ზ. მეტა, ლ. მასაელი; მომღერლები – რაიმონდი, დომინგო; რეჟისორი – რ. პორტი, რომელიც საფრანგეთში ცხოვრობს, მხატვარი მე გახლდით.

„მუსიკა და ხელოვნების“ დაარსება ამერიკის აღმოსავლეთის 600 წლისთავსა და მის ევანგელიზაციას დაუკავშირდა, ამ თარიღს მიეძღვნა მონტე-კარლოში ჩატარებული ფესტივალი. საერთოდ, მონტე-კარლოში ვიკრიბებოდით, ვმსჯელობდით. მერე ყველანი მივფრინავდით ჩვენს საქმეებზე. გვქონდა საკუთარი ბაზა, ჩვენი თვითმფრინავიც. პროექტი სამწლიან პროგრამას წარმოადგენდა და მოიცავდა როგორც მუსიკალური თეატრის სპექტაკლებს, ისე კლასიკური მუსიკის კონცერტებს. ეს ყველაფერი ტარდებოდა მსოფლიოს მთელ რიგ ქალაქებში: პარიზში, მილანში, გენუაში, ვენეციაში, მადრიდში, ბერლინში, ფრანკფურტში, ჰამბურგში, სალონიკში და ა.შ. მოსამზადებელი სამუშაო ბაზაც სხვადასხვა ქალაქებში იყო: პარიზში, ლა-სკალაში... მიხარია, რომ რამდენადაც დირექტორატში გახლდით, მივალწე იმას, რომ თბილისის ოპერის თე-

ატრიც შეიყვანეს პროექტში. თუმცა ამისათვის გერმანიის და საფრანგეთის დასების ამოგდება მოგვიხდა. საქართველოდან პერსონალურად მოვიწვიეთ: ჟანსულ კახიძე, გოგი ალექსიძე, თემურ ჩხეიძე, ლომერ ახვლედიანი, გურამ მელია, კოტე მახარაძე, ვახტანგ კახიძე; ოპერის დასიც ჩართული იყო და ტექნიკური პერსონალიც. აქაც მზადდებოდა დეკორაციები. იმ ძალიან გაჭირვებულ დროში ჩვენს თეატრს და მის წარმომადგენლებს გარკვეული შემოსავალი შემოსდიოდათ. ამისათვის თეატრის მაშინდელმა დირექტორმა, ზურაბ ლომიძემ, პრესაში გამომოიხსადა მადლობა, მაგრამ გაზეთში სახელი და გვარი არასწორად დაბეჭდეს: „რომ არა მურთაზ სურმანიძე, ჩვენი დასი ამ გაჭირვებას ვერ გადალახავდაო“. მერე ხალხი კითხულობდა — ვინ არის ეს მურთაზ სურმანიძეო. ამ სამწლიანი პროგრამის შემდეგ გავიდა თითქმის 10 წელი და გაისმის ტელეფონის ზარი, მირეკავს ფრანკო ძეფირელი. მე და როსტროპოვიჩის სურვილი გვაქვს ის პროექტი აღვადგინოთო, მხატვარი თქვენ უნდა იყოთო. მაგრამ, სამწუხაროდ, მალე როსტროპოვიჩი გარდაიცვალა და ეს საქმე აღარ გავრძელდა.

თ.წ. — ბედნიერი ადამიანი ბრძანდებით იმ მხრივაც, რომ თქვენი ცხოვრების მანძილზე ძალიან საინტერესო და მნიშვნელოვან, შეიძლება ითქვას, ლეგენდარულ ადამიანებთან გინეცდათ ურთიერთობა.

მ.მ. — ამ მხრივ მართლა ძალიან ბედნიერი კაცი ვარ. მთელი ცხოვრების მანძილზე მართლაც ბუმბერაზ ადამიანებთან მქონდა ურთიერთობა და საოცარი ფაქტების მონმე და მონაწილეც გავმხდარვარ. თუმცა, მაინც მინდა გამოვყო სამი მოვლენა ჩემს ცხოვრებაში, რამაც არა მხოლოდ კვალი დატოვა, არამედ გარდატეხაც მოახდინა ჩემს ცნობიერებაში. პირველი — ეს იყო ფელინის ფილმი „რვანახევარი“, რამაც გადაატრიალა ჩემში ყველაფერი. ფელინისთან პირადი შეხვედრა ერთხელ მომიწია, მე თვითონ მივედი მასთან სახლში, მივუტანე ბილეტები რომის საოპერო თეატრის სპექტაკლზე „გედების ტბა“. რომ მივედი, ჩაიბე მიმიპატიჟეს მან და ჯულიეტა მაზინამ. სპექტაკლთან დაკავშირებით ბოდიში მომიხადეს, სამწუხაროდ, ამ დროისათვის ამერიკაში მივდივართო და თუ შეიძლება, რომ ეს ბილეტები ჩვენს მეგობრებს მივცეთო. ცხადია,

დავეთანხმე, რა გზა იყო.

მეორე — შოკი დამემართა, როდესაც მონსერატ კაბალიე ვნახე „ნორმაში“. ეს რაღაც არაამქვეყნიური მოვლენა იყო. ამის შემდეგ დავინწყე, რასაც ჰქვია, მისი დევნა. ყველგან ჩავდიოდი, შეძლებისდაგვარად, სადაც ის მღეროდა. საქმიანი შეხება, პრინციპში, არ მქონია, თუ არ ჩავთვლით ერთ ფაქტს, რასაც დიდი კურიოზიც მოჰყვა. ესპანეთში — მერიტაში ვიყავი ფესტივალის მთავარი მხატვარი. კაბალიეს კონცერტი ეწყობოდა, შევქმენი დეკორაციები. მოხდა ის, რომ კონცერტის დროს კაბალიე ჩავარდნილა სცენის ორმოში, თურმე მუშებს ფიცრები არ დაუჭედებიათ წესიერად. მეორე დღეს კი დავაყარე იმათ შავი დღე, თუმცა რაღა აზრი ჰქონდა, უბრალოდ, მე ჯავრი ვიყარე. სენსაციების მოყვარულმა ჟურნალისტებმა კი ისარგებლეს ფაქტით — გაზეთში ფოტო გამოაქვეყნეს, როგორ მიფრინავს მონსერატი. თურმე მოუყვანიათ ვიღაც სქელი ქალი, ჩაუცმევიათ კაბალიეს კაბა და ვითომ ის იყო. კაბალიეს ნორმას გახსენებაზე კი ახლაც მაჟრიალებს. უკვე მუსიკოსებიც მეთანხმებიან, რომ ასეთი ნორმა ალბათ არასდროს არ ყოფილა. თავიდან მაინც დავაზე თავს იკავებდნენ, ალბათ, კალასი მეტი იყოო. მე კალასის ჩანაწერი მოსმენილი მაქვს, მაგრამ ვფიქრობ, მაინც კაბალიე იყო საუკეთესო ნორმა.

მესამე შოკი — ეს იყო მორის ბეჟარის. მოსკოვში გასტროლზე რომ იყო, მაშინ ვნახე — „კურთხეული გაზაფხული“ და „ფასკუნჯი“. ბეჟარს მივუტანე ჩემი ნამუშევრები და ვუთხარი, რომ ვოცნებობ მასთან მუშაობაზე. შემდეგ დაიბადა ჩვენი ერთობლივი სპექტაკლი ჯანი ვერსაჩესთან და ჯონ ვანდერბეიდენტან ერთად.

თ.წ. — მე კი ხელთა მაქვს მორის ბეჟარის გამოხმაურება თქვენს შემოქმედებაზე. ამოვიკითხავ მის სიტყვებს: „ჩვენ ყველანი მივეჩვიეთ გარკვეულ სტერეოტიპებს, როცა დაახლოებით იცი თუ რას ნახავ ამა თუ იმ სპექტაკლში, მ. მურვანიძე ამ მხრივ გამოხატის. მისმა „პოტიომკინმა“, „ვეფხისტყაოსანმა“, „კორსარმა“ მე განმაცვიფრეს. ისინი არ გვანან არც ერთმანეთს და არც იმას, რაც აქამდე მინახავს. ვამაყობ, რომ მურვანიძეს უკავია ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი ადგილი თეატრალურ-დეკორატიულ ოლიმპოზე. ვიმედოვნებ, რომ რომ მალე შეხვდები მას, როგორც თანაავტორს“.

შემთხვევითი არ არის, რომ ოპერის თეატრის ფარდა „ვეფხისტყაოსნის“ მოტივებზე ავაგე. აქ რუსთაველის პოემის ასტრალურ გადანწყვეტას ვახდენ, კოსმიურ სფეროსთან კონტექსტში ვიამრებ. „ვეფხისტყაოსანი“ ხომ ჩვენი ბიბლიაა.

აქ მოსვლამდე, გარდა მხატვრის მთელ სამყაროსთან ზიარებისა, ერთი კონკრეტული ინტერესი მამოძრავებდა. ხმა გავრცელდა, რომ მურაზ მურვანიძემ „აბესალომ და ეთერის“ ესკიზები შექმნა.

„აბესალომ და ეთერი“ თბილისის საოპერო სცენაზე მისი პრემიერიდან (1919 წლის 21 თებერვალი) მოყოლებული თორმეტჯერ დაიდგა. ყოველ ახალ სპექტაკლს საზოგადოების მხრიდან საოცარი ვნებათაღელვა ახლდა. თითქმის ყველა ამ სპექტაკლის დამდგმელმა ჯგუფმა მეტნაკლებად იწვინა კრიტიკოსთა შემოტევები. „აბესალომის“ კოტე მარჯანიშვილისეული დადგმის (მხატვარი დიმიტრი შევარდნაძე), რომელმაც თავის დროზე საყოველთაო აღფრთოვანება გამოიწვია, თვითმხილველი ჩვენს გარშემო არ ყოფილა შემორჩენილი, ნანახ დადგმათაგან ეტალონურად ასახელებდნენ შოთა აღსაბაძის სპექტაკლს (მხატვარი ირაკლი გამრეკელი, მეორე დადგმის მხატვარი სერგო ქობულაძე). – რა იყო მთავარი განმსაზღვრელი ფაქტორი საზოგადოების მხრივ „აბესალომის“ ზოგიერთი

დადგმით აღტაცებისა და ზოგიერთის მიმართ კრიტიკული დამოკიდებულებისა? – ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი გახლდათ ოპერის ლეგენდად წარმოსახვის მომენტი, მისი ლეგენდურობის შეგრძნება (ამ ტრადიციას ოპერის პირველმა რეჟისორმა ალექსანდრე ნუნუნავამ ჩაუყარა საფუძველი). დღევანდელი გადასახედიდან გასაგებია გაკრიტიკებული რეჟისორების პოზიციაც – ოპერა წარმოედგინათ არა დატკეპნილი, გაცვეთილი სახით. დღეს, როდესაც „აბესალომის“ ბოლო დადგმიდან უკვე 28 წელია გასული, ალბათ სასურველია მისი გაცოცხლება ახალი კუთხით, ახალი ფერებით, თან ისე, რომ ყველაფერი მოდიოდეს ფალიაშვილის მუსიკიდან, ფალიაშვილის სამყაროდან.

მურაზ მურვანიძე „აბესალომ და ეთერის“ თავისებურ ხედვას გვთავაზობს. აღსანიშნავია, რომ იგი ოპერის გაფართოებულ, პირვანდელ ვარიანტს წარმოსახავს, რაც თავისთავად სადავო თემაა, თუმცა თავად მხატვრისთვის ადვილად მოსაგვარებელი. ყურადრებას იპყრობს ჩვენს წინაშე გადმოშლილი ზღაპრის, ლეგენდის სურათები. მხატვარი შეჭრილა ხალხური ეპოსის სიღრმეებში და იქედან ამოუზრდია სახე-სიბოლო, რომელიც „აბესალომის“ ინტერპრეტაციაში აქამდე არ წარმოჩენილა (მისი გაშიფვრის, გედმიწვინით აღწერის უფლებას ჯერ ვერ მივცემ თავს იქამდე, ვიდრე ეს ყველაფერი სცენაზე არ შეისხამს ხორცს).

ვუყურებ ესკიზებს და ყველაფერი თავის ალაგასაა, ყველა სცენას ამოიციან, ამავე დროს ახალი სუნთქვაა მასში შთაბერილი. კითხვაზე – თუ რომელ რეჟისორთან ფიქრობდა ამის განხორციელებას, მხატვარს ამ წუთას პასუხი არა აქვს, რაც აღარ მიკვირს მისი გემოთმოყვანილი საუბრის შემდეგ.

წამოსვლისას ბატონ მურაზს შეკითხვას ვუსვამ, – თუ აქვს ისეთი ოცნებები, რომელთა განხორციელება ძალიან სწადია – ამაზე მპასუხობს, რომ სამი ძალიან მნიშვნელოვანი ოცნება აქვს, სამივე საქართველოსთან დაკავშირებული: ერთი, რომ დაიდგას თბილისში ვახტანგ ჭაბუკიანის ძეგლი, მეორე – ოპერის თეატრის ფარდა და მესამე – „აბესალომ და ეთერის“ ახალი სცენური სივრცე...

ქართველი კლარნეტისტის ნარმასება

დიმიტრი ბოჭოლიშვილი, ალესანდრო კარბონარე

გულბათ ტორაძის წერილით „ახალგაზრდებო, ან კი თქვენ..“, ჟურნალ „მუსიკის“ მკითხველი პირველად გაეცნო ახალგაზრდა კლარნეტისტს, დიმიტრი ბოჭოლიშვილს.

დიმიტრი ბოჭოლიშვილმა 2010 წელს დაამთავრა თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახ. სახელმწიფო კონსერვატორიის მაგისტრატურის კურსი პროფესორ დავით ჯიშკარიანის კლასში და შემდგომ მოღვაწეობა განაგრძო თბილისის ოპერისა და ბალეტის თეატრის ორკესტრში. შემოაღნიშნულ წერილში ავტორი განიხილავს დ. ბოჭოლიშვილის სოლო კონცერტს, სადაც მაღალ შეფასებას აძლევს ახალგაზრდა შემსრულებელს.

დ.ბოჭოლიშვილი არ დაჯერდა მიღწეულ შედეგებს და სწავლა განაგრძო სანტა ცეცილიას აკადემიაში ისეთ ცნობილ მაესტროსთან, როგორცაა ალესანდრო კარბონარე. დიმიტრი დღეს მაესტროს ერთ-ერთი წარჩინებული სტუდენტია. ბევრის მოქმედია ის, რომ ქარ-

თველმა კლარნეტისტმა, არცთუ დიდი ხნის წინ, მონაწილეობა მიიღო მსოფლიო საერთაშორისო კლარნეტისტების ფესტივალში, რომელიც ჩატარდა იტალიის ქალაქ ასიზიში 2013 წლის 24-28 ივლისს.

ფესტივალი დააარსეს ამერიკელებმა — კლარნეტისტების საერთაშორისო ასოციაციამ (International Clarinet Association), რომელიც ამჯერად ჩატარდა იტალიის კლარნეტისტების აკადემიასთან ერთად (Accademia Italiana del Clarinetto).

საგულისხმოა, რომ ფესტივალ-შეხვედრაში მონაწილეობდნენ მსოფლიო დონის ვარსკვლავები, კლარნეტისტები: ედი დანიელსი, ალესანდრო კარბონარე, კალოჯერო პალერმო, კორადო გიუფრედი, რიკარდო მორალესი, ფილიპ კუპერი და სხვ.

რა თქმა უნდა, ქართველი კლარნეტისტისთვის დიდი პატივი და სტიმულია ასეთი მაღალი დონის პრესტიჟულ ფესტივალში მონაწილეობა მსოფლიო ვარსკვ-

ლაკებთან ერთად. დ. ბოქოლიშვილმა საკმაოდ რთულ შერჩევაში მიიღო მონაწილეობა. მან თავისი ვიდეო-ჩანაწერი გაუგზავნა ფესტივალის არტისტულ დირექტორს და მრავალ კონკურსანტს შორის უპირატესობა მოიპოვა. ნამდვილად საამაყოა, რომ ქართულმა შემსრულებელმა ეს გამოცდაც წარმატებით ჩააბარა. აღსანიშნავია, რომ ესაა პირველი შემთხვევა, როდესაც

ქართველმა კლარნეტისტმა ასეთი რანგის ფესტივალში მიიღო მონაწილეობა.

დ.ბოქოლიშვილი ფესტივალზე წარსდგა 30 წუთიანი სოლო საკონცერტო პროგრამით, რომელიც მან პიანისტ ნუნუ ჭელიძესთან ერთად შეასრულა. უდავოდ აღსანიშნავია და სასიხარულო, რომ ახალგაზრდა ქართველმა შემსრულებელმა თავისი სოლო პროგრამა ქართველი კომპოზიტორის, ვაჟა აზარაშვილის სონატით გახსნა. როგორც შემსრულებელი მოგვითხრობს, საერთაშორისო მსმენელმა ძალზე კარგად მიიღო ქართველი კომპოზიტორის ნაწარმოები და ბევრმა კლარნეტისტმა გამოხატა დაინტერესება, მათ შორის, ბოქოლიშვილის პედაგოგმაც, სანტა ცეცილიას პროფესორმა, მესტრო ალესანდრო კარბონარემ. სამწუხაროდ, შემსრულებელმა ნოტები ვერ წარუდგინა ნაწარმოებით დაინტერესებულ მუსიკოსებს, ვინაიდან სანოტო გამოცემა ძალზედ დაბალი ხარისხის იყო – ზოგი ნოტი თითქმის არ იკითხებოდა. როგორც ბოქოლიშვილი აღნიშნავს, ევროპაში დაბალი ხარისხის გამოცემებს არ ცნობენ. სამწუხაროა, რომ ქართული მუსიკის პროპაგანდას უცხოეთში, დღევანდელი საგამომცემლო-ტექნოლოგიური პროგრესის პირობებშიც კი, ასეთი უმნიშვნელო ფაქტორები უშლის ხელს.

წელს უნდა გამოვიდეს ცნობილი იტალიელი კომპოზიტორისა და კლარნეტისტის, პედაგოგის ანტონიო ფრაიოლის ნაწარმოებების კომპაქტ-დისკი. განთქმულ მუსიკოსებთან ერთად, სადაც დ. ბოქოლიშვილიც ასრულებს ფრაიოლის ერთ-ერთ ურთულეს სოლო ნაწარმოებს, რომლის ჩანერაც ჰქონდა იანვარში. ასევე მონაწილეობს სანტა ცეცილიას აკადემიაში დაგეგმილ მეტად საინტერესო პროექტში, რომელიც ჩატარდება მარტში და ივნისში. კონცერტში შესრულდება სტუდენტი კომპოზიტორების ნაწარმოებები, 4 შემსრულებელ სტუდენტს შორის (ფ-ნო, ჩელო, ფლეიტა, კლარნეტი) მესტრო ალესანდრო კარბონარემ კლარნეტის კლასიდან წარადგინა სწორედ დიმიტრი. კონცერტებს უდირიჟორებს მსოფლიოში სახელგანთქმული მესტრო კარლო რიზარი.

ვუსურვებთ ახალგაზრდა კლარნეტისტს მომავალ წარმატებებსა და წინსვლას.

„მაკნატუნა — 2013“- ის ქართველი გამარჯვებული

დავით ხრიკული

2013 წლის 10 დეკემბერს მოსკოვში გაიმართა XIII საერთაშორისო სატელევიზიო კონკურსის „მაკნატუნას“ ფინალი. კონკურსში, მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან, 600-ზე მეტმა ნიჭიერმა ბავშვმა მიიღო მონაწილეობა. მეორე ტურში პატარა ქართველმა პიანისტმა დავით ხრიკულმა (პედაგოგი დოდო ცინცაძე) 48 ქულა დააგროვა და შევიდა გამარჯვებული სამეულის სიაში. მესამე ტურში კი მან მენდელსონის №1 საფორტეპიანო კონცერტი შესრულა, რამაც საბოლოოდ გადაამწყვეტი როლი ითამაშა და ნომინაციაში „ფორტეპიანოზე დაკვრა“ უმაღლესი ფილდო მიენიჭა.

12 წლის დავით ხრიკული უკვე არაერთი რეგიონალური თუ საერთაშორისო კონკურსის ლაურეატია. მან, გასული წლის თებერვალში, დანიის ახალგაზრდა პიანისტთა II საერთაშორისო კონკურსზე პირველი პრემია და მთავარი პრიზი დაიმსახურა დანიელი კომპოზიტორის, კარლ ნილსენის ნაწარმოების შესრულებისათვის.

ცხადია, პატარა ქართველი პიანისტის ისეთ პრესტიჟულ კონკურსზე გამარჯვება, როგორცაა საერთაშორისო სატელევიზიო კონკურსი „მაკნატუნა“, მრავლისმთქმელია და დიდ იმედებს იძლევა. მენდელსონის შესრულებით იმდენად მოიხიბლა ქართველი მსმენელიც, რომ Facebook-ით მაშინათვე გავრცელდა ამ კონცერტის ჩანაწერი და დიდი გამოხმაურებაც მოჰყვა.

ჯერნალ „მუსიკის“ რედაქცია ულოცავს დავით ხრიკულსა და მის პედაგოგს, დოდო ცინცაძეს, ამ გამარჯვებას. ვუსურვებთ მორიგ წარმატებებს ქართული საფორტეპიანო სკოლის სასახელოდ.

„ეზიარეთ მაღალ ხელოვნებას“

(თელავის ფესტივალი 2013)

მზია ჯაფარიძე

„მუსიკაზე საუბარი არ შეიძლება, მას ან უნდა უსმინო, ან დაუკრა“, ბრძანებდა სვიატოსლავ რიხტერი, და მართლაც, შთაბეჭდილებები, რომლებიც თელავის წლევეანდელი საფესტივალო მუსიკალური საღამოებიდან მივიღეთ, ძნელად ექვემდებარება ვერბალურ აღწერას. აქ ჭეშმარიტად მაღალი მუსიკა განაგებდა თითოეულ დღეს. ეს იყო მუსიკისა და მშვენიერების სამფლობელოში გატარებული დაუვიწყარი ათი დღე!

ჩემი პროფესიული მოღვაწეობის მანძილზე, ჩემდა გასაკვირად, პირველად მომეცა ბედნიერება მინვეული ვყოფილიყავი მუსიკალურ ფესტივალზე, რისთვისაც დიდ მადლობას მოვასხენებ ფესტივალის საორგანიზაციო ჯგუფს. სამწუხაროდ, ჩემს პროფესიაში ეს იშვიათი გამონაკლისი იყო, ვინაიდან ხელმოკლე ქართველი მუსიკისმკოდნეები ფესტივალსა თუ კონცერტებს, ძირითადად, სატელევიზიო ჩანაწერებით თუ ვეცნობით ხოლმე. იმედს ვიტოვებ, მომავალში ჩვენი პროფესია უფრო შემოსავლიანი გახდება, მანამდე კი სახელმწიფო იზრუნებს იმაზე, რომ მუსიკოსებს, განსაკუთრებით ახალგაზრდა თაობას, მიეცეს შესაძლებლობა დაესწრონ ამ შესანიშნავ ფესტივალს. დავაკონკრეტებ, იმედს ვიტოვებ სახელმწიფო გაიღებს დამატებით თანხას (ან კონსერვატორია იზრუნებს, ინვესტორებისაგან მოიპოვებს), რომ სტუდენტობისათვის, სკოლისა და სასწავ-

ლებლების პედაგოგებისათვის გამოიყოს საგზურები (ან აბონემენტები) შეღავათიან ფასად.

თელავის ფესტივალი... დაუვიწყარი შთაბეჭდილებები... ძირძველი თელავის გამშვენებული გარემო, შესანიშნავი, თანამედროვე მოთხოვნებს მისადაგებული სასტუმროებით, განახლებული ბანიან-აივნებიანი სახლებით, საუკუნეების მიღმიდან მომზირალი ძეგლებითა და საოცარი საზოგადოებით – თელაველებით, რომლებთან ურთიერთობაც სულიერად გვაგებს და გვაძიდრებს; თელაველების გამორჩეული შინაგანი კულტურა და ინტერესი კულტურის მონაპოვრისადმი, წიგნიერებისადმი, მუსიკისადმი, სტუმრებისადმი... ყოველივე ის, რასაც, სამწუხაროდ, ნელ-ნელა კარგავს თბილისი და თბილისელები, თელავში უხვადაა და ამიტომაც გამიჩნდა ასეთი სენტენცია – „წინ, პროვინციისაკენ!“

თელავის ფესტივალი – ეს იყო მუსიკის ჯადოსნური სამყარო განფენილი შემოდგომის მზით გამთბარი თელავის არანაკლებ ჯადოსნურ გარემოში. ეს ისეთი საოცარი შთაბეჭდილებებია, რომ მენანება ხოლმე მხოლოდ საკუთარი თავისთვის შემოვიწახო (თუნდაც მხოლოდ გარკვეული ჯგუფისთვის), მინდა რაც შეიძლება მეტმა ადამიანმა შეიგრძნოს და გაითავისოს ეს განცდა, მით უფრო ახალგაზრდებმა და მით უფრო ამ

პრაგმატულ ეპოქაში.

თელავის საერთაშორისო ფესტივალი (აღრე „ქება ვაზისა“ ერქვა. რატომღაც ეს პოეტური სახელწოდება შეეცვალა), პირველად გასული საუკუნის 80-იან წლებში (1986) ჩატარდა და მაშინათვე ქართული კულტურული ცხოვრების უმნიშვნელოვანეს მოვლენად და განუყოფელ ნაწილად იქცა. ოცნლიანმა შუალედმაც კი ვერ გაახუნა იმჟამინდელი წარუძღვლი შთაბეჭდილებები.

დღეს საქართველოში საკონცერტო ცხოვრება, შეიძლება ითქვას, არ გვაქვს (ამაზე მქონდა კიდევ საუბარი ჟურნალ „მუსიკაში“ – №3, 2013), საფესტივალო ცხოვრება კი დიდი სიუხვით გამოირჩევა. მიუხედავად ამისა, თელავი მაინც განსაკუთრებულია ყველა ფესტივალს შორის. აქვე დავძენ, რომ წლებგანდელი მუსიკალური შემოდგომა არათუ დატვირთული, არამედ გადატვირთულიც იყო: ფ. კახიძის სახელობის საიუბილეო ფესტივალი „შემოდგომის თბილისი“ (22.09 – 26.10.), „თელავის საერთაშორისო ფესტივალი (12-20 ოქტომბერი), ამას დაემთხვა ჰანისტა მე-5 საერთაშორისო კონკურსი (10-22 ოქტომბერი) და ა.შ. ცხადია, სამივე მეთად მნიშვნელოვანი მოვლენაა ქართულ კულტურულ ცხოვრებაში, მაგრამ, ალბათ, ისიც გასათვალისწინებელია, რომ მუსიკოსთა წრე არც ისე ფართოა, ამდენად ფიზიკურადაც და ფინანსურადაც წარმოუდგენელია სამივე მოვლენას განვდეს. იქნებ, ფესტივალებისა თუ კონკურსების ორგანიზატორებმა მომავალში ეს ფაქტორიც გაითვალისწინონ.

მაღალი მუსიკა-მეთქი ვახსენე და მართლაც, სწორედ ამით გამოვარჩევდი თელავის საერთაშორისო ფესტივალს, რაც, პირველ ყოვლისა, ღრმად გააზრებულ საკონცერტო პროგრამებში, შემსრულებელთა პროფესიულ დონესა და შესრულების მხატვრულ ხარისხში გამოსტყვივის – არანაირი კომპრომისი მსმენელთან! ასეთია ელისო ვირსალაძის მიერ დაფუძნებული ფესტივალი, რაც, პირველ ყოვლისა, უშუალოდ მისი და მისი თანამომარე ბრწყინვალე მუსიკოსების – ნატალია გუტმანის, ოლეგ კაგანის (ან განსვენებული), ედუარდ ბრუნერის დამსახურებაა. სხვაგვარად არც შეიძლება, რადგან ისინი იმ შემსრულებელთა რიცხვს მიეკუთვნებიან, რომლებიც არცთუ ბევრია დღევანდელ

დერეკ პრაუერის ფოტოები

ელისო ვირსალაძე

მუსიკალურ სამყაროში. დღეს, მართალია, ბრწყინვალე ინსტრუმენტალისტების სიუხვეა მსოფლიოში, მაგრამ დიდი მუსიკოსები არცთუ მრავლადაა. თელავის ფესტივალში მონაწილე მუსიკოსთა უმრავლესობა სწორედ ამ ნიშნითაა ხოლმე რჩეული.

პროგრამაში წამყვანი ადგილი კვლავ ბეთჰოვენს ეკავა: ბეთჰოვენის №3 და №5 საფორტეპიანო კონცერტები, კამერული მუსიკის კონცერტი პროგრამით „ბეთჰოვენის მეგობრები და მოსწავლეები“. ბეთჰოვენს ელისო ვირსალაძის შემოქმედებაში ყოველთვის ეჭირა გამორჩეული ადგილი, გვახსოვს იგივე მესამე თუ მეხუთე კონცერტების მისეული დაუვიწყარი ინტერპრეტაციები, და მაინც, ბოლო პერიოდის კონცერტებში, ვფიქრობ, განსაკუთრებული ადგილი ეთმობა ბეთჰოვენს. გავიხსენებდი თუნდაც იმას, რომ განახლებული თელავის ფესტივალი, 2010 წელს, სწორედ ბეთჰოვენით გაიხსნა. ასევე გავიხსენებ თბილისში, კონსერვატორიის დიდ საკონცერტო დარბაზში გამართულ ელისო ვირსალაძისა და ნატალია გუტმანის დაუვიწყარ დუეტს, სადაც შესრულდა ბეთჰოვენის ხუთივე სონატა ვიოლონჩელოსა და ფორტეპიანოსათვის. – რატომ ბეთჰოვენი? – ასეთი კითხვა დაუსვა მუსიკისმცოდნე მარიკა ჩიჯავაძემ ჰანისტს, თელავის მუსიკალურ სასწავლებლის პედაგოგებთან შეხვედრაზე, რაზეც ქ-მა ელისომ ასე უპასუხა: – რამდენიც არ უნდა დაუკრა

გიორგი საინფრაპა, ირაკლი ჯაფარიძე, გიორგი ჯორჯაძე, მიხეილ ქართველიშვილი, გუბინსკი ვიოლა, შაპო ლუიზა, ელზაარა ბრუნერი

ბეთოვენი, ვერასდროს ვერ მიაღწევ სასურველ შედეგს, ახლოსაც ვერ მიხვალ... მასში მუდამა რაღაც ახალი. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ რომანტიკოსებთან ან სხვა კომპოზიტორებთან არაა ასე...“ ვფიქრობ, არის სხვა ფაქტორიც. ქ-ნი ელისო უპირატესობას ანიჭებს „წმინდა მუსიკას“, მუსიკას პროგრამულობისა და საგნობრივი ასოციაციების, ანუ ყოველგვარი კონკრეტულობის გარეშე. მისთვის ბგერითი სამყარო თვითკმარი სამყაროა, არ ექვემდებარება და არ საჭიროებს კონკრეტიზაციას.

ფესტივალის პროგრამაში რომანტიკოსების შემოქმედებაც იყო წარმოდგენილი: შუბერტის სიმებიანი კვინტეტი თხზ 163, შუმანის საფორტეპიანო კვინტეტი თხზ 44, ბრამსის სავიოლინო კონცერტი თხზ 77., დასკვნით კონცერტზე კი შესრულდა საქართველოდან წასული, ისრაელში მოღვაწე კომპოზიტორის, იოსებ ბარდნაშვილის კონცერტი ფლეიტისა და სიმებიანი ორკესტრისათვის “GILGULIM” („სულის გარდასახვანი“).

ფესტივალის გახსნასა და დახურვაზე ტრადიციულად ჟღერდა ქართული ხალხური მუსიკა; ქართულ აკადემიურ მუსიკას, სამწუხაროდ, ასევე ტრადიციულად, ნაკლები ადგილი ეთმობოდა. ვფიქრობ ეს, არა მხოლოდ თელავის, არამედ საზოგადოდ ჩვენი ფესტივალების ყველაზე უარყოფით მხარეა. ვინ, თუ არა ჩვენ, უნდა გავუწიოთ პოპულარიზაცია ქართულ მუსიკას. რომ გადავხედოთ ნებისმიერი ევროპული ქვეყნის, მით უფრო აზიის ქვეყნების ფესტივალებს, ვნახავთ,

რომ ეროვნული საკომპოზიტორო სკოლის ხელშესანყობად არამცთუ სრულდება ეროვნული მუსიკის ნიმუშები, არამედ თემატურ ფესტივალებში ცხადდება კონკურსი თანამედროვე კომპოზიტორებისათვის და გამარჯვებული ნაწარმოები სრულდება ფესტივალზე. ბუნებრივია, ამას დამატებითი სახსრები სჭირდება, მაგრამ ქართულ საკომპოზიტორო სკოლას ხომ ნამდვილად ესაჭიროება ხელშეწყობა. თუმცა ამის გარეშე, ქართული კლასიკური მუსიკის 100 წლიანი ისტორიის მანძილზე ნამდვილად შესაძლებელია შეიქმნეს ფასეული მუსიკალური ქმნილებები: ბალანჩინაძე, მშველიძე, მაჭავარიანი, ლალიძე, თორაძე, თაქთაქიშვილი, ცინცაძე, ნასიძე, გაბუნია, კვერნაძე, ღლონტი, კეჭყემაძე... ყველას ჩამოთვლა გამიჭირდება. თუ გადავხედავთ მთელი ქვეყნის მასშტაბით გამართულ უამრავ ფესტივალს, ვნახავთ, რომ თანამედროვე ქართული საკომპოზიტორო სკოლიდან, ძირითადად ორად-ორი კომპოზიტორი სრულდება. ეს ძალიან კარგი! მაგრამ, იქნებ, თელავის ფესტივალის შესანიშნავმა მესვეურებმა, ბრწყინვალე მუსიკოსებმა, ქართულ მონაპოვარსაც გადახედონ და ააჟღერონ. ეს ხომ უფრო გაზრდის ამ ფესტივალების ეროვნულ მნიშვნელობას. თუმცა აქვე არ შემიძლია არ აღვნიშნო: ქ-მა ელისომ ჩვენთან საუბარში ბრძანა, რომ ის ფიქრობს ამაზე და მომავალში დაგეგმილი აქვს ქართული პროფესიული მუსიკის მონაპოვრები შეიტანოს ფესტივალის პროგრამაში.

შემსრულებელ-სოლისტთა შესანიშნავ კოჰორტაში – დირიჟორი და ფლეიტისტი არიელ ცუკერმანი, მევიოლინე კოლია ბრაჰერი, მომღერლები – შშია ნიორაძე და ტიფანი აბანი – წამყვანი ადგილი, ცხადია, კვლავ ელისო ვირსალაძეს, ნატალია გუტმანს და მათთან ერთად შესანიშნავ კლარნეტისტს, ქართველი მსმენელის უსაყვარლეს შემსრულებელს, ედუარდ ბრუნერს ეჭირა. არ შეიძლება არ აღინიშნოს საფესტივალო ორკესტრი, რომელშიც თავმოყრილი არიან მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნის სხვადასხვა თაობის შესანიშნავი მუსიკოსები: საქართველოს ეროვნული კვარტეტის წევრები: თამაზ ბათიაშვილი (ვიოლინო – რომელიც ამჯერად მხოლოდ საანსამბლო ნომრებში გამოვიდა), და ნოდარ ჟვანია (ალტი), გიორგი თავაური (ვიოლინო), ინგოლფ ტურბანი (ვიოლინო), ბენ-

ჯამენ მარკიზ გილმორი (ალტი), რომელიც ჩვენთვის ცნობილი და საყვარელი მუსიკოსის, ქართველებისა და საქართველოს მეგობრის, მევიოლინესა და დირიჟორის ლევ მარკიზის შვილიშვილია, კორეელი ჩულგინ პარკი (ჩელო), მიხეილ ქართველიშვილი (კონტრაბასი), გიორგი ქობულაშვილი (ჰობოი), ფინელი ჟაკო ლუომა (ფაგოტი), ჩეხი ჰუმისლ ვოიტა (ვალტორნა); ფესტივალში მონაწილეობდა აგრეთვე მეტად საინტერესო და ნაყოფიერი კოლექტივი – კვარტეტი „იბერი“, რომლის შემადგენლობაში არიან საუკეთესო მუსიკოსები: გიორგი ხაინდრავა (I ვიოლინო), თამარ ბულია (II ვიოლინო), ირაკლი ჯაფარიძე (ალტი), გიორგი ჯორჯაძე (ჩელო). სამწუხაროა, რომ დღემდე ამ კვარტეტს, რომელიც გარდა იმისა, რომ მაღალი პროფესიონალიზმით ხასიათდება, თანამედროვე ქართული მუსიკის აქტიური პროპაგანდისტიცაა, დღემდე ვერ მოექმნა სათანადო სტატუსი (ან ტელე-რადიო კომიტეტის, ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კვარტეტის ან სხვ.), რათა მათ ჰქონდეთ სტაბილური დაფინანსება, რომ მეტი დრო დაუთმონ სწორედ საკვარტეტო მოღვაწეობას და საარსებო სახსრების მოსაპოვებლად არ იყვნენ გადარბენაზე ორკესტრსა და ორკესტრს, კონცერტსა და კონცერტს შორის. ეს უმნიშვნელოვანესია, პირველ ყოვლისა, ქართული საკომპოზიტორო სკოლისთვის. ვგონებ, არ ვცდები, რომ დღეს მათ გარდა ქართულ თანამედროვე კამერულ მუსიკას არავინ ასრულებს.

ლევ მარკიზი ერთ-ერთ ინტერვიუში ამბობს: „საქართველოს მუსიკალური პუბლიკა საკმაოდ კონსერვატიულია. საუკეთესო პუბლიკა იყო 40-50-60-იან წლებში. ყველა იმ ტრავიკული მოვლენების შემდეგაც (იგულისხმება 90-იანი წლები, მ. ჯ.) გაიზარდა ახალი თაობა, აღარაფერს ვამბობ იმაზე, რომ ისინი დაკავებული არიან ცოტა სხვა სახის მუსიკით... აქ მოხდა ერთგვარი რღვევა თაობებს შორის. ჩემდა სამწუხაროდ, ხშირად, ამ ძალიან სანდომიან, გულისხმიერ, კარგ პუბლიკას, ყოველთვის არ ესმის რა არის ნამდვილად კარგი და რა – ცუდი. პუბლიკის გემოვნებას მუსიკოსები აყალიბებენ და ამიტომ, უმნიშვნელოვანესია, ევროპიდან ინვედენენ ჭეშმარიტად მაღალი დონის მუსიკოსებს“ ... როგორც უკვე აღვნიშნე, თელავის ფეს-

ტივალის სწორედ ასეთი მაღალი დონის მუსიკოსების მოსმენის შესაძლებლობას იძლევა და მათთან ურთიერთობა ქართველი მსმენელისათვის, განსაკუთრებით კი, ახალგაზრდებისათვის უმნიშვნელოვანესია.

ცხადია, ერთი სტატიის ფარგლებში სრულად გადმოსცე ის შთაბეჭდილებები, რომლებიც წამოგვყვა თელავის ფესტივალის საოცარი კონცერტებიდან – შეუძლებელია, ისევე, როგორც ძნელია იმ ემოციის გადმოცემა, რომელიც მსმენელს მიანიჭა ბეთჰოვენის III და V კონცერტების ელისო ვირსალაძისეულმა შესრულებამ. რამდენჯერ მოგვისმენია მისი შესრულებით ეს ნაწარმოებები, იმდენჯერ გვაოცებს მისი ინტერპრეტაცია, ახალ და ახალ სიღრმეებში წვდომით. ბისბეც კი, როდესაც ხდება გამეორება შესრულებული ნაწარმოებისა, ან მისი ნაწყვეტისა (გამეორება, ამ შემთხვევაში, პირობითი სიტყვაა), კვლავ ახალ ხედვას და კომპოზიტორის სამყაროში ახლებურ წვდომას გვთავაზობს. რაფინირებულ ბგერაზე, ტუშებზე და საოცრად ფაქიმ პედალიზაციაზე (რომელიც მინიმუმამდეა დაყვანილი) რომ აღარაფერი ვთქვათ. მიუხედავად იმისა, რომ ქ-ნი ელისოსათვის მიუღებელია მუსიკის კონკრეტიზაცია, მე, როგორც მსმენელს, III კონცერტის II ნაწილში თვალნათლივ წარმომიდგა ბეთჰოვენი, ფიქრებით დამძიმებული რომ მისეირნობს ვენის გარეუბნის წარაფებსა თუ მინდვრებში. საიდან მოდის ეს ყველაფერი? რაა მსაზღვრელი ნაწარმოების ყოველჯერზე ახლებური გააზრებისა? წინასწარ დამუშავებული კონცეფცია, ხედვა თუ?... ვფიქრობ, ინსტრუმენტის პირველი შეხება და პირველი ბგერა, საიდანაც ამოიზრდება და გადაიშლება კომპოზიტორის სამყარო ისე – თითქოს ახლა და ჩვენს თვალწინ იქმნება შედევი და შემდეგ ამას მოსდევს ყოველივე დანარჩენი. ამასთან დაკავშირებით მასხენდება ვანდა ლანდოვსკას სიტყვები: „...Когда берётся первая нота, она является словно возобновлением прерванного, но когда-то уже звучавшего монолога... Точно так же заключительный звук никогда не есть последний. Это скорее момент исчезновения того, что нам явилось“. ამიტომაცაა, ალბათ, რომ ელისო ვირსალაძისთვის ნაწარმოები არც არასდროს მთავრდება და არც არასდროს იწყება, ეს მისთვის მა-

პოლია ბლაჰვიჩი, არიელ სუპერმანი

რადისობაში წვდომის მუდმივი პროცესია და ჩვენ, მსმენელსაც ამ გზაზე გვატარებს.

გახსნაზე, ბეთჰოვენის III კონცერტის ელისო ვირსალაძისეული შესრულების შემდეგ, ცნობილმა გერმანელმა მევიოლინემ, მსოფლიოს არაერთი სახელგანთქმული ორკესტრების სოლისტმა კოლია ბლაჰვიჩმა, რომელიც უკვე მეორეაა თელავის ფესტივალის სტუმარი, სტრადივარის ვიოლინოზე შეასრულა ბრამსის შედევი – სავიოლინო კონცერტი თხზ 77. მან მონუსხა დარბაზი ტექნიკურადაც და ემოციურადაც ამ ურთულესი კონცერტის შესრულებით: საოცარი ბგერითა და ვიბრაციის ოსტატობით, ლირიკულ-დრამატული, რომანტიკული სახეების მკაფიოებით, პოეტურობით, პალიტრის ფერადოვნებით, თუმცა, ჩემი აღქმით, აქ არ ყოფილა ისეთი მძაფრი დრამატიზმი (ვგულისხმობ | ნაწილს), როგორც ზოგ სხვა ინტერპრეტაციაში მოგვისმენია. ამ შესრულებამ უნებლიეთ ბორის პასტერნაკის ლირიკული შედევი, რომანტიკული ნოსტალგიითა და სევდით, სიყვარულითა და დრამატიზმით გამსჭვალული ლექსი გამახსენა: „Годами когда-нибудь в зале концертной// Мне Брамса сыграют, – тоской изойду //... აღფრთოვანებული პუბლიკა ემოციებს ვერ ფარავდა...

არ შეიძლება არ აღვნიშნო მაღალი კლასის მუსიკოსი, ახალგაზრდა ღირსი და ფლეიტისტი არიელ სუპერმანი და საფესტივალო ორკესტრი, რომელმაც ამ სიმფონიზირებულ კონცერტში კ.ბლაჰვიჩის დაუვიწყარ შესრულებას სათანადო პარტნიორობა გაუწია.

ა.სუპერმანი ფესტივალის ბოლოს, დასკვნით კონცერტზე, წარმოგვიდგა როგორც შესანიშნავი სოლისტი-ფლეიტისტი, იოსებ ბარდანაშვილის კონცერტში ფლეიტისა და სიმებიანი ორკესტრისათვის “GILGULIM” („სულის გარდასახვანი“). იოსებ ბარდანაშვილის ეს ნაწარმოები, როგორც ყოველთვის, მეტად საინტერესო, ღრმა რელიგიურ-მისტიკურ თემატიკაზე აგებული ნაწარმოებია, სადაც „სულის გარდასახვას“, რეინკარნაციას, მიყვავართ განწმენდისკენ, ბოროტისა – კეთილისკენ. სულის განახლების, გარდასახვის არსი განწმენდასა და ამაღლებაშია.

ნატალია გუტმანის ბოლო წლების საშემსრულებლო ოსტატობა და სიღრმეები თითქოს სხვა განზომილებაში გადავიდა – უფრო ინტრავერტულია, თავის თავში და ავტორისეულ „მეს“ ღრმა შრეებში წვდომითაა აღბეჭდილი. დასკვნით კონცერტზე ნატალია გუტმანმა შეასრულა შოსტაკოვიჩის №2 სავიოლინო-სტრატოპოვიჩისადად, რომელიც იყო კიდევ მისი პირველი შემსრულებელი. ასევე ცნობილია, რომ ცვეტაევას გარდაცვალებით გამოწვეულმა მძიმე განცდებმა ნაწარმოებს თავისი კვალი დაამჩნია. წარსულის ციტატებით გაჯერებული ეს ფილოსოფიური ნაწარმოები, თითქოს შემსრულებლის სათქმელსაც ამბობდა... შოსტაკოვიჩის კონცერტი ურთულესი ამოცანების წინაშე აყენებს ორკესტრსაც, განსაკუთრებით დასარტყამ და სასულე ინსტრუმენტებს (კერძოდ, ვალტორნებს), რომლებიც ჩვენ ორკესტრში ხშირად პრობლემურია ხოლმე, მაგრამ საფესტივალო ორკესტრმა ამ რთულ ამოცანასაც გაართვა თავი. ერთი საინტერესო დეტალიც. ნაწარმოების შესრულების შემდეგ ქ-ნი ნატაშა დარბაზში მსმენელებს შეუერთდა, სახე აწითლებოდა, ასეთი შესრულების შემდეგ, ქართველ მუსიკოსებს, კოლეგა-მსმენელებს ეკითხებოდა – როგორი იყო? და კოლეგების ქათინაურებზე მანც უკმაყოფილო გა-

მომეტყველება დასტყობოდა სახეზე. გასაოცარია, თუ გადავხედავთ ზოგიერთ თვითგამაყოფილ „ხელოვანს“ ჩვენში...

ფესტივალის მეორე დღეს ვოკალური მუსიკის კონცერტი გაიმართა. არაჩვეულებრივი და ძლიერი, ლამაზი ხმის მქონე ქართველი მეცო-სოპრანო მზია ნიორაძე, რომელსაც ხშირად ინვევენ მსოფლიოს სხვადასხვა საოპერო სცენებზე წამყვანი პარტიების შესასრულებლად. კონცერტში ასევე მონაწილეობდა არაერთი კონკურსის გამარჯვებული, მეტად უცხო და თავისებური ტემბრისა და შესრულების მანერის მქონე სოპრანო, ტიფანი აბანი, რომელმაც იტალიურ საოპერო არიებს სრულიად განსხვავებული, უცხო შეფერილობა მიანიჭა. შესრულდა არიები სენ-სანსის, ვერდის, ბოროდინის, მუსორგსკის ოპერებიდან და ამნერისისა და აიდას დუეტი ვერდის ოპერიდან „აიდა“ – მეტად საინტერესოდ ჟღერდა ამ ორი სხვადასხვა ტემბრისა და საშემსრულებლო მანერის მქონე ხმების, ნიორაძისა და ტიფანის ტანდემი. დასანანი ისაა, რომ ამ შესანიშნავ კონცერტზე საკმაოდ ცოტა მსმენელი იყო.

დაუვინყარია კამერული მუსიკის საღამოები – რომანტიკული მუსიკის საღამო, სადაც შესრულდა შუბერტის შედევი – ერთადერთი, უჩვეულო შემადგენლობის (ერთი ალტი, ორი ჩელო) სიმებიანი კვინტეტი **C dur** (კოლია ბლაჰერი, თამაზ ბათიაშვილი, ბენჯამენ მარკიზ ვილმორი, ჩულ გინ პარკი, ნატალია გუტმანი,) და შუმანის ასევე გენიალური საფორტეპიანო კვინტეტი **Es dur** თხზ 44 (ელისო ვირსალაძე, კოლია ბლაჰერი, თამაზ ბათიაშვილი, ნოდარ ჟვანია, ნატალია გუტმანი). მოვისმინეთ, მაგრამ როგორი შესრულებით! იშვიათი თანწყობა და ანსამბლურობა, მუსიკოსებს შორის გასაოცარი დიალოგები და მონოლოგები... განსაკუთრებით დაუვინყარი იყო ჩემთვის პოეტურობით აღსავსე მეორე ნაწილები.

ნათელი განწყობით დატოვა მსმენელმა დარბაზი კამერული კონცერტის „ბეთჰოვენის მეგობრები და მოსწავლეები“ შემდეგ, სადაც, თუ არ ვცდები, საქართველოში პირველად შესრულდა ბეთჰოვენის ეპოქის კომპოზიტორების ნაწარმოებები: ფრანც დანცის (1763–1826) კვინტეტი ფ-ნოსა და ჩასაბერი ინსტრუმენტებისათვის (ელისო ვირსალაძე (ფ-ნო), გიორგი

ნასალია გუბანი

ქობულაშვილი (ჰობოი), ჰუმისლ ვოიტა (ვალტორნა), ჟაკო ლუომა (ფაგოტი), ედუარდ ბრუნერი (კლარნეტი); ანტონინ რაიხას (1770–1836) კვინტეტი კლარნეტისა და სიმებიანი კვარტეტისათვის (ედუარდ ბრუნერი, სიმებიანი კვარტეტი „იბერი“) და კონრადინ კროიკერის (1780–1849) სეპტეტი სიმებიანი და ჩასაბერი ინსტრუმენტებისათვის (კვარტეტი „იბერის“ წევრები – ვია ხაინდრავა (ვიოლინო), ირაკლი ჯაფარიძე (ალტი), გიორგი ჯორჯაძე (ჩელო), მიხეილ ქართველიშვილი (კონტრაბასი), ჰუმისლ ვოიტა (ვალტორნა), ჟაკო ლუომა (ფაგოტი), ედუარდ ბრუნერი (კლარნეტი).

დასკვნითი კონცერტის წინ, 19 ოქტომბერს, გაიმართა კამერული მუსიკის კონცერტი, სადაც შესრულდა ბეთჰოვენის ადრეული პერიოდის (1797) კვარტეტი **Es dur** ფ-ნოსა და სიმებიანი ტრიოსათვის (ფ-ნოსა და ჩასაბერებისთვის განკუთვნილი კვინტეტის ვარიანტი) და იოჰან ჰუმელის საფორტეპიანო კვინტეტი, ასევე **Es dur**. ვფიქრობ, არც ამ ორი კომპოზიტორის და კონკრეტულად ამ ორი ნაწარმოების დაწყვილება უნდა ყოფილიყო შემთხვევითი. როგორც ცნობილია, ჰუმელზე დიდი გავლენა იქონია ბეთჰოვენმა და სიცოცხლის ბოლოს სწორედ ბეთჰოვენის კვარტეტების საფორტეპიანო ტრანსკრიფციებზე მუშაობდა. ეს კონცერტი განსაკუთრებული ნათელი, კლასიკურად გრაციოზული და სიცოცხლის დამამკვიდრებელი განწყობებისა იყო, რაც საცკვაო ინტონაციებით აღსავსე ჰუმელის კვინტეტის

ფინალის ბისზე გამოერებამ კიდევ უფრო გააძლიერა.

19 ოქტომბრის კამერულმა კონცერტმა თითქოსდა მოაშადა რვა საფესტივალო დღის საოცარი შთაბეჭდილებებით დამუხტული მსმენელთა აურა დასაკვნიითი საზეიმო კონცერტი-დახურვისათვის. მთელი ფესტივალის ლოგიკური კულმინაცია და დასკვნა იყო კონცერტი, სადაც ბარდნაშვილის "GILGULIM"-ისა და შოსტაკოვიჩის სავიოლონჩელო კონცერტის რთული ფილოსოფიური სენტენციებისა და განწყობილებების შემდეგ, აქლერდა ბეთჰოვენის V საფორტეპიანო კონცერტი, როგორც საზეიმო აკორდი. სწორედ ეს მაფიქრებინებს, რომ, თელავური ფესტივალის არა მხოლოდ თითოეული კონცერტის პროგრამაა ღრმად გააზრებული (თუნდაც დასკვნითი!), არამედ ფესტივალის მთლიან პროგრამას აქვს თავისი დრამატურგია (გვონებ, ტონალური გეგმაც კი). ამითაც გამოვარჩევი თელავის ფესტივალს სხვა მუსიკალური ფორუმებისაგან.

მუსიკოსებისადმი მადლიერების გრძნობით აღვსილი მსმენელის ზეანული განწყობა დარბაზში გასაოცარ მუხტს ქმნიდა. ამ დროს, ფესტივალის დასკვნითი სიტყვის სათქმელად, მუსიკოსებისათვის ჯილდოების გადასაცემად გამობრძანდა კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრი ბ-ნი გურამ ოდიშარია, რომელმაც, პირველ ყოვლისა, მადლობა გადაუხადა ქ-ნ მაია ფანჯიკიძეს და დიპლომატიურ კორპუსს, შემდგომ კი მუსიკოსებს. მინისტრის მოადგილემ, ქ-მა მანანა ბერიკაშვილმა, აღნიშნა, რომ მისთვის ყველაზე ამაღელვებელი მომენტი იყო ის, თუ როგორი რუდუნებით უფურცლავდა არიელ ცუკერმანი ქ-ნ ელისოს რვეულს, და რომ ელისო ვირსალაძე მსოფლიოში მიუწვდომელი ნორმაა...

მინდა ორიოდ სიტყვა ვთქვა არაჩვეულებრივ მასტერკლასებზე, რომლებიც ჩაატარეს ელისო ვირსალაძემ, ნატალია გუტმანმა, შტუტგარტის მუსიკისა და ხელოვნების უნივერსიტეტის პროფესორმა, მევიოლინე ინგოლფ ტურბანმა და ედუარდ ბრუნერმა. ის, რომ თითოეული მასტერკლასი მეტად საინტერესო და მრავლისმომცემი იყო, ამაზე საუბარს ცალკე წერილი დასჭირდება. ბევრი ინატრებდა არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში ასეთი დონის მუსიკოსებთან მასტერკლასის გავლას.

დასანანი ისაა, რომ მასტერკლასებს კატასტროფულად ცოტა მსმენელი ესწრებოდა. მაგალითად, ნატალია გუტმანის მასტერკლასზე 10-მდე მსმენელიც კი არ იქნებოდა (შედარებით მრავლად იყვნენ ქ-ნ ელისო ვირსალაძის მასტერკლასზე), ისიც, ძირითადად, პედაგოგები. მე მახსოვს 80-ან წლებში სტუდენტები გადარბენაზე იყვნენ — ერთი მასტერკლასიდან მეორეზე გარბოდნენ, რომ არაფერი გამორჩენოდათ. გასაგებია, რომ თბილისიდან სტუდენტები ვერ ესწრებიან მთელ ფესტივალს, ვიმედოვნებ, რომ ძირითადად უსახსრობის გამო (სასიხარულოა, რომ გახსნასა და დახურვაზე ამჯერად მაინც ბევრი იყვნენ), მაგრამ თელავის სასწავლებელში, რამდენადაც ვიცი 300-მდე მოსწავლეა, პედაგოგებიც მრავლადაა. ნუთუ არ უნდა აინტერესებდეთ ასეთი რანგის მუსიკოსების მასტერკლასები? ამაზე დიდი სკოლა რა უნდა იყოს მომავალი მუსიკოსისათვის? და თუ ამის სურვილი ქართულ მუსიკალურ საზოგადოებაში, სტუდენტობაში, საერთოდ აღარ არსებობს, კიდევ უფრო ცუდად გვქონია საქმე, ვიდრე მე მეგონა.

მასტერკლასებზე წარმოდგენილი იყვნენ ამაჟამად უკვე უცხოეთში სასწავლებლად წასული სტუდენტები — ლიზა კაპანაძე (ფორტეპიანო. გერმანია), თეონა ყაზიშვილი (ვიოლინო, იტალია) და თბილისის კონსერვატორიის სტუდენტები — ნინო კუპრეიშვილი (ფორტეპიანო. პედაგ.: ლალი სანიკიძე), არჩილ ჩხიკვიშვილი (ჩელო. პედაგ. თ. გაბარაშვილი). ვფიქრობ, უცხოეთში სასწავლებლად წასულ სტუდენტებს არც მასტერკლასები აკლიათ და არც განათლებისათვის სათანადო პირობები, ამიტომ ვისურვებდი თბილისის კონსერვატორიიდან მეტი სტუდენტი ყოფილიყოს წარმოდგენილი, თუმცა აღმოჩნდა, რომ მასტერკლასებზე მონაწილეობისთვის სტუდენტთა შერჩევა ჭირს, ყველა სპეციალობაზე, განსაკუთრებით კი ვერ პოულობენ მსურველებს სასულე ინსტრუმენტებზე (!) — კატარსტოფა!

არ შემიძლია გულისტკივილი არ გამოვხატო ედუარდ ბრუნერის მასტერკლასის გამო. ჩვენ კარგად ვიცით რა დიდი მუსიკოსია ბრუნერი. მსმენელისათვის დღემდე დაუვიწყარია მისი პირველი სოლო თუ საანსამბლო გამოსვლები 80-90წწ.-ის თელავის ფესტივალებზე. ქართველი მსმენელი ჩასაბერი საკრავების სოლო კონცერტებით არ იყო განებივრებული და ამ ინ-

სტრუმენტებით დიდად არც იყვნენ დაინტერესებულნი ახალგაზრდები. ვფიქრობ, რომ ბრუნერმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა საქართველოში კლარნეტისა და საზოგადოდ, ჩასაბერი საკრავებისადმი ინტერესის გაღვივებაში. ამიტომ, ცხადია, როდესაც მასთან მასტერკლასზე გაგვყავს მოსწავლე, ის სათანადო დონეზე უნდა იყოს მომზადებული, რომ ასეთი დიდი მუსიკოსის დრო და ენერჯია ტყუილად არ დაიხარჯოს. ამჯერად თავს ავარიდებ იმ სკოლის, მოსწავლეებისა თუ პედაგოგების დასახელებას, რომლებიც მონაწილეობას იღებდნენ ამ მასტერკლასში. ერთს კი ვიტყვი, რომ მომავლისათვის, ალბათ, უფრო დაკვირვებით უნდა იქნეს შერჩეული მოსწავლეებიცა და პედაგოგებიც, რომ ისეთი კურიოზი არ მოხდეს, როგორც ამ შემთხვევაში იყო. ნუთუ თბილისის კონსერვატორია (და არა მართო თბილისის, ჩვენ ხომ 3 კონსერვატორია გვაქვს!) იმ დონეზე არ არის, რომ თითო სპეციალობაზე, თითო ღირსეული და სათანადოდ მომზადებული სტუდენტი წარმოადგინოს თელავის საფესტივალო მასტერკლასებზე? ნუთუ იმ ავადსახსენებელ 80-იანი წლების ბოლოს მეტი კარგი სტუდენტი ჰყავდა კონსერვატორიას, ვიდრე ამ მოწესრიგებულსა და ევროპულ დონეზე გარემონტებულ კონსერვატორიაში? და მახსენდება ფრაზა ფილმიდან: „მამ რა საჭიროა გზა, რომელიც ტაძრამდე არ მიგვიყვანს?!“

ბუნებრივია, გემოაღნიშნულ პრობლემებს თელავის ფესტივალი ვერ მოაგვარებს, მან შეიძლება ხელი შეუწყოს მუსიკალური პროცესების გაჯანსაღებას, მოგვარება კი კულტურის მესვეურთა საქმეა – სახელმწიფოს ნებაა საჭირო... და თუ ქართული მუსიკალური კულტურის გადარჩენის სტრატეგიული კონცეფცია არ შემუშავდება ქვეყანაში, ცოტა ხანში ფესტივალების ჩატარებასაც დაეკარგება აზრი.

სამწუხაროდ, კონცერტი „მომავალი თაობა“, რომელიც თელავის მუსიკალური კოლეჯის დარბაზში უნდა გამართულიყო, ჩაიშალა – როგორც გვითხრეს კონცერტში მონაწილე სტუდენტები სათანადოდ არ ყოფილან მომზადებულნი. უცნაურია, რომ ეს მხოლოდ თელავში აღმოაჩინეს. თუმცა, კოლეჯში მისულებს სასიამოვნო სიურპრიზი დაგვხვდა – კოლეჯის პედაგოგებს ქ-ნი ელისო ვირსალაძე ხვდებოდა. ძალიან საინტერესო

შეხვედრა იყო. პედაგოგებმა თავისი სატკივარი გაუზიარეს ქ-ნი ელისოს და ისიც, გასაოცარი სითბოთი, უბრალოებით ესაუბრებოდა და თანაუგრძობდა მათ, რჩევებსა და თავის მოსაზრებებს უზიარებდა.

ერთი დეტალიც. ბოლო წლებში ფესტივალის კონცერტების (მხოლოდ გახსნისა და დახურვის) წაყვანა ე.წ. „ცნობად სახეებს“ მიანდეს. ამჯერად ეს ყველასათვის კარგად ცნობილ ფილოსოფოსსა და ფილოლოგს ბ-ნი ზაზა შათირიშვილს დაევალა. მესმის, რომ ე.წ. „ცნობადი სახეები“ ერთგვარი რეკლამაცაა ჩვენი სნობად-ქცეული საზოგადოების ნაწილისათვის, მაგრამ როდესაც ისინი დარბაზს ბეთჰოვენსა, შოსტაკოვიჩსა თუ რომანტიკოსებზე ესაუბრებინან, ფარული უხერხულობის ტალღა გაკრთება ხოლმე დარბაზშიც და თავად წამყვანის ხმაშიც. მე მახსენდება ჟენია მაჭავარიანი, მისი პროფესიონალიზმითა და ორატორული ნიჭით აღსავსე გამოსვლები... სამწუხაროდ, დღეს არ ვიცი, ვინ შეიძლება იყოს მსგავსი წამყვანი, მაგრამ იქნებ მოიძებნებოდეს ახალგაზრდა მუსიკოსი, რომელიც შეძლებს ამ მეტად პასუხსაგებ და საპატიო მუსიკალურ დღესასწაულზე წამყვანის ფუნქცია იტვირთოს. ესეც ხომ ცალკე ნიჭი და პროფესიაა, რომელიც ისევე გვაკლია, როგორც ბევრი სხვა რამ.

დაბოლოს, თელავის საერთაშორისო ფესტივალი ნამდვილად ამართლებს თავის დევიზს „ეზიარეთ მაღალ ხელოვნებას“. მე დავამატებდი: ფესტივალი, სადაც ვერ ნახავთ დღეისათვის ესოდენ დამახასიათებელ ვერც გარეგნულ ეფექტებს, ვერც შოუ-ელემენტებს და ვერც შოუ-მუსიკოსებს.

„შემოდგომის დღესასწაული“ დასრულდა, მაგრამ ქართველი მსმენელი კვლავ დაელოდება მომავალ თელავურ ოქროსფერ შემოდგომას მაღალ ხელოვნებასთან შესახვედრად.

„სიცოცხლის ბოლო ნუთამდა...“

მარია ქაშუაძე

(კონსერვატორიის III კურსის სტუდენტი)

ოქტომბერში, თბილისში, თანამედროვე ცეკვისა და ხელოვნების სამხრეთკავკასიური ფესტივალის ფარგლებში, ქართველი ბალეტმასიეტერის, მოცეკვავისა და პედაგოგის, საქართველოს სახალხო არტისტის გიორგი ალექსიძის ხსოვნისადმი მიძღვნილი საღამო ჩატარდა. ეს იყო დიდი ხელოვანის ნატიფი ქორეოგრაფიის, მისი დაუოკებელი შემოქმედებითი ენერჯის გაცოცხლება, რომელმაც მაყურებელში ძლიერი ემოციური გამოძახილი ჰპოვა და მე კი, დაუეცნყარი შთაბეჭდილება დამიტოვა.

საღამოს ფორმა უჩვეულო იყო და ამას, თითქოსდა, რობერტ სტურუას „თეატრ-ფაბრიკა“-ს სივრცე – საგამოფენო დარბაზები, დარბაზის შუაგულში მოთავსებული სცენა – უწყობდა ხელს. ამ თეატრში შესვლისთანავე მაყურებლის წინაშე საინტერესო სანახაობა იშლებოდა. ორ საგამოფენო დარბაზში წარმოდგენილი ფოტოგამოფენა თვალნათლივ ასახავდა გიორგი ალექსიძის შემოქმედებასა და წარმატებებს. კედლებზე განლაგებულ ეკრანებზე ბალეტმასიეტერის სხვადასხვა წელს გადაღებული საარქივო მასალა ჩანდა: სცენები სპექტაკლებიდან, რეპეტიციები. ეფექტური იყო საგამოფენო სივრცეში ცოცხალი საბალეტო ფრაგმენტების ჩართვა. ყოველივე ამას წარმართავდა რუსთაველის თეატრის მსახიობი ნინო კასრაძე, რომელმაც ამ საღამოს წამყვანის ფუნქცია იტვირთა.

საღამოს მთავარი ნაწილი თეატრის დარბაზში გაგრძელდა. იგი კონფერენციის სახით იყო ჩაფიქრებული. სცენაზე ერთმანეთს ენაცვლებოდნენ გიორგი ალექსიძის უახლოესი მეგობრები, კოლეგები, ბალეტის მსახიობები, ხელოვნებათმცოდნეები, მონაფეები, მონვეული

გიორგი ალექსიძე

უცხოელი სტუმრები. მედიატორის როლს მუსიკისმცოდნე ნანა ლორია ასრულებდა.

კონფერენცია გახსნა ფილოსოფოსმა და ჟურნალისტმა ხათუნა მზარელუამ, რომლის მოხსენება თანამედროვე ცეკვის ხელოვნებას მიძღვნა. გამომსვლელთა საუბრებში თანდათანობით იქმნებოდა სრული წარმოდგენა გიორგი ალექსიძის ცხოვრების გზაზე, იმ ატმოსფეროზე, რომელშიც იგი იზრდებოდა (მომხსენებელი რისმავ გორდემიანი), მისი ქორეოგრაფიული პრინციპებისა და შემოქმედებით კრედოზე, რომელიც საყოველთაო მონივნებასა და აღტაცება იწვევს. აქვე აღვნიშნავ, რომ ამ დარბაზის სპეციფიკური სივრცე ხელს უწყობდა მაყურებლებსა და გამომსვლელთა შორის უშუალო კონტაქტის დამყარებას, ინტიმური ატმოსფეროს შექმნას.

საუბარს ამდიდრებდა პერიოდულად ჩართული ვიდეომასალა, რომლის ღერძს წარმოადგენდა თავად გიორგი ალექსიძის უაღრესად შთამბეჭდავი ინტერვიუ. მასში ირეკლებოდა ის გარემო, რომელშიც იგი იზრ-

დებოდა, ლენინგრადში სწავლის წლები, ურთიერთობა საბალეტო ხელოვნების გამოჩენილ წარმომადგენლებთან, რამაც განსაზღვრა მისი შემოქმედებითი ინტერესების სფერო და საკუთარი შემოქმედებითი გზის პოვნას შეუწყო ხელი.

მაცურებელთა წინაშე მთელი სისავსით წარმოჩნდა ქორეოგრაფის სპეციფიკური კამერული ხელნერა, რომლის დროსაც, კამერული მუსიკირების მსგავსად, თითოეული დეტალი, თითქოსდა, გამადიდებელ შუშაშია გატარებული. ამასთან დაკავშირებით ლენინგრადელმა მუსიკისმკოდნემ, ერა ბარუჩევამ, აღნიშნა ალექსიდის დიდი ქორეოგრაფიული კულტურა და მხატვრული გემოვნება. მან ხაზი გაუსვა იმას, რომ ალექსიდის ბალეტებში თავი იჩინა სრულიად ახალმა საბალეტო ლექსიკამ.

ქართული საბალეტო ხელოვნების წარმომადგენლებმა (ნიალა გოძიაშვილი, ქეთევან მუხაშავერა) ისაუბრეს იმ პოლიტიკაზე, რომელსაც ატარებდა გიორგი ალექსიძე თბილისში მოღვაწეობის პერიოდში. მისი პრიორიტეტები იყო: საუკეთესო კლასიკური საბალეტო რედაქციების აღდგენა, შემოქმედებით მუშაობაში ვახტანგ ჭაბუკიანის ჩაბმა (რომელსაც იმ ხანად ძლიერნი ამა ქვეყნისანი, რბილად რომ ვთქვათ, არ მფარველობდნენ) და საქართველოში საბალეტო ხელოვნებაში ახალი ტენდენციებისა და ქორეოგრაფიული აზროვნების დამკვიდრება, საცეკვაო ენის განახლება.

არაერთმა მომხსენებელმა ისაუბრა გიორგი ალექსიდის მუსიკისადმი განსაკუთრებულ დამოკიდებულებაზე. იგი ზედმინვენით კარგად ერკვეოდა მუსიკის თითოეულ მიმართულებასა და სტილში, ქორეოგრაფიის ენით ახდენდა მუსიკალური პრინციპების ფილოსოფიურ განზოგადებას. ეს საკითხი კი, განსაკუთრებით თვალნათლივ, მისივე ინტერვიუში გაშუქდა. უადრესად დამაჯერებელი და საინტერესო იყო მისი საუბარი შემოქმედებით პროცესზე. გიორგი ალექსიდისთვის მუსიკა იყო იმპულსი, საიდანაც იბადებოდა თითოეული ახალი მოძრაობა, საბალეტო დადგმის მთელი კონცეფცია.

მომხსენებელთა ნაწილმა (რეჟისორი გიზო ჟორდანიას, რუსთაველის თეატრის მსახიობი ლელა აღიბეგაშვილი, თეატრმკოდნე დოდო ხურცილავა) ისაუბრა გიორგი ალექსიდის ნამუშევრებზე კინოსა და თეატრ-

ში, იმაზე, თუ როგორ კარგად ერკვეოდა იგი ამა თუ იმ ფილმის, თეატრალური დადგმის ტემპ-რიტმსა და სტილისტიკაში.

გულისამაჩუყებელი იყო გიორგი ალექსიდის ინტერვიუს ფინალი, რომელიც 2000 წელს მოსკოვში მასზე თავდასხმის შემდეგ ჩაინერა: „მე ძალ-ღონით ვარ სავსე და სიცოცხლის ბოლო ნუთამდე ვიმუშავებ“, ამბობს მძიმე ოპერაციების შემდეგ გარეგნულად შეცვლილი და ფიზიკურად დასუსტებული გოგი ალექსიძე. და მართლაც, ხდება საოცრება – იგი განაგრძობს მუშაობას, თანხმდება პეტერბურგში იაკობსონის თეატრში მთავარი ბალეტმასტერის თანამდებობის დაკავებაზე (არანაკლებ გასაკვირია, რომ მას იმხანად ეს თანამდებობა შესთავაზეს), საოცარი ტემპერამენტით ატარებს რეპეტიციებს და ასე იწყება მისი შემოქმედების ბოლო, ყველაზე ინტენსიური და ნაყოფიერი პერიოდი – იქმნება ქორეოგრაფის ხელნერისათვის სრულიად ახალი, მრავალწინაგოვანი სტილური სინთეზით გაჯერებული საბალეტო დადგმები – დიდი ფორმის სპექტაკლები, 32 საბალეტო მინიატურა, რომლებიც დღესაც ამშვენებენ მრავალი ქალაქის თეატრთა საბალეტო რეპერტუარს.

საღამოზე განსაკუთრებით აღინიშნა გიორგი ალექსიდის პედაგოგიური მოღვაწეობა, როგორც თბილისში, ასევე სანკტ-პეტერბურგში და მოსკოვში (ერა ბარუჩევა, იაკობსონის თეატრის მთავარი ბალეტმასტერი იური პეტუხოვი). საბედნიეროდ, გიორგი ალექსიდის იდეას თბილისში ქორეოგრაფების აღზრდის შესახებ ხორცი შეასხა მისმა მეუღლემ – ცნობილმა მოცეკვავემ და პედაგოგმა მარინა ალექსიძემ. იგი ხელმძღვანელობს თბილისის კონსერვატორიაში გახსნილ განყოფილებას, რომელიც ქორეოგრაფ-რეპეტიტორებს ამზადებს და რომლის პირველი კურსდამთავრებულია გიორგი ალექსიდის ქალიშვილი, თავად მოცეკვავე და დღეს უკვე ცნობილი ახალგაზრდა ქორეოგრაფი მარიამ ალექსიძე. სწორედ მის მიერ დადგმულმა საბალეტო ნომერმა კიდევ უფრო დაამშვენა ეს დაუვინყარი საღამო. ბოლო წერტილი კი, იური პეტუხოვმა დასვა – მისი წინადადებით თბილისში უნდა ტარდებოდეს გიორგი ალექსიდის სახელობის ქორეოგრაფთა საერთაშორისო კონკურსი. იმედია, რომ ეს იდეა დიდი წარმატებით განხორციელდება.

სიჩუმიდან აღმოცენებული იმპულსები

(რებო კიკნაძის მუსიკალური პარტიტურა)

ნათა კობიძე

გასულმა საუკუნემ, შეიძლება ითქვას, გადამწყვეტი როლი ითამაშა კაცობრიობის ისტორიაში, თუნდაც იმით, რომ მის წიაღში აღმოცენდა ჯაბი, მუსიკის ყველაზე თავისუფალი მიმდინარეობა, რომელიც მუდმივი განვითარებისა და უსასრულო იმპროვიზაციის წყალობით, ჩვენი ყოფის განუყოფელ ნაწილად იქცა. მეც, სხვებივით, მთელი ცხოვრება ამ მუსიკის ერთგულ თაყვანისმცემლად დავრჩი, თუმცა, ტექნოლოგიის განვითარებამ, ადამიანს შესაძლებლობა მისცა გაერღვია აქამდე მიუწვდომელი ტექნიკურ-გამომსახველობითი შესაძლებლობები და ასულიყო ისეთ ესთეტიკურ სიმაღლეზე, რომელმაც შვა სრულიად ახალი მუსიკალური აზროვნება, ელექტროაკუსტიკური და კომპიუტერული მუსიკის სახით, ურომლისოდაც წარმოუდგენელი გახდა თანამედროვე ყოფა. გამოგიტყდებით, ყოველთვის ვარიდებდი თავს, ჩემი დამოკიდებულების განხორციელებას ამ მუსიკისა და ზოგადად, იმ ადამიანთა მიმართ, ვინც მას ქმნიდნენ, თუმცა ჩემში არსებული, სტერეოტიპამდე გამყარებული პოზიცია ერთ დღესაც ძალიან მარტივად დაიშხვრა. ამის მიზეზად კი კომპოზიტორ და საქსოფონისტი, პროფესორ რებო კიკნაძესთან შეხვედრა იქცა, რომელიც ამჟამად კონსერვატორიის რექტორია და როგორც იქ, ისე ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში ელექტროაკუსტიკური და კომპიუტერული მუსიკის მიმართულებას ხელმძღვანელობს. მან მოღვაწეობა გაცილებით ადრე, ანჩისხატის გუნდში მგალობლობით დაიწყო და მალე ჯაბის უკიდევანო სამყაროში შეაბიჯა... რებო კიკნაძესთან ინტერვიუს შემდეგ ჩემი თეორიული მიდგომა ელექტროაკუსტიკური მუსიკის მიმართ, რესპონდენტის სიტყვებით რომ ვთქვა: „დამეტრულად შეიცვალა“ და სახლში დაბრუნებული

მთელი არსებით მივენდე ახალ გატაცებას, რომელმაც სულ სხვა სივრცეები გადამიშალა...

ნათა კობიძე — როგორ იქმნება ელექტროაკუსტიკური კომპოზიციები?

რებო კიკნაძე — მუსიკის წერა არ ნიშნავს მხოლოდ ინსტრუმენტთან ჯდომას და პარტიტურაში კირკიტს. ის ზოგჯერ თავში იქმნება, ზოგჯერ კი ქუჩაში ჩანერილი აუდიო-მასალისგან აღმოცენდება. შეიძლება სანოტო მასალის წყაროდ სიჩუმეც იქცეს, მთავარია ძლიერი იმპულსები ბოლომდე გავგვეს...

ნ.კ. — რამდენიმე ფილმის მუსიკის ავტორი ხართ, მათ შორის გახმაურებული “ქუჩის დღეების”, როგორია კინომუსიკის სპეციფიკა?

რ.კ. — „ქუჩის დღეები“, მგონი, კარგი გამოვიდა. კმაყოფილი ვარ მუსიკით, სულ სხვაა, ვიდრე წარმომედგინა. ლევან კოლუაშვილი ამბობდა, არ ვდებ თავს მუსიკის ცოდნაზე, მაგრამ ვგრძნობ, რა მსურსო. საბოლოოდ კი მივედით იმ დონემდე, რომ ორივე კმაყოფილი დავრჩით. ზოგჯერ რეჟისორი საერთოდ არ ერევა მუსიკის სფეროში და რასაც კომპოზიტორი შესთავაზებს, იმას თანხმდება. თუ კომპოზიტორი კარგია, რეჟისორი მუსიკას მას სრულად მიანდობს, მაგრამ ხანდახან დგება ის მაგიური მომენტი, როცა უკვე არსებული მუსიკა ფილმს თემატურად საოცრად მიესადაგება. ზოგადად კი, ფილმში მუსიკის როლზე უფრო სპეციფიკური წარმოდგენა მაქვს, ვიდრე სხვებს (ავიღოთ ნინო როტას მუსიკა, ფელინის, ძეფირელის, ვისკონტის ფილმების უბადლო

რეჟისორი კიკნაძე

მუსიკის ავტორის). პირადად ჩემთვის კინომუსიკის შექმნა, დიდი ინტერესის საგანია. ზოგჯერ ფილმში მუსიკის ადგილს თითქოს ვერც კი ვხედავ, ამიტომ ჩემი უსაყვარლესი ფილმია, „რეპორტიორის პროფესია“, თავისი უღერადობით, სადაც საერთოდ არაა მუსიკა, მაგრამ საოცარი უღერადობაა. ვერ დავიკვივხნი, რომ ყველა სიტუაციაში მოვხვედრილვარ, რადგან ბევრი ფილმი არ მიკეთებია. გერმანიაში წასვლამდე თეატრში მიმინვიეს, ჯერ „აუკრეფავ“ სპექტაკლის სამზადისზე (რეპეტიციას ვგულისხმობ), თუმცა მივხვდი, რომ არ ვიყავი მზად მუსიკის შეთავაზებისთვის.

ნ.კ. — ბევრი სპექტაკლი გაქვთ გაფორმებული?

რ.კ. — ორი, თუ სამი. ისიც უთქვამთ, რანაირი კომ-

პოზიტორია, მუსიკას გვიყვებათ. სხვაგვარად როგორ იქნებოდა, დაუმთავრებელი სპექტაკლში ხომ ძნელია ორიენტირება, მითუმეტეს, როცა გამოუცდელი ხარ. ზოგჯერ რეჟისორი იდეებს თავად გთავაზობს, მაგრამ ხშირ შემთხვევაში არ ამართლებს მათი შემოთავაზება.

ნ.კ. — გამოცდილი მუსიკოსები როგორ იქცევიან მსგავს სიტუაციაში?

რ.კ. — ისეთები, როგორიც ვიყავი? ალბათ სათაურიდანვე უღებენ ალღოს სპექტაკლს. ბატონი ვი ჩემი სიმამრის, ჩუბნიკას (მხატვარი თენგიზ მირზაშვილი — ნ.კ.) უახლოესი მეგობარი ვახლავთ. დიდი ხნის წინათ ერთმანეთი სწორედ მისგან ვავიციანით. მაშინ დამწყები კომპოზიტორი ვიყავი და ჩემმა სიმამრმა მირჩია,

მისთვის ჩემი პარტიტურა მეჩვენებინა. მას შემდეგ ყოველთვის ვგრძნობდი ბატონი ვიას კოლეგიალურ და-მოკიდებულებას. მისი შვილი, სანდრო ყანჩელი, ჩემი უახლოესი მეგობარია. ბატონი ვია კი დასაყრდენი იყო ჩემთვის გერმანიაში ცხოვრების პერიოდში. მიუხედავად იმისა, რომ ერთმანეთისგან 600 კმ გვაშორებდა, ყოველთვის მხარში მედგა და არასდროს უთქვამს ისეთი რამ, რაც ანადგურებს მუსიკოსს, თუმცა ჰაიჰარად ქების სიტყვებსაც არ ისვრის. ძალიან გამხარებია, როცა მისი მოწონება დამიმსახურებია. რამდენჯერმე ჩანანერი გავუგზავნე და ყველაფერი დეტალურად განიხილა, უკომენტაროდ თითქმის არც ერთი ფრაზა არ დატოვა. ეს მისი კეთილსინდისიერების გამოსატყა იყო კოლეგისადმი. თუმცა ბევრ საკითხში დიამეტრულად განსხვავდებოდა მისი მუსიკალური ესთეტიკა იმისგან, რაც ჩემთვის იყო მუსიკა და იმისგან, რისი განსხვავებაც იყო ჩემი მასწავლებელი, მიხო შულლიაშვილი...

ნ.კ. — ყანჩელმა კინომუსიკით დაიმკვიდრა სახელი, დღეს შეიძლება ამ გზით თვითდამკვიდრება?

რ.კ. — როგორ არა, მით უმეტეს ისეთი დიდი კომპოზიტორისთვის, როგორც ბატონი ვიაა, მაგრამ ვერ ვიტყვოდი, რომ ის მხოლოდ კინომუსიკით გაიცნეს. ერთხელ, ბერლინში ვესტუმრე. მომასმენინა მუსიკა, რომელსაც წერდა, (არ ვიცი, მაქვს თუ არა ამის თქმის უფლება). დამსვა და გერმანულ ტექსტზე მამღერა ნაწარმოები, თავად კი უკრავდა, სურდა საკუთარ გრძნობებს ჩაღრმავებოდა. დიდი ინტუიციის ადამიანია, საოცრად ტემბრული აზროვნება აქვს, ინტუიტიურია. გერმანული შეიძლება კარგად არ იცოდეს, მაგრამ მისი ბუნებრივობა ამ ენასთან მიმართებაში თავად გერმანულ ავტორებსაც კი შეშურდებათ. მოგეხსენებათ, გერმანული ქართულივით რთული ენაა და ძალზე მახინჯდება, როცა მას არასწორად გაამღერებენ.

ნ.კ. — დღეს გერმანიისკენ განსაკუთრებით მიიღ-ტვიან მუსიკოსები, თუმცა არის ისეთი კულტურული კერები, როგორცაა ინგლისი, ან საფრანგეთი, როგორ ფიქრობთ, რა ინვესს ასეთ ინტერესს გერმანიის მიმართ?

რ.კ. — ეს არ უნდა გაგიკვირდეთ, რადგან გერმანია ევროპული პროფესიული მუსიკის მწვერვალია, თუმცა ყოვლად აღტაცებული ვარ ინგლისური მუსიკის გარკვეული ეპოქებით, ფრანგული მუსიკითაც. გერმანული კი, მინებანგიდან დაწყებული, დღევანდელი ავტორებით დამთავრებული, რაღაც უცნაურად საინტერესო და მიმზიდველია ჩემთვის. იქ 1990 წელს ჩავედი, ჩემი უახლოესი მეგობრის, ორგანიზტ მარიკა ლაფაურის რჩევით, რომელიც ქართული კულტურის დიდი მოამაგე გახლავთ. ამ რჩევისთვის მთელი ცხოვრება მარიკას მაღლიერი ვიწები, რადგან გერმანიაში გატარებული ოცი წელი უმნიშვნელოვანესი აღმოჩნდა ჩემთვის.

ნ.კ. — ჯაზმა როლის გაგიტაცათ?

რ.კ. — უნივერსიტეტში სწავლის პერიოდში, მეორე კურსზე რომ ვიყავი. თუმცა ყოველთვის მიყვარდა ჯაზი. სწორედ მან გადამაწყვეტინა მუსიკოსობა და ჩემი კარიერაც მთლიანად შეცვალა. მართალია არ ვიყავი ცუდი სტუდენტი ფილოლოგიის ფაკულტეტზე, მაგრამ ჯაზმა წაიღო მთელი ჩემი ინტერესი და ენერჯია. 1982 წელს კომპოზიციამ გამიტაცა. იმ პერიოდში გავიცანი და დავუშეგობრდი დათო შულლიაშვილს, რომელსაც გავუშხილე ჩემი გასაჭირი, რომ ვინცები მუსიკის წერას და ველარ ვასრულებდი. მან კი მაშინვე მამამისთან, მიხო შულლიაშვილთან მიმიყვანა, რომელიც განუუმორებელი პედაგოგიური და მუსიკალური ესთეტიკის მატარებელი ადამიანი გახლდათ. მის კლასში კონსერვატორიის სტუდენტებიც სწავლობდნენ, უბრალო მუსიკოსებიც და უკვე მოღვაწე კომპოზიტორებიც. ბატონ მიხოს სწავლების უნიკალური მეთოდი ჰქონდა, გენიალური სიმარტივეთა და ეფექტურობით, ის გიზიდავდა ირეალური სამყაროს ამომწურავი ფანტაზიითა და არარსებული ლოგიკური და არალოგიკური ასოციაციებით. მისი მეთოდიკა დადებითად მოქმედებდა ყველაზე, იმ ინფორმაციული დეფიციტის ფონზე, რომელიც კომუნისტურ ეპოქას ახლდა. ეს არ იყო სიურეალიზმი, არამედ არსებული რეალობა, რომელსაც ახლა უფრო ვაფასებ. ხანდახან ადამიანის ცხოვრებაში დგება დიდი ბედნიერების წამი, მაგრამ ისე გაივლის დრო, რომ ვერც კი გრძნობ ამას. ეს არ არის მონატრება, თუმცა

რომანტიკულობა ყოველი ადამიანის დამახასიათებელი თვისებაა, უბრალოდ არის წამები, რომელსაც თავისი ჯადოსნური ძალით შეუძლია წარუშლელი კვალი დატოვოს ჩვენს მეხსიერებაში, მაგრამ შესაძლოა მასში არაფერი იყოს განსაკუთრებული. პატარა არ ვარ, ისე ვიცხოვრე, რომ ასეთი წამები ძალიან ბევრი იყო ჩემს ცხოვრებაში.

ნ.კ. — მიხო შულღიაშვილი ალბათ ცალკე საუბარს იმსახურებს....

რ.კ. — ეს ძალიან ღრმა და ამოუწურავი თემაა. ბატონმა მიხომ გადამწყვეტი როლი ითამაშა არა მარტო ჩემს, არამედ ყველა მისი მოსწავლის ცხოვრებაში. ის გაცნობისთანავე წარუშლელ შთაბეჭდილებას ტოვებდა მნახველზე. კონსერვატორიაში ჩაბარებაზე მაშინ არ მიფიქრია, მაგრამ ერთ დღეს აღმოვაჩინე, რომ მსურდა საკუთარი ცხოვრების მონესრიგება (რადგან ფილოლოგიური უკვე დამთავრებული მქონდა და ჯამით ვიყავი გატაცებული) და პირველად ამის შესახებ ბატონ მიხოს ვუამბე. მან კონსერვატორიაში ჩაბარება მირჩია. თუმცა უნივერსიტეტში სწავლამ უკვალოდ არ ჩაიარა და ბევრი რამ, რაც დღეს მასუღდგმულებს, მუსიკიდან კი არა, სიტყვიდან მოდის. ჩემი ფიქრების ვერბალიზებას სწორედ ამ ცოდნის წყალობით ვახდენ, რაც ძალიან მეხმარება სტუდენტებთან ურთიერთობაში. ჩვენ შეგვიძლია თამამად დავიკვებნოთ ნიჭიერი ახალგაზრდებით. ისინი ალბათ მალე წავლენ საქართველოდან.

ნ.კ. — რატომ? აქ არაა შესაძლებელი ნიჭის რეალიზება?

რ.კ. — საქართველომ ამ ომებში, ერთმანეთის ტყაპში და პოლიტიკურ სიდუხჭირეში სრულიად დაკარგა თავისი მიმზიდველობა. ამას თან ახლავს ის ახალგაზრდული მისწრაფება, რომელიც, რაგინდ კარგ გარემოში გაიზარდოს, მაინც მიილტვის საზღვარგარეთ. ჩვენ კი დავივინყეთ კულტურულ-ინტელექტუალური განვითარება და გამოვკვიდეთ დამღუპველ ადამიანურ და პატივმოყვარე ამბიციებს. ამასობაში გაქრა მთავარი ღირებულებები, რომელიც ჩვენს ქვეყანას შეუქმნია

რეპაზ ლა გიორგი კიკნაძეები, გურაზ ნაღარაიშვილი

და მაშინაც კი გვთავაზობდა, როცა კომუნიზმის ეპოქა მძინვარებდა. განთავისუფლებული საქართველო ხან პოლიტიკურ ფანატიზმში გადავარდა, ხან რელიგიურში, ხანაც ქურდულ მენტალიტეტს გადაჰყვა, მაგრამ მე ამას არ გავექეცი, უბრალოდ გაჩნდა შანსი და წავიდე... ეს რომ არა, არავინ იცის, როგორ განვითარდებოდა ჩემი და ჩემი ოჯახის წევრების ცხოვრება. შესაძლოა, ზოგიერთი მათგანი ცოცხალიც აღარ ყოფილიყო, ჩემი შვილი კი ვინ გახდებოდა, კაცმა არ იცის.

ნ.კ. — ოცნლიანი განშორების შემდეგ სამშობლოში დაბრუნება გავიძნელდათ?

რ.კ. — არა, რადგან გარდაიცვალა დედაჩემი და ეს იყო ბოლო ნიშანი, რომ წერტილი დასმოდა თემას: ნელ-ნელა მივინვე სამშობლოსკენ და ბოლოს გადავსახლდები. დედაჩემის გარდაცვალებამ დამანახა, რომ უნდა მეჩქარა, დავხურე სემესტრი იქ, სადაც უნინ თავად ვსწავლობდი და დავბრუნდი, რომ მაშისთვის მაინც მომესწრო. ჩამოვედი თუ არა, სამი ჯამ-კლუბი გაიხსნა თბილისში და რექტორობაც შემომთავაზეს...

ნ.კ. — ჯამენისთვის რექტორობა უჩვეულო არაა?

რეჟისორი კიკნაძე სსუ-ს სტუდენტებთან ერთად

რ.კ. — ჩვეულებრივი ამბავია, თუკი წრფელი გულით აკეთებ შენ საქმეს და იქ, სადაც არ იცი, დაიხმარ ვინმეს. არანაირ ჩარჩოში არ ხარ, პირიქით, ეს საშუალებას გაძლევს ნიჭიერ ახალგაზრდას წახემარო, რასაც უნივერსიტეტის პროფესორის პოზიციიდან ვერ შეძლებ. საინტერესოა ეს როლი ჩემთვის. ისეთ თემებზე დავინწყე დიქტი, რომელიც აქამდე ან არ მალეღვებდა, ან არასერიოზულად ვუყურებდი. ეს დიდი პასუხისმგებლობაა: რას იტყვი, როგორ იფიქრებ, საკუთარი ექსპერიმენტით ცხოვრებას ხომ არ დაუნგრევ ვინმეს. სიმართლე გითხრათ, არასდროს წარმომედგინა საკუთარი თავი ამ როლში. ეს ცხოვრების მორიგი გამონკვევია, რაც ჩემი წარმოდგენების რეალიზებასა და მოსინჯვაში მეხმარება. სტუდენტებთან ვმეგობრობ უფრო მეტად, ვიდრე სხვებთან. მათი პრობლემები ძალიან ჰგავს ერთმანეთს. ეს არის დაუკმაყოფილებლობის განცდა,

რომ რაღაცეები თავის ადგილზე არ არის, სინამდვილეში კი პირიქითაა. ხომ იცით, ბოგფერ ყოვლად არეული მუსიკაც კი ყველაზე ადვილად აღსაქმელ წესრიგს დაგანახებს.

ნ.კ. — როგორია კონსერვატორიის რექტორის ცხოვრება ამ შენობის მიღმა?

რ.კ. — ძალიან საინტერესო. ვუკრავ ჩემს კვარტეტთან ერთად ჯამ-კლუბებში (სოპრანოს და ტენორის საქსოფონზე) და მყავს ჩემი მსმენელი. ამ უკანასკნელს რაც შეეხება, საქართველოში იგივე პრობლემებია, რაც ევროპაში. შეიძლება ითქვას, რომ აქ უფრო გათვითცნობიერებულია მსმენელი, ვიდრე იქ, მაგრამ გემოვნება მუსიკაში ყველგან გადაძწყვეტ როლს თამაშობს.

ნ.კ. — თქვენი შვილი ჰამბურგში მძევლად დატო-

ვეთ?

რ.კ. — შეიძლება ითქვას... გიორგი საოცარი მუსიკოსია, სრულიად ურცხვად შემოიღია ვთქვა, რომ ძალიან მაგარია. მთელი ბავშვობა ვიყავი მისი მრჩეველი, კრიტიკოსიც, ესლა კი ერთად ვუკრავთ სცენაზე, ის კონტრაბასზე, მე საქსოფონზე. უნდა გავისარჯო და შევუძახო ჩემს თავს, რომ მომზადებული შევხვდე მის ყოველ გამონკვევას. ის ხომ ძალზე სერიოზულ მუსიკოსებთან ერთად უკრავს (ცნობისთვის, უკვე 30 წლისაა). ვიდრე გერმანიაში ვცხოვრობდით, ხშირად ვუკრავდით ერთად, ახლა კი ოთხ თვეში ერთხელ ვხვდებით ერთმანეთს. სხვათა შორის, ხატავს კიდევ, მაგრამ მისი ბიძაშვილები უფრო მაგრები არიან. არცაა გასაკვირი, მათ ხომ ბაბუის ნიჭი გამოყვამთ. 9 წლის იყო გიორგი, როცა გერმანიაში წავედით და მას შემდეგ იქ ცხოვრობს. ვიცო, რომ დადგება დრო და მამამისივით სამშობლოში დაბრუნდება. ქართული საერთოდ არ უჭირს, ამროგნებითაც და მენტალიტეტითაც ნამდვილი ქართველია.

ნ.კ. — ეს ნახატები თქვენმა სიმამრმა გაჩუქათ?

რ.კ. — ისინი გალერეაში იყო, რომელიც ახლა მისამართს იკვლის, ვიფიქრე, დროებით ოთახში გამოვფენ-მეთქი და შემომრჩა. აქეთ კი ჩემი მეუღლის, ტოტო მირზაშვილის ნამუშევრებია. ის 30 წლის წინ გავიცანი და შემიყვარდა, შემდეგ შევუღლდით და გიორგი გვეყოლა. ადვილი არაა მირზაშვილებთან ურთიერთობა, რადგან ისინი აღსავსენი არიან უდიდესი სიყვარულით, მზრუნველობით და მასთან დაკავშირებული მღელვარებით.

ნ.კ. — როგორ გაგრძელდება თქვენი ცხოვრება, როცა რექტორის თანამდებობას დატოვებთ? ბევრი რამ შეიკვალა კონსერვატორიაში თქვენი მოღვაწეობის პერიოდში?

რ.კ. — ორი წელი კიდევ მაქვს ვადა, თუმცა არაფერს ვაპირებ ისეთს, რომ მთელი არსებობა ამ პოსტს დავეუკავშირო. სანამ აქ ვარ, თავს დავდებ და ყველაფერს გავაკეთებ, როგორც სტუდენტებისთვის, ისე პროფესორისთვის, რომ აქ სწავლა დიდი სიამოვნება და სიხარული იყოს, ხოლო, როცა რექტორი აღარ ვიქ-

ნები, ამას კვლავ შევეცდები, პროფესორის, ან უბრალო გულშემატკივარის პოზიციიდან. რაც შეეხება ცვლილებებს, აქ რადიკალურად ვერაფერს შეცვლი, რადგან კონსერვატორიაში ერთდროულად რამდენიმე თაობის ადამიანი მოღვაწეობს. მათ განსხვავებული ამროგნება აქვთ, ამიტომ რადიკალურად და დიამეტრულადაც რაიმეს შეცვლა გამორიცხულია, ეს ჩემი სტილი არაა. ვერ ვიტყვი, რომ ყველა მათგანთან ჰარმონიაში ვარ. უპასუხისმგებლო ადამიანები ყველა თაობაში მოიძებნება, მსკოვანი პროფესორიდან დაწყებული, რიგითი პირველკურსელით დამთავრებული. ასეთ რამეს როცა ვაწყდები, ვძრისხანებ...

P.S. ეს ინტერვიუ რამდენიმე თვის წინ ჟურნალ „არტ ხომლისთვის“ მომზადდა (რომელმაც ფინანსური პრობლემების გამო არსებობა მალევე შეწყვიტა). რესპონდენტი, გე-გადატვირთული გრაფიკის მიუხედავად შეხვედრაზე ადვილად დაგვთანხმდა, რამაც, სიმართლე გითხრათ, გამაკვირვა კიდევ. საუბარი კითხვა-პასუხის ფორმატს დასაწყისშივე გასცდა და ძალიან უშუალო, გულწრფელ თხრობაში გადაიზარდა. თუმცა დროდადრო ტელეფონის ბარი თხრობის რიტმს არღვევდა. საუბრის შინაარსიდან ვხვდებოდი, რომ რესპონდენტთან სტუდენტები რეკავდნენ. ამ ფაქტმა კონსერვატორიაში სწავლის პერიოდი გამახსენა, როცა უძძიმეს სოციალურ-ეკონომიურ პირობებში გვინევდა ლექციებზე სიარული, პედაგოგებს კი აბსოლუტურ ენთუზიაზმზე მუშაობა. მაშინ მე და ჩემი მეგობრები ხშირად ვსტუმრობდით რექტორის კაბინეტს, შემოქმედებითი, თუ სხვა პრობლემების გადაჭრის მიზნით, თუმცა ჩვენი შეხვედრა არასდროს გასცდენია ოფიციალურ ჩარჩოებს და არ გადაზრდილა მეგობრულ ურთიერთობაში, რაც ბუნებრივია, ქმნიდა იმ დიდ ბარიერს, თაობათა დაუსრულებელი ბრძოლა რომ ჰქვია. ამ ბრძოლაში კი ჩვენი (90-იანი წლების) თაობა, რატომღაც ყოველთვის დამარცხებული რჩებოდა. დღეს ყველაფერი სხვაგვარადაა, თუმცა ადამიანთა უმეტესობა ამ სიახლეებს სკეპტიკურად უყურებს, მაგრამ ფაქტია, თაობებს შორის დიალოგი შედგა...

ქართული პროფესიული მუსიკის პირველი ხელნაწერი ნოტი

ლევან მიზანდარი

ახლახან, საქართველოს „თეატრის, მუსიკის, კინოსა და ქორეოგრაფიის სახელმწიფო მუზეუმში“ აღმოაჩინეს პირველი ქართველი კომპოზიტორისა და საერთაშორისო მნიშვნელობის პირველი ქართველი პიანისტის, ალიოზ მიზანდარის (1837-1912) სამი ხელნაწერი ნოტი:

“Fugitive musings for my friend, N3 Composed by A.O. Mizandari, Vienna, Jan. 1867”

„ნუთიერი ფიქრები ჩემი მეგობრისთვის“ №3
შეთხზული ა. ი. მიზანდარის მიერ, ვენა, იანვარი 1867 წ.“

“Lesghinka” N4 arranged par. A. Mizandari”

„ლეკური“ №4 არანჟირებული ა. მიზანდარის მიერ“
„ალეგრეტო“ ფელიქს მენდელსონის მეორე სიმფონია-კანტატიდან op.52 ფორტეპიანოსათვის გადატანილი ა. მიზანდარის მიერ.

თუ აქამდე მხოლოდ დაბეჭდილი სახით გვქონდა ქართული პროფესიული მუსიკის პირველი ნიმუში – ა. მიზანდარის რომანსი „ჩვენ დაემორღობა“ (გამოიცა პეტერბურგში 1863 წელს), ახლა ჩვენ ხელთ გვაქვს ქარ-

ალიოზ მიზანდარი

თული პროფესიული მუსიკის პირველი ხელნაწერი ნოტი – ა. მიზანდარის მიერ 1867 წელს ვენაში დაწერილი „ნუთიერი ფიქრები ჩემი მეგობრისთვის“.

როგორც ჩანს, პარიზა და ვენაში ყოფნის დროს, 1865-1867წწ. ა. მიზანდარმა სამი პიესა დაწერა, ორმა ჩვენამდე არ მოაღწია, ხოლო მესამე, ავტორს არ დაუსრულებია: ბოლო 9 ტაქტს მარცხენა ხელის პარტია აკლია (დავასრულე მე, ლ.მ).

„ნუთიერი ფიქრების“ მეორე გვერდზე არის რამდენიმე, დამოუკიდებელი, მელოდური ესკიზი.

მომდევნო პიესა, ცეკვა „ლეკური“ №4 საზოგადოებისთვის ცნობილი ნაწარმოებია, რომელიც ავტორს სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ (1867-1870 წწ.) ფორტეპიანოსთვის გადაუტანია, (იხ. ქვევით გაზეთი „დროება“).

იმავე სანოტო ფურცლის მესამე გვერდზე „ალეგრეტო“ ფელიქს მენდელსონის მეორე სიმფონია-კანტატიდან ოპ.52, რომელსაც აკლია სატიტულო გვერდი და შესავალი 73 ტაქტი. ორივე ნაწარმოები XIX ს-ის

ბოლოს, პეტერბურგში, „ბესელის“ სანოტო გამომცემლობამ გამოსცა.

სამივე ნოტი დანერილია ფანქრით. „ნუთიერი ფიქრების“ სათაური და ხელმოწერა შესრულებულია მელნით. „ლეკუს“ აქვს ლათინურ ენაზე ავტოგრაფი ფანქრით.

გარდა ბემოჩამოთვლილი ნაწარმოებებისა, ალოიმ მიზანდარს ეკუთვნის შემდეგი საფორტეპიანო პიესები, რომლებიც XIX-XXსს. მიჯნაზე მოსკოვსა და პეტერბურგში ცნობილმა სანოტო გამომცემლობამ „ბესელმა“ და „იურგენსონმა“ გამოსცეს: „აღმოსავლური მელოდია“, „მაზურკა-ფანტაზია“, მაზურკა – „მოგონება აბასთუმანზე“, „ორი პატარა ვალსი“.

„თუ თვალს გადავავლებთ ყველა იმ ნაწარმოებს, რომლებიც მაშინ დაინერა და გამოიცა, როდესაც საქართველოში ჯერ კიდევ არ არსებობდა პროფესიული მუსიკა, დავინახავთ მიზანდარის – პირველი განათლებული ქართველი კომპოზიტორის მოღვაწეობის დიდ მნიშვნელობას“.

მ. ვაჩნაძე.

„ნარკვევები ქართული საფორტეპიანო მუსიკის ისტორიიდან“. თბილისი, 1973.

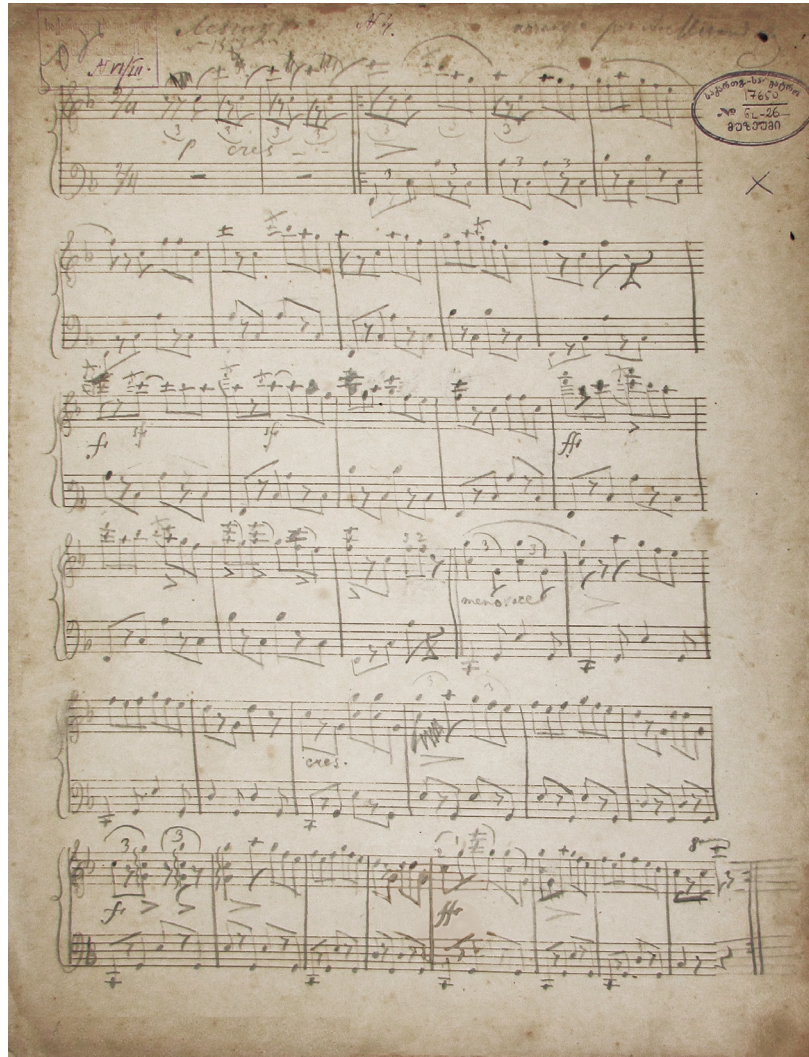
„პირველ რიგში ეს ის ნაწარმოებებია, რომელთაც მეკვლეობა გასწიეს ქართულ საკომპოზიტორო ხელოვნებაში და წინ უძღვიან ქართულ პროფესიულ მუსიკალურ ნაწარმოებთა შექმნას. და კიდევ, სწორედ მათი წყალობით გაისმა პირველად მშობლიური ხმების ანარეკლი“.

ნიკოლოზ გიორგაძე.

„ალოიმ მიზანდარი“. თბილისი 1969.

„იმ დღეს უფ. ალოიმ მიზანდარმა გაგვაგონა ჩვენ ბოგიერთი ჩვენებური სიმღერის „ხმები“, რომელიც იმას პიანოზე დასაკრავათ გადაუკეთებია. ჩვენ დიდი სიამოვნებით შევნიშნეთ, რომ მის შრომას უნაყოფოთ არ ჩაუვლია. იმიტომ რომ მის ხელში პიანომ მშვენიერათ მიჰბაძა ჩვენებურ მუზიკას და მისი ხასიათი მსმენელებს უცხოთ გადმოგვცა.“

უმეტეს ნაწილში, უფ. მიზანდარის მუზიკა მყუდრო დატკობას ხატავს და უძრავს მსმენელის გულში,

მაგრამ ხანდისხან მის ხმებში ერთი ნუთის აღტაცებაც, „ცეცხლის-მოდება“ და ხელახალი დაცხრობა გამოისმის. ჩვენი აზრით, დიდ ღირსებათ უნდა ჩათვალოს უფ. მიზანდარს, რომ ასე სწორეთ გადაუცია პიანოსათვის ეს თვისებები, რომელიც ჩვენებურ მუზიკას ჩვენი ხალხის და სამოგადოების ხასიათიდან გადადებია“.

გაზეთი „დროება“. 1870. VI. 12 №23.

„ძალღური პროფესია“

რუსუდან ძუთათელაძე

ჰაქსორ ბერლიოზი

72

სათაურში გამოტანილი სიტყვები ეკუთვნის დიდ ფრანგ კომპოზიტორსა და სახელმწიფო მუსიკალურ კრი-

ტიკოსს, ჰექტორ ბერლიოზს. რად მიაჩნდა ამ გენიალურ მუსიკოსს „ძალღურად“ პროფესია, რომელსაც თითქმის მთელი შეგნებული ცხოვრება ემსახურა და ამ სფეროში ფასდაუდებელი მემკვიდრეობაც დატოვა? იმიტომ, რომ საკომპოზიტორო შემოქმედებისათვის დაბადებული ეს ხელოვანი იძულებული იყო ლუკმაპურის საშოვნად კრიტიკული წერილები ეწერა, გაეშუქებინა ფრანგული მუსიკალური ცხოვრება და მასთან დაკავშირებული მოვლენები. როგორ, გენიალური საკომპოზიტორო ნაღვანი, მას არ აძლევდა საშუალებას თავი გაეთანა, ოჯახი ერჩინა? ნაწარმოებებს, აგერ უკვე თითქმის ორი საუკუნეა (მისი პირველი სიმფონია, სწორუპოვარი „ფანტასტიკური“, 1826წ. დაინერა) მსმენელს ანცვიფრებს შინაარსის სიღრმითა და მხატვრულ-ესთეტიკური ხარისხით, კომპოზიტორისთვის ფულადი სახსარი არ მოუტანია. ბერლიოზს სიღარიბეში აღმოხდა სული. იქნებ ბურჟუაზიული წყობა იყო მაშინ — არ ესმოდათ ხელოვანის ჭეშმარიტი ფასი?

ხსენებული ეპოქის შემდეგ ორმა საუკუნემ ჩაიარა. კაცობრიობა ცივილიზაციაში წინ წავიდა, ბევრი რამ შეიკვალა, ახლებურად შეფასდა. ხოლო საქართველოში, სჩანს, საკომპოზიტორო შემოქმედებისადმი დამოკიდებულებაში ძვრა არ მომხდარა. ჟურნალ „მუსიკა“-ს 2013 წ. №4 წავიკითხე კომპოზიტორ ალექსანდრე მწარიაშვილის გულისტკვილით სავსე წერილი, სადაც ავტორი ჩვენში საკომპოზიტორო შემოქმედებას ირონიულად „ჰობის“ უწოდებს, რადგან კომპოზიტორებმა, სხვა გზით თუ არ იმოვეს მატერიალური სახსარი, კომპოზიცია არაფერს აძლევს. მართლაც, უკვე დიდი ხანია ქართველი კომპოზიტორები ათასგვარ გზებს დაეძებენ, რათა პროფესიას არ უღალატონ. მე პროფესიონალ

კომპოზიტორებს ვგულისხმობ, თორემ ვისაც ცალფა მელოდის წაღლინების უნარი შესწევს, უკვე კომპოზიტორებად აცხადებენ თავს და გარემოც იზიარებს ამ „დეფინიციას“. მერე რა რომ ზოგიერთს მუსიკის სანოტო ხაზზე განთავსებაც არ უსწავლია, რომ აღარაფერი ვთქვა მუსიკალური ნაწარმოების შექმნის სხვა აუცილებელ კომპონენტებზე.

ბ-ნი მწარიაშვილის წერილის პათოსმა გაბედულება შემძინა ჩემი, მუსიკისმცოდნის პროფესიის შესახებაც გამომეთქვა გულისტყვილი, დიდი ხანია რომ მაღელვებს, მანუხებს. ამ პროფესიამ ჩვენში სახელიც ძლივს მოიხრგო — მუსიკისმცონე, მუსიკათმცოდნე, მუსიკის კრიტიკოსი, მუსიკალური კრიტიკოსი, მუსიკოლოგი... სახელწოდება იცვლება და მასთან ერთად პროფესიის სტატუსიც. ოღონდ როგორ?! ბერლიოში ჩიოდა „ძალღური პროფესიაა, მარად უნდა ლოკავდე, მარად უნდა ჰკებენდე!“-ო. ჩვენს დროში როგორაა საქმე? ვგონებ არც „ლოკვა“ ფასობს და არც „კებნას“ აგდებს ვინმე რამედ. ერთადერთი სარბიელი მუსიკისმცოდნისათვის წინამდებარე, ჟურნალი „მუსიკა“ გახლავთ. 2010წ. კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრომ მოიღო კეთილი ნება — დააფინანსა და ხელი შეუწყო ჟურნალ „მუსიკის“ ახალი ფორმატით გამოცემას. მართალია, მანამდე საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირი უშვებდა გაზეთ და შემდგომში ჟურნალ „მუსიკას“, მაგრამ მისი ფორმატიც, ხარისხიც სხვა იყო და პერიოდულობაც მერყევი, რადგან იმხანად ფულადი სახსრები ჭირდა. 2010 წლიდან ან გარდაცვლილი კომპოზიტორის, იოსებ კეჭაყმაძის ძალისხმევით ამ ჟურნალის გამოცემას მხარი დაუჭირა კულტურის სამინისტროს მაშინდელმა მესვეურმა. უკვე ოთხი წელია ჟურნალის რეგულარობაც დაცულია, პოლიგრაფიული დონეც მაღალხარისხოვანია, ილუსტრირებულიცაა, დართული აქვს დისკიც, რომელზეც ჩანერილია მუსიკა, რომელზეც საუბარია ნომერში, ინგლისურენოვანი რეზუმეებიც ახლავს, უცხოელ მკითხველს ნომრის დედაბრს რომ აცნობს... ყველაფერ ამას აფინანსებს სამინისტრო. ამ უზარმაზარ საქმეს კი თავს ადგამს სამად-სამი თანამშრომელი — კომპოზიტორი მიხეილ ოძელი (რედაქტორი), მუსიკისმცოდნეები მზია ჯაფარიძე და თამარ წულუკიძე (თანარედაქტორები).

ჟურნალი გამოდის კვარტალში ერთხელ, თანამშრომელთა ანაზღაურებაც კვარტალში ერთხელ ხდება. საზოგადოდ, ასეთი შემეცნებითი და ინფორმაციული შემეცველობის ჟურნალის უზრუნველყოფას, სხვა შემთხვევებში დიდი კოლექტივი ემსახურება და ყოველთვიური ხელფასიც სხვა რაოდენობით გამოიხატება! არა! ჟურნალი „მუსიკა“-ს რედაქცია არაფერს ჩივის! ისინი თავდადებით ემსახურებიან თავიანთ საქმეს, საყვარელ პროფესიას, მკითხველთა ქებასა და მადლობას იმსახურებენ (სხვათა შორის, არა მარტო საქართველოდან, არამედ უცხოეთიდანაც).

და აი, მივაღებ ჩემს მთავარ სათქმელს. ქართული მუსიკალური კულტურის შესახებ საჟურნალო თუ საგაზეთო მასალას ამზადებენ მუსიკოსები, ძირითადად მუსიკისმცოდნეები (გნებავთ, მუსიკოლოგები, მუსიკალური კრიტიკოსები). იმისათვის, რომ მუსიკისმცოდნემ თუნდაც ერთი კონცერტი გააშუქოს, კონცერტს ხომ უნდა დაესწროს? საკონცერტო ბილეთის ფასი კი ჩვენში უკვე, სულ ცოტა, ორნიშნა ციფრითაა გამოხატული (უცხოეთს ხომ უნდა გავუტოლოდეთ!). მუსიკოლოგის ნაწერი კომპეტენტური რომ იყოს, მას გავლილი უნდა ჰქონდეს 19 წლიანი სპეციალური განათლება. მე უფროს თაობას ვგულისხმობ, როცა სწავლა 4 საფეხურიანი იყო — სკოლა (7 წელი), სასწავლებელი (4 წელი), კონსერვატორია (5 წელი), ასპირანტურა (3 წელი). აი, ამ „პროფესიული ბაგაჟის“ მქონე პიროვნება, თუკი ბედი ეწია და დაესწრება კონცერტს და მის შესახებ, ან მუსიკის რომელიმე სფეროს შესახებ დაწერს წერილს, რარიგ ანაზღაურებას მიიღებს? სასაცილო ანაზღაურებას ან ა რ ა ვ ი თ ა რ ს! დიად! ავტორები ძირითადად მუშაობენ უ კ ო ნ ო რ ა რ ო დ! მე მინდა ვკითხო მესვეურებს, ვისაც ეს საკითხი ეხება, რომელიმე მინისტრი — იმუშავებს თუნდაც ერთ წელიწადს უხელფასოდ?! და კიდევ. მუსიკისმცოდნეობა ხომ შემოქმედებითი პროფესიაა, პროფესიულ ცოდნასთან ერთად ფიქრს, ყოყმანს, ვარიანტების შერჩევას, აწონ-დანონვას მოითხოვს. ეს კი დროსაც საჭიროებს. რა ღირს, როგორ ფასდება მუსიკისმცოდნის არა მარტო პროფესიონალიზმი, არამედ პროფესიას მოხმარებული დრო?

მე მინდა ვკითხო მუსიკის სფეროს მესვეურებს —

შედის თუ არა მუსიკოსთა (კომპოზიტორები, მუსიკის-მცოდნეები, შემსრულებლები) პროფესია მათი სავალდებულო მზრუნველობის წრეში? როგორია მათი სტრატეგია, მათი კონცეფცია მუსიკოსთა ამ ჯარისკაცების მიმართ? მუსიკოსთა უმეტესობა ხომ წმინდა სიმბოლურ ხელფასს იღებს. გამოვიარეთ სამოქალაქო ომის შავბნელი წლები, მომდევნო დროებასაც ვაგუძელთ, სიმბოლური ხელფასის გამო პროფესიისთვის არ გვიღალატია. მაგრამ როდემდის?!

მისასალმებელია, რომ ახლა საქართველოში იმართება უამრავი ფესტივალები, კონცერტები. და ეს დონისიებიები უმეტესწილად პროფესიულ მუსიკოსთა ძალებით ხორციელდება. უცხოელი მუსიკოსის მონაწილეობა, თუკი არ იქნება ანაზღაურებული ფეროვნად, მას ვერც კი შეჰკადრებენ მონვევას. საზღვარგარეთ მოღვაწე ქართველი სასიქადულო მუსიკოსებიც ასევე არიან სათანადოდ დაფასებული. თუმცა კი, აუცილებლად უნდა აღვნიშნო, ისინი ხშირად ან საერთოდ უარს აცხადებენ ჰონორარზე, ან საქველმოქმედო მიზნებს ახმარენ. ეს დიდებულია! მისასალმებელია! მრავალი უცხოელი მუსიკოსისგან გვსმენია ქართველი კოლეგების (ორკესტრანტების, ოპერის სოლისტებისა და გუნდის მომღერლების, ვისთან ერთადაც უწევთ გამოსვლა) ქება, მათი პროფესიული უნარის მაღალი შეფასება. უცხოეთში გადახვეწილ ქართველ მუსიკოსებსაც იქ ჯეროვანი ანაზღაურება აქვთ. რა დააშავა ჩვენმა მუსიკოსობამ?! რატომ ფასდება მათი პროფესიონალიზმი სხვა ნიხრით? მე მინდა ვკითხო ხელოვნების მესვეურებს, განა უცხოეთში მოღვაწე ქართველი მუსიკოსები აქ არ აღიჭურვენ ცოდნა-განათლებით? განა აქაური დიპლომები არ აქვთ? მაშ, ჩვენი დიპლომები ჩვენსავე ქვეყანაში რატომაა გაუფასურებული?

კომპოზიტორი მწარიაშვილი სამართლიანად ნუხს, კომპოზიტორებს სხვა შემოსავლის წყარო თუ არ გააჩნიათ, ჩვენში კომპოზიციით თავს ვერ ვაიტანენო. მართალიც ბრძანდება! მუსიკისმცოდნეები? შემსრულებლები? ერთადერთი გზა პედაგოგობაა. მაგრამ მე მინდა ვკითხო ხელოვნების მესვეურებს, სად უნდა იღვანოს მუსიკისმცოდნე ან შემსრულებელმა? ზარზემით ჩატარებულმა სამუსიკო საგანმანათლებლო რეფორმამ საქართველოში მუსიკალური სკოლებისა და სასწავ-

ლებლების რაოდენობა ერთი ხელის მოსმით მინიმუმამდე დაიყვანა. ერთი ხელის მოსმით ასეულობით პედაგოგი უმუშევრობისათვის განირა (თითქოს სხვა უმუშევრების ნაკლებობას განვიცდიდეთ!). იქნებ ისეთი მცირერიცხოვანი ერი, ქართველები რომ ვართ, არც საჭიროებდა, ვთქვათ, თბილისში სამ მუსიკალურ სასწავლებელს, ხოლო თითო-თითოს ქუთაისში, ბათუმში, გორში, ფოთში, სიღნაღში, რუსთავში... მაგრამ მათი დახურვა?! ეს სასწავლებლები ფუნქციონირებდნენ, ცალკეული მათგანი ლამის ასი წლის სახელოვან ისტორიას მოითვლის. ისინი დონორები იყვნენ თბილისის კონსერვატორიისა. რა თქმა უნდა, ყველა სასწავლებელი კონვეირულად ვერ „ანარმოებდა“ საერთაშორისო მასშტაბის ლაურეატებს — იაშვილებს, ვირსალაძეებს, სოტკილავეებს, კორსანტიებს, ქასრაშვილებს, თორაძეებს, ბურჭულაძეებს, ბუნიათიშვილებს... თუმცა ცალკეულ სკოლა-სასწავლებლებს ვერც ლაურეატების ნაკლებობას ვუსაყვედურებთ. მაგრამ ეს სასწავლებლები კვალიფიციურ ორკესტრანტებს, გუნდის მომღერლებს, და, რაც ძალზე მნიშვნელოვანია, უშვებდნენ ამ მსოფლიო ვარსკვლავების აღმზრდელ პედაგოგებს. ზევით დასახელებული ყველა სახელგანთქმული ქართველი მუსიკოსი და მათ შემატებული ქართველი ახალგაზრდა თაობის საერთაშორისო ვარსკვლავი ხომ თბილისის კონსერვატორიის გამოშვებაა. ასევე მნიშვნელოვნად მიმაჩნია, რომ ეს სკოლა-სასწავლებლები ბრძიდნენ დახვეწილი გემოვნების მსმენელ აუდიტორიას. მე ვერ ვიხსენებ ვასტროლიორ მუსიკოსს, ვისაც აღფრთოვანება არ გამოეთქვას ჩვენი მსმენელი, მისი გემოვნებით, მართებული შეფასების უნარით. რაგინდ ვირტუოზი იყოს მუსიკოსი, თუკი მსმენელი არ ეყოლება, ვისთვის იღვანებს?! უკაცრიელ კუნძულსა და ყრუ-მუნჯთა აუდიტორიაში კონცერტები არ იმართება! მე მინდა ვკითხო ხელოვნების მესვეურებს, მაშ, რატომ გაუქმდა ეს სკოლა-სასწავლებლები?

მაგონდება 80-იან წლებში ქუთაისში სოტკილავა-ქასრაშვილის ძალისხმევით გამართული „საოპერო ხელოვნების ფესტივალი“. მსოფლიო აღტაცებით განებივრებულ ელენა ობრამცოვას უთქვამს: „ქუთაისში ჩამოსვლას მხოლოდ მეგობრების, სოტკილავა-ქასრაშვილი-ჩაჩავას ხათრით დავთანხმდი. ვერც კი წარმო-

მედგინა აქ ასეთი აუდიტორია თუ დამხვდებოდა. ეს როგორი მსმენელი ჰყოლია ქუთაისს! როგორი ალ-ლოს მქონე! როგორი გათვითცნობიერებული!“ ეს დიდი მომღერალი ისევე ღელავდა, როგორც „ლა სკალას“ სკენაზე გამოსვლისას. ქუთაისში ასწლოვანი ისტორიის სასწავლებელი კი ლამის იყო დახურეს. თელავი?! განა გაიმართებოდა კახეთის ამ პატარა ქალაქში მუსიკის ვირსალადისეული გეიმები დარბაზს რომ არ ავსებდეს კომპეტენტური მსმენელი? გორშიც იმართებოდა საგუნდო მუსიკის საუცხოო ფესტივალები. საზღვარგარეთიდან (იაპონიიდან, უნგრეთიდან, გერმანიიდან, ბალტიისპირეთიდან, საგუნდო მუსიკის ჩინებული ტრადიციის ქვეყნებიდან) ჩამოსული მონაწილეები პატივად მიიჩნეოდნენ კულტურის ასეთ ცენტრში კონცერტებში მონაწილეობას. რომელ ფესტივალზეა საუბარი, დღეს გორის სასწავლებელი, ვგონებ, მიღევად რეჟიმში მუშაობს, მის წიაღში კი იშვა ისეთი მაღალხარისხოვანი საგუნდო კოლექტივი, „გორის გოგონათა გუნდი“ რომ ჰქვია და რომელმაც შორს გაუთქვა სახელი ქართულ საგუნდო სამემსრულებლო ხელოვნებასაც და ქართულ საგუნდო (ხალხურსა და პროფესიულს) მუსიკასაც.

ახლა დავუბრუნდები სამუსიკო საგანმანათლებლო რეფორმას. შესანიშნავია, სულითა და გულით მივესალმები ჩვენში რომ ეწყობა ნაირგვარი ვორკ-შოპები, მასტერკლასები... (ამას, ალბათ, ქართული სახელწოდება ადვილად შეიძლება მიესადაგოს, მაგრამ მაგანს, უთუოდ, ჰგონია უცხოური სიტყვა უფრო მეტ წონასასძენს ღონისძიებას!). საბჭოურ ეპოქაში ასეთ რამეზე ყურის კი არ გვქონდა მოკრული (თუმცა იმ ეპოქაში არცთუ ურიგო მუსიკოსები აღიზარდა). ვისთვის გაიმართება ეს დიდად სასარგებლო ღონისძიებები, თუკი თბილისის კონსერვატორია ერთ ვიოლონჩელისტს ძლივსღა მოიძიებს, მევიოლინეები და ალტისტებიც კანტი-კუნტად შემოგვრჩენია? მუსიკისმცოდნეთათვის კი მასტერკლასები აღარცაა საჭირო, ვინაიდან რამდენიმე წელია ამ სპეციალობის დაუფლების მსურველი აღარავინაა. მე მინდა ვკითხო მესვეურებს, ხელოვნების სფეროს ვინც მართავს, როგორ ფიქრობენ, რა დაინტერესება უნდა ამოძრავებდეს მშობელს, თუ არა ფუჭი ენთუზიაზმი და უტოპიური ოცნება, რომ

შვილს მუსიკოსის პროფესია დაანათლოს? ახლანდელი სასწავლო კონცეფციის თანახმად მუსიკოსმა 12 წელი სკოლაში, 4 კონსერვატორიის ბაკალავრიატში, ხოლო 4 მაგისტრატურაში, ანუ საერთო ჯამში 20 წელინადი უნდა ისწავლოს, ზოგ შემთხვევაში ამ „სიამოვნებაში“ მოზრდილი თანხაც იხადოს, ხოლო დიპლომირებულს, თუკი ბედმა გაუღიმა და პროფესიის შესატყვისი სამსახური იშოვა, ხელფასი, უკეთეს შემთხვევაში 200-300 ლარი ექნება (მე კონსერვატორიის პროფესორებს, აგრეთვე მუსიკალური სკოლების პედაგოგებს, მუსიკისმცოდნე-ჟურნალისტებს ვგულისხმობ). ამ ხელფასით ოჯახიც არჩინოს, თავიც ირჩინოს, ფესტივალ-კონცერტებსაც დაესწროს, სხვა საფესტივალო ქალაქშიც გაემგზავროს?! სიცოცხლის მიწურულს კი, ჩვენი მსცოვანი პედაგოგების, სახელმძღვანელო მუსიკოსების აღმზრდელი პედაგოგების დარად თვიდან თვემდე 150 ლარიან მჭლე პენსიას ელოდოს? ქართველები მუსიკალური ნიჭით უფალმა უხვად დაგვაჯილდოვა. ახალი თაობაც საოცრად ნიჭიერია, სწავლაც ბევრსა სწყურია და მუსიკოსობასაც ბევრი ნატრობს, მაგრამ რა პერსპექტივა ელოდებათ? გავიმეორებ: მასტერკლასებიც კარგია, ვორკშოპებიც, მაგრამ ამ მასტერკლასებში „გამონრთობილ“ მუსიკოსს, თუ მომავლის რწმენა არ აქვს, მას საზღვარგარეთისაკენ გაექცევა თვალი. აკი უთქვამთ კიდევაც: „ომბიოს ვოკალური აკადემია, თბილისის კონსერვატორიის ფილიალად გადაიქცაო“. მართლაც, რამდენი ქართველი პედაგოგი მოღვაწეობს ამჟამად იტალიის ამ სახელგანთქმულ ვოკალურ სამჭედლოში. ხოლო ვისაც პატრიოტულმა სულისკვეთებამ სამშობლოსაკენ გამოუწია გული, უმუშევარია... ისევ ბერლიოზს უბრძანებია: „არსებობენ ერები, მუსიკალური ნიჭი საერთოდ რომ არ გააჩნიათ“-ო. ქართველები კი, სწორედაც რომ, განსაკუთრებული მუსიკალური ნიჭის პატრონები გავლავართ, სწორედ მუსიკამ გავვითქვა მსოფლიოში სახელი და არა პოლიტიკოსებმა, მინისტრებმა... მაგრამ, ცნობილია, მართო ნიჭი არ კმარა, პროფესიის დაუფლება, სწავლაა აუცილებელი.

და კიდევ, მე მინდა ვკითხო მაგან მესვეურებს, უფიქრით როდისმე იმაზე, რომ მუსიკოსს აუცილებლად სჭირდება ინსტრუმენტი? ფორტეპიანოს შექცნაზე, რა

თქმა უნდა, ოცნებაც შეუძლებელია, არც სხვა საკრავები არაა ადვილად ხელმისაწვდომი. საკრავის გარდა საჭიროა სიმები, ნოტები, ათასი სხვა სავალდებულო აქსესუარი. ერთი, სულ პატარა დეტალი. არც კი ვიცი, როგორ მოემგზავრება ვილონჩელისტი, ვთქვათ, გლდანთან ან რუსთავიდან კონსერვატორიისკენ, თავისი უზარმაზარი საკრავით? სამარშრუტო ტაქსში ეს საკრავი ვერც მოთავსდება, და რომ მოთავსდეს კიდევ,

ტაქსი ძვირი სიამოვნებაა, ავტობუსები კი ყველგან არ აღწევს. უნინ ნიჭიერი ახალგაზრდობისათვის „ინტერნატი“ არსებობდა. თავშესაფარი ჰქონდათ. ახლა? რაიონიდან ჩამოსულმა მოსწავლე-ახალგაზრდობამ როგორ იარსებოს? ბინაც იქირაოს, იარსებოს, სწავლის ფულიც იხადოს, მხატვრულ-ესთეტიკურ შთაბეჭდილებებსაც ეზიაროს? თუკი სოლისტი, დირიჟორი, ან ფესტივალის ორგანიზატორი კეთილ ნებას არ მოილეს და მოსწავლეს არ დაარიგებს, დღეს მუსიკოსთა დიდი არმიისათვის ეს აუცილებელი პროფესიული საზრდო, შთაბეჭდილება, მიუწვდომელია. ვისთვის იმართება საუცხოო ფესტივალები, კონცერტები? ელიტარული საზოგადოებისათვის, ცნობადი სახეებისათვის?

მე მინდა ვკითხო მუსიკის მესვეურებს, როდის დადგება დღის წესრიგში ქართული კლასიკოსების სანოტო კრებულების, თხზულებათა ტომეულების გამოცემა? ეს ხომ ყველა ცივილიზებულ ქვეყანას აქვს, რამეთუ სულიერი კულტურის ნიმუში ერის სახის მაჩვენებელია. საამაყო კლასიკური ოპერების პარტიტურები არასოდეს დაბეჭდილა („აბესალომის“ გარდა). არცერთ ჩვენს სახელოვან კომპოზიტორს ეს არ ღირსებია. კლასიკოსთა ნაწარმოებების ჩანაწერებიც მწირია. 28 წელია „აბესალომს“ პრემიერა არ ღირსებია! სხვა კლასიკურ ქმნილებებზე ლაპარაკიც არ ღირს! როგორ უნდა ჩამოუყალიბდეს ახალ თაობას ეროვნული ცნობიერება თუკი ვერ მოისმენს ეროვნულ კლასიკას? კლასიკოსთა მომდევნო თაობის კომპოზიტორთა შემოქმედების დაბეჭდვის ბედ-იღბალზე, ალბათ, ფიქრიც კი ნაადრევია. ამ დროს უცხო ქვეყნებში გამოდის ქართული კომპოზიტორის ვია ყანჩელის ნაწარმოებთა დისკები, მისი მუსიკის არანჟირებული ვარიანტების ჩანაწერები. უცხოეთი უფრო გვაფასებს, ვიდრე საკუთარი ქვეყანა. ეს ხომ იმას ნიშნავს, ქართული პროფესიული მუსიკა ღირებულია, დღესაც მოსაწონია, სასურველია, მოთხოვნადია! იქნებ ჯობდეს უცხოეთში გავიტანოთ ლადიძის, თორაძის, კვერნაძის, ცაბაძის, ცინცაძის... თხზულებები, კინო-მუსიკა თუ საესტრადო სიმღერები? მჯერა, მონონება დიდი ექნება, ბევრ ჰიტებს დაჯაზნის და უცხოეთში სიამოვნებით იბრუნებენ მათზე, აი, შემოსავალი კი სხვას და არა საქართველოს დარჩება.

უხნესი ისტორიული წარსულისა და საამაყო ანმოს მქონე ქართულ მუსიკას შეისწავლის საგანი - ქართული მუსიკის ისტორია რომ ჰქვია. ამ საგანს მუსიკალურ სკოლაში მხოლოდ მეექვსე, ხოლო სასწავლებელში მეთერთმეტე-მეთორმეტე კლასებში სწავლობენ. არ იკითხავთ პროგრამათა შემდგენლებმა რამდენი საათი გამოიმეტეს ეროვნული მუსიკის დასაუფლებლად? სკოლაში 1^{1/2}სთ, ხოლო სასწავლებელში 45 წუთი კვირაში! კონსერვატორიაში ქართული მუსიკის ისტორიას სულ ერთი წელიწადი ეთმობა, ასევე კვირაში 1 სთ. ოდენობით. მე მინდა ვკითხო მუსიკის მესვეურებს, როგორ მიაჩნიათ, ეს დრო კმარა ასეთი საგნის შესასწავლად? ვფიქრობ, ქართული მუსიკის ისტორიის შესწავლა მხოლოდ საგანს კი არ აცნობს ახალგაზრდობას, მას ეროვნული კულტურის ღირსების განცდას უნერგავს, პატრიოტულ სულისკვეთებას უღვივებს. მე მინდა ვკითხო მუსიკის მესვეურებს, ეს დრო კმარა ასეთი საგნის შესასწავლად? ვფიქრობ, ქართული მუსიკის ისტორიის შესწავლა მხოლოდ საგანს კი არ აცნობს ახალგაზრდობას, მას ეროვნული კულტურის ღირსების განცდას უნერგავს, პატრიოტულ სულისკვეთებას უღვივებს. მე ვსვამ კითხვას, უფიქრია ამაზე მუსიკის მესვეურებს?

მე მინდა ვკითხო მესვეურებს, ვისაც ეს ევალება, როდისმე თუ დადგება დღის ნესრიგში ღვანღმოსილი ქართველი მუსიკოსების (კომპოზიტორების, პიანისტების, მევიოლინეების, მომღერლების, მუსიკის-მცოდნეების) სახელობის პრემიების (სტიპენდიების) დაარსების საკითხი? საქართველოში ახლა იმართება საერთაშორისო კონკურსები. მომავალში, იქნებ, მათი რიცხვი გაიზარდოს კიდევ. რატომ არ უნდა არსებობდეს ქართული პროფესიული მუსიკის ამა თუ იმ დარგის მესაძირკვლეების (პიანისტების, მევიოლინეების, მომღერლების) სახელობის პრემიები? ეს ხომ პატივიცაა, სახელსაც გაუთქვამს ამ ქართველ ამავდარ პიროვნებებს. და თუკი ქართველთათვის საამაყოა მ. ლონგისა და ჟ. ტიბოს, ვინიასის, ვენიავსკისა და სხვების სახელობის პრემიათა მოპოვება, ჩვენც გავაცოცხლოთ ეროვნულ მოღვაწეთა სახელები, ფრანგმა, ესპანელმა თუ სხვა მუსიკოსმაც იამაყოს ქართული სახელის მქონე პრემიით. ჩვენ თვითონვე თუ არ ვიზრუნეთ ამაზე, სხვე-

ბი როგორ გაიცნობენ ამ პიროვნებებს? ღირსსახსოვარ სახელთა სიმრავლეს ხომ ერის ღირსების მაუწყებელია, სახელმწიფოს სახეა?!

ეს მხოლოდ ნაწილია პრობლემებისა ქართულ მუსიკასა და მუსიკოსებში რომ დაგროვილა. სხვა, ამასთან მიბმულ პრობლემებზე ამჯერად აღარაფერს ვიტყვი...

ამრიგად, XIX საუკუნეში „ძალღურად“ შერაცხული პროფესია, სჩანს, ჩვენში „ძალღურადვე“ რჩება, „გაძალღებულ“ ცხოვრებასა ნიშნავს. ძველი თაობა ამ ვითარებას, ასე თუ ისე, ეგუებოდა, სხვა რა გზა იყო! მაგრამ ახალგაზრდობა სხვაგვარ ეპოქაშია გაზრდილი, მონურ მორჩილებას ვერ იგუებს, არც უნდა აიტანოს! ამიტომ ძირეული ცვლილებებია საჭირო.

მე მინდა ვკითხო მუსიკალური ხელოვნების მესვეურებს თუ არის მზად ამგვარი ცვლილებებისათვის, ამ წერილში დასმულ საჭირობოროტო საკითხების მოგვარებისათვის? როგორია ქართული პროფესიული მუსიკისადმი მათი სტრატეგია, მიზნები, გეგმები? როგორია მათი „საოცნებო“ კონცეფცია ქართული მუსიკალური, და არა მხოლოდ მუსიკალური, კულტურის გადარჩენისათვის?

ქუთაისის სამუსიკო სასწავლებლის დაარსებაზე

ნუპრი კარკაძე

წელს, ქუთაისის მელიტონ ბალანჩივაძის სახელობის სამუსიკო სასწავლებელს 105 წლის იუბილე უსრულდება. საუკუნის მანძილზე ქუთაისის სასწავლებელმა სახელოვანი ისტორია განვლო – იგი საქართველოს მუსიკალურ-კულტურული ცხოვრების მნიშვნელოვან კერად იქცა. მან საქართველოს არაერთი გამოჩენილი მუსიკოსი აღზარდა, რომელთა ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანდა. ამჯერად მინდა მკითხველს შევახსენო ამ სახელოვანი სასწავლებლის დაარსების მცირე პრეისტორია.

1916 წლის 20 იანვარს ქუთაისში გაიხსნა პირველი კერძო სამუსიკო სკოლა, პიანისტი და თეორიტიკოსი ტ.ვიხოვსკის ორგანიზატორობით. სკოლა მოთავსებული იყო თბილისისა და გენერლის ქუჩის კუთხეში, ქურთიშვილების სახლში. გაზეთ „მეგობარში“ კი განთავსდა განცხადება: „ქალაქ ქუთაისში იხსნება მთავ-

რობისაგან დამტკიცებული ტ.ი.ვიხოვსკის მუსიკალური სასწავლებელი დაწყებითი, საშუალო და უმაღლესი კურსებით. ასწავლიან შემდეგ საგნებს:

სპეციალური: 1. სოლო სიმღერა; 2. ფორტეპიანოზე დაკვრა; 3. ფისგარმონზე; 4. ვიოლინოზე; 5. ვიოლონჩელზე;

დამხმარე (სავალდებულო): 1. მუსიკის თეორია და ჰარმონია; 2. ფორტეპიანოზე დაკვრა (არაპიანისტები-სათვის); 3. სოლფეჯიო; 4. ერთად დაკვრა; 5. საოპერო ვარჯიში; 6. კვარტეტის დაკვრა; 7. საგუნდო მღერა“ (1,277–278).

განცხადებაში ასევე ვეცნობით, რომ სოლო სიმღერის ქირა შეადგენს 50 მანეთს, ინსტრუმენტზე დაკვრა 40 მანეთი ღირდა. საგნები კი უფასოდ ისწავლებოდა.

ტ.ვიხოვსკის სამუსიკო სკოლაში პირველ წელს 50 ბავშვი ჩაირიცხა. რადგან სათანადო პირობები არ

არსებობდა მოსწავლეთა სამეცადინოდ, ჰედაგოგები იძულებულნი იყვნენ გაკვეთილები საკუთარ ბინაზე ჩაეტარებინათ. ვინაიდან საკრავი გიტარა დიდი პოპულარობით სარგებლობდა ქუთაისში, ვიხოვსკის სამუსიკო სკოლაში გაიხსნა გიტარისა და მანდოლინის კლასი, რომელსაც ხელმძღვანელობდა ორლიჩენკო. ქუთაისში გიტარაზე დაკვრა ბევრმა იცოდა, ხოლო აწყობა-მომართვა კი უჭირდათ, სწორედ ამიტომ ერთმა ქუთაისელმა „გაქართველებულმა“ რუსმა, გვარად ჩერნიკოვმა, ახალი სისტემის გიტარა დაამზადა, რომელსაც ხშირი აწყობა არ სჭირდებოდა. სამწუხაროდ, არავითარი ოფიციალური ცნობა არ მოგვეპოვება თუ რამდენ ხანს იარსება ამ სკოლამ.

უცნაურია, რომ ქუთაისში, იმავე წელს (1916), იმავე ქუჩაზე, ქურთიშვილების სახლში გაიხსნა ახალი სამუსიკო სკოლა ი.გუეგორჩიკ-სკორუპსკის ხელმძღვანელობით. მიუხედავად იმისა, რომ მას არ ჰქონდა უფლება გაეცა ოფიციალური დიპლომი, ის მოსწავლეებს დიპლომს მაინც ჰპირდებოდა. ამ სკოლამაც დიდხანს ვერ იარსება, რადგან, როგორც ცნობილია, მალე ქუთაისში სამუსიკო სასწავლებელი გაიხსნა, რომელიც ამჟამად მისი დამაარსებლის, მ.ბალანჩივაძის უკვდავ სახელს ატარებს. ამ სასწავლებელში თავმოყრილი იყო საუკეთესო ჰედაგოგები, მათ შორის კი გახლდათ თავად ტ.ვიხოვსკიც. ყველაფერს ამას წინ უსწრებდა კიდევ ერთი ფაქტი. რადგან თბილისსა და ბაქოში არსებობდა „რუსული (საიმპერატორო) სამუსიკო საზოგადოების“ განყოფილებები, ქუთაისშიც გაიხსნა ამგვარი განყოფილება, რომელმაც სულ რაღაც ცხრა თვემდე იარსება. იდეა განყოფილების გახსნისა გაცილებით ადრე გაჩნდა ინტელიგენციის პატარა ჯგუფში, რომელშიც ერთიანდებოდნენ ცოლ-ქმარი ჩარკვიანები, ს.ხეჩინაშვილი, ბ.მაჭავარიანი და სხვა. მათ დასახმარებლად მიმართეს „ქუთაისის ურთიერთდამხმარე საკრედიტო საზოგადოების“ თავმჯდომარეს ი.კემულარიას, რომელმაც მათ დახმარება აღუთქვა. ი.კემულარიამ პეტერბურგში „რუსული სამუსიკო საზოგადოების“ მთავარ რედაქციას მისწერა წერილი (დათარიღებულია 1915 წლის 26 დეკემბერით): „რუსულ საიმპერატორო სამუსიკო საზოგადოებას“ — მონყალეო ხელმწიფე! ქუთაისში მცხოვრებმა მთელმა რიგმა პირებმა,

გიორგი ბალანჩივაძე

რომლებიც ახლოს დგანან მუსიკალურ ხელოვნებასთან, განსაკუთრებული მდგომარეობის მიუხედავად (იგულისხმება მსოფლიო ომი და ა.შ.), გადაწყვიტეს დააარსონ „რუსული სამუსიკო საზოგადოების“ განყოფილება სამუსიკო სკოლით. საქმის მოთავეებს, ამ მიზნის განხორციელებამდე, სურთ წინასწარ გაეცნონ საზოგადოების წესდებასა და იმ პირობებს, რაც საჭიროა განყოფილების გახსნისათვის. ამისთვის უმორჩილესად გთხოვთ, მონყალეო ხელმწიფე, თხოვნაზე უარი არ გვითხრათ და უახლოეს ხანში მოგვანოდოთ საჭირო

ინსტრუქციები აღნიშნული განყოფილების ჩამოყალიბებისათვის“ (1,280). წერილი რატომღაც მთავარმა დირექციამ უყურადღებოდ დატოვა. მოგვიანებით იმავე მისამართზე ი.კემულარიამ 1916 წლის 15 მარტს მეორე წერილი გაგზავნა: „მთელი ქუთაისის გუბერნიაში, რომელშიც შედის ბათუმისა და სოხუმის ოლქები, დღემდე არ არსებობს არც ერთი სპეციალური სამუსიკო სასწავლებელი. ამავე დროს, მოსახლეობის სამუსიკო განათლებისადმი არაჩვეულებრივი მიდრეკილების გამო, მისი საჭიროება დაკნინებით იგრძნობა... მაგრამ, ჩემდა სამწუხაროდ, დღემდე თქვენგან პასუხი არ მღირსებია“ (1,281). ი.კემულარიას წერილი იმავე წელს ყურად იღეს და 26 მაისს ვრცელი ახსნა-გარმატება და საზოგადოების წესდება გამოუგზავნეს.

1916 წლის 22 მაისს ქუთაისის კომერციულ სამუსიკო დარბაზში შედგა კრება, რომელსაც ცხრა ადამიანი დაესწრო: ბარბარე მაჭავარიანი, თევდორე კოლიტეცკი, აბესალომ ჩარკვიანი, იადვიგა-ჩარკვიანი, სიმონ ხეჩინაშვილი, ელისაბედ ხეჩინაშვილი, გრიგოლ ვასილიევი, კამილა მამალაძე და იოსებ კემულარია. მათმა მიმართვამ გუბერნატორისადმი შედეგი გამოიღო. კემულარიამ 1916 წლის 13 აგვისტოს „რუსული საზოგადოების“ მთავარ დირექციას მიწერა წერილი და საქმის დაჩქარება სთხოვა. იმავე წლის 16 ოქტომბერს ი.კემულარიას „რუსული საზოგადოების“, მთავარმა რედაქციამ აცნობა, რომ თანახმანი არიან ქუთაისში გაიხსნას „რუსული საზოგადოების“ განყოფილება, რაც, უდავოდ, მნიშვნელოვანი ფაქტი იყო ქუთაისის კულტურულ ცხოვრებაში.

მაშინ, როდესაც ინტელიგენციის ერთი ნაწილი გეგმიან აღნიშნული საზოგადოების დაარსებისთვის თავდაუზოგავად იბრძოდა, ინტელიგენციის მეორე ნაწილი ქუთაისში ქართული ფილარმონიული საზოგადოების დაარსებაზე ფიქრობდა. მანამდე, 1906 წელს, ქართულ ფილარმონიულ საზოგადოებაში დაისვა საკითხი, რათა ქუთაისში გახსნილიყო იმავე საზოგადოების ფილიალი, რომლის დაარსება დაევალა ზ.ჩხიკვაძეს. მოგვიანებით 1916 წელს გაზეთ „სამშობლოში“ (№335), დაიბეჭდა მ.ლობჯანიძის წერილი: „აუცილებლად საჭიროა, რომ ქუთაისში დაარსდეს ქართული ფილარმონიული საზოგადოების განყოფილება, რომლის მიზანი უნდა

იყოს სამუსიკო სკოლის გახსნა და ეროვნული ჰანგების შეკრება-გამოცემა... ქუთაისი უნდა გახდეს მუსიკალური კულტურის ცენტრი დასავლეთ საქართველოში“ (1,284). „ქუთაისის ფილარმონიული საზოგადოების“ დაარსების შემდეგ საქმის მეთაურნი აპირებენ პირველ ენკენისთვის გახსნან სამუსიკო სკოლა და შეადგინონ ეროვნული გუნდი. ფონდის შესაქმნელად, მათში, გამართავენ დიდსა და მეტად აღსანიშნავ კონცერტს, რომელშიც მონაწილეობას მიიღებენ შესანიშნავი და დამსახურებული მუსიკოსები. სკოლის გამგეთ ინვევენ ერთ ცნობილ ქართველ მუსიკოსს“ (იგულისხმება კომპოზიტორი მელიტონ ბალანჩივაძე) (1,285).

როგორც ცნობილია, ქუთაისის (ამჟამად მელიტონ ბალანჩივაძის სახელობის) სამუსიკო სასწავლებელი ოფიციალურად გაიხსნა 1919 წლის ორ თებერვალს. მიუხედავად მრავალი სხვა დაბრკოლებისა, სამუსიკო სასწავლებელი დღითიდღე ღონიერდებოდა. რა თქმა უნდა, ამაში უდიდესი დამსახურება მიუძღვოდა კომპოზიტორ მელიტონ ბალანჩივაძეს, ლარისა ქუთათელაძეს და მუსიკის მოყვარეთა დიდ ჯგუფს ალ.გარსევანიშვილის მეთაურობით.

კრებული თანამედროვე ქართულ პოლიფონიაზე

რუსუდან ნურნაია

2013 წელს თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში გამოსცა ასოც. პროფესორის ლეილა მარუაშვილის სტატიების კრებული „თანამედროვე ქართული პოლიფონიის ზოგიერთი სტილური მიმართულება“. მასში თავმოყრილია ავტორის მიერ სხვადასხვა დროს გამოქვეყნებული ნაშრომები, მიძღვნილი თვალსაჩინო ქართველი კომპოზიტორების შემოქმედებაში პოლიფონიის გამოვლენისადმი.

როგორც ცნობილია, მსოფლიოს გამოჩენილი ეთნომუსიკოლოგების მიერ ქართველები „ჰომოპოლიფონიკურებად“ (გემკოვსკის ტერმინი) არიან აღიარებული, ხოლო ტრადიციული მრავალხმიანი კულტურა ჩვენი კლასიკოსების – ნიკო სულხანიშვილისა და ზაქარია ფალიაშვილის შემოქმედების ქვაკუთხედაა. 1920–50-იან წლებში ქართული ტრადიციული საგუნდო-საანსამბლო აზროვნების თავისებურებები, ძირითადად, ამ პერიოდის საოპერო ქმნილებების საგუნდო ეპიზოდებსა და რამდენიმე მხატვრულად ღირებულ საგუნდო ნაწარმოებში იჩენს თავს. რაც შეეხება ინსტრუმენტულ მუსიკას, საბჭოური ეპოქისათვის ტიპურ სიმფონიურ დრამატურგიაში ნაკლებად შეხვდებოდით ტრადიციული მრავალხმიანობისათვის დამახასიათებელ ხერხებს, იშვიათი გამონაკლისის გარდა – სანიმუშოდ დავასახელებდი შალვა მშველიძის „ზვიადურს“, რომლის მუსიკალური ფაქტურა ხალხური ხმათამოძრაობის პრინციპებითაა ნაქსოვი; ან ანდრია ბალანჩივაძის პირველი სიმფონიის ფინალურ რეკვიემს, რომელიც სამი ალტის მიერ შესრულებული საგალობლით იწყება.

1960-იანი წლებიდან, ქართულ მუსიკაში XX საუკუნის მუსიკის სხვა მახასიათებლებთან ერთად, ქართველი კომპოზიტორების შემოქმედებაში პოლიფონიის წილიც იზრდება – ამ პროცესში დასავლური პოლიფონიური ფორმებისა და განვითარების ხერხებთან ერთად სხვადასხვა დობით ტრადიციული მრავალხმიანობის

ლეილა მარუაშვილი

თავისებურებებიც მონაწილეობს. მაგალითად, ნარკვევების ავტორი ხედავს ხალხურ სიმღერასთან ნიკოლოზ გუდიაშვილის პრელუდიებისა და ფუგების თემატიკმის კავშირს, თემის რეგისტრულ ინტერპოლაციაში იგი, ერთსა და იმავე დროს, თანამედროვე და ტრადიციული მუსიკის მეთოდების არსებობას ადასტურებს (გვ. 21); აღნიშნავს ვია ყანჩელის მუსიკალური ენისა და, კერძოდ, პოლიფონიური აზროვნების ჩამოყალიბებაზე როგორც ფოლკლორული, ისე პროფესიული ეროვნული ტრადიციების დიდ გავლენას (გვ. 134), ხოლო ს.ნასიძის პოლიფონიური სტილის ინდივიდუალობას „ხალხური პოლიფონიის ტრადიციების ორგანული გარდატეხით“ (გვ. 118) ხსნის.

მაგრამ, ცხადია, კრებულში მოთავსებული სტატიების (ავტორი, ძირითადად, მსჯელობს ნიკოლოზ გუდიაშვილის, სულხან ცინცაძის, სულხან ნასიძის, ნოდარ მამისაშვილის ვია ყანჩელის, ეკა ჭაბაშვილის ნაწარმოებების საფუძველზე) მთავარი ამოცანა იყო ძველი და XX საუკუნის დასავლური პოლიფონიის ფორმების ფუნქციონირების ფორმათა გამოკვლევა XX საუკუნის ქართველ კომპოზიტორთა შემოქმედებაში. განხილულია იმიტაციური ტექნიკის, ტრადიციული პოლიფონიური ფორმების ნოვატორული გაზრების, პოლიფონიური ფაქტურის უახლესი სახეების, ფუგის ჟანრული განახლების, ქართული ტრადიციული მრავალხმიანობის გარდატეხისა და სხვ. საკითხები.

ლეილა მარუაშვილის სტატიების კრებული ერთიანი კონცეფციის მქონე წიგნია, რომელიც სარგებლობას მოუტანს კონსერვატორიის სტუდენტებსა და ქართული პროფესიული მუსიკის პოლიფონიის საკითხებით დაინტერესებულ მკითხველს.

7 თებერვალს დასრულდა პოლონური კულტურის უმნიშვნელოვანესი მოვლენა – დიდი პოლონელი კომპოზიტორის, ლიუტოსლავსკის საიუბილეო წელი. კომპოზიტორის ხსოვნისადმი მიძღვნილ საღამოებში მონაწილეობა მიიღეს მსოფლიოს გამოჩენილმა დირიჟორებმა და შემსრულებლებმა. ლიუტოსლავსკის წლის ინაუგურაცია გაიმართა 25 იანვარს ეროვნულ ფილარმონიაში. კომპოზიტორის ნაწარმოებები შესრულა ფილარმონიის ორკესტრმა ანტონ ვიტას დირიჟორობით. მუსიკოსებს აკომპანემენტს უწევდა ცნობილი გერმანელი მევიოლინე ანე-დოფი მუთერი, ლიუტოსლავსკის ერთ-ერთი ყველაზე საყვარელი შემსრულებელი, რომლისთვისაც კომპოზიტორი სპეციალურად ქმნიდა ნაწარმოებებს. 2013 წლის მანძილზე ლუტოსლავსკის პატივსაცემად სულ 30 კონცერტი ჩატარდა.

აშშ-ს ქალაქ მილუოკის პოლიციამ მიაკვლია 5 მილიონად შეფასებულ ანტონიო სტრადივარის მოპარულ ვიოლინოს. პოლიციამ ვიოლინო იპოვა ერთ-ერთი სახლის სხვენში. პოლიციის შეფმა აღნიშნა, რომ ვიოლინო შესანიშნავ მდგომარეობაშია და მალე დაუბრუნდება თავის პატრონს – მილუოკის სიმფონიური ორკესტრის მუსიკოსს, მილუოკი ფრენკ ალმონდს. ლეგენდარული ინსტრუმენტი დამზადებული იყო 1715 წელს

და იგი ცნობილია „ლიპინსკის სტრადივარის“ სახელით, ვინაიდან ვიოლინო მანამდე ეკუთვნოდა პოლონელ მუსიკოსს კაროლ ლიპინსკის.

81 წლის ასაკში, ბოლონიაში, გარდაიცვალა უდიდესი იტალიელი დირიჟორი კლაუდიო აბადო. თავისი ხანგრძლივი მოღვაწეობის მანძილზე, ის იყო ვენის თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი, 15 წელი ხელმძღვანელობდა ლა სკალას თეატრს, იყო მსოფლიოს საუკეთესო ორკესტრების მთავარი დირიჟორი, მათ შორის ლონდონისა და ბერლინის. აბადო უამრავი ჯილდოს მფლობელი იყო, მათ შორის, დიდი ჯვრის ორდენის „იტალიის რესპუბლიკის წინაშე დამსახურებისათვის“, ავსტრიის ოქროს საპატიო ნიშნის, „დიდი ჯვრის“ გერმანიის წინაშე დამსახურებისათვის. შარშან, 2013 წლის სექტემბერში, იტალიის პრეზიდენტმა ჯორჯო ნაპოლიტანომ, 80 წლის იუბილესთან დაკავშირებით, იგი დანიშნა სამუდამო სენატორად.

„ნიუ-იორკ სითი ოპერამ“, მისი ბანკროტობისა და დახურვის მიუხედავად, გადწყვიტა 70 წლის იუბილეს გადახდა. 21 თებერვალს «City Center»-ში, სადაც 1944 წელს დაიბადა ეროვნული ოპერა, ჩატარდება კონცერტი, მონაწილეობას მიიღებენ „ნიუ იორკ სითი ოპერის“ ორკესტ-

რის 60 მუსიკოსი და საოპერო ვარსკვლავები: სოპრანოები ლორენ ფლენიგანი და ჯოელ ხარვი, მეცოსოპრანო ჯენიფერ რივერა, ტენორი რაიან მაკფერსონი და ბარიტონები მარკ დელავანი და სიდნი აუტლო. პროგრამაში „ნიუ-იორკ სითი ოპერის ორკესტრი“ და ვარსკვლავები ზემოთხსენებულ ოპერის 70 წლის იუბილეს“ აქედრდება ნაწყვეტები იმ ოპერებიდან, რომლებსაც „ნიუ-იორკ სითი ოპერის“ რეპერტუარში მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა – დუგლას მურის „ბალადა პატარა დოუმე“, ლეონარდ ბერნსტაინის „კანდიდი“, ემანუელ სარიეს „ვარსკვლავი“ და გეორგ ფრიდრიხ ჰენდელის „იულიუს კეისარი“, ფრიდრიხ ფონ ფლოტოვის „მარტა და რიჩმონდის ბაზარი“, ერის კორნგოლდის „მკვდარი ქალაქი“. იდირიჟორებს ოპერის ყოფილი დირექტორი ჯორჯ მენაჰანი. ბილეთები ელირება 25-დან 250 დოლარამდე. შემოსავალი გადაირიცხება ფონდში, რომელიც შეიქმნა 1967 წელს გაჭირვებული მუსიკოსების დასახმარებლად.

სენსაციური აღიარება – იაპონელმა კომპოზიტორმა მამორუ სამურაგოტიმ, რომელიც დაყრუვდა და რის გამოც მას ბეთჰოვენს აღარუბდნენ, სენსაციური რამ აღიარა – მან განაცხადა, რომ თითქმის 20 წელია მის მაგივრად მუსიკას სხვა ადამიანი ქმნიდა. სამორაგოტიმ მსოფლიო სახელი 1990 წელს მოიპოვა. განსაკუთრებული აღიარება კი მას მოუტანა

სიმფონიამ №1 „ხიროსიმა“, რომელიც მიეძღვნა 1954 წლის მსხვერპლს. ის თვითონ დაიბადა ხიროსიმაში და მისი მშობლები ხიროსიმას კატასტროფას ემსხვერპლნენ. ხმის ჩამწერი ფირმა Nippon Columbia, რომელიც კომპოზიტორთან მრავალი წელია თანამშრომლობს, აღმფოთებულია ამ შოკისმომგვრელი აღიარებით.

ლოს ანჯელესში გაიმართა „გრემის“ დაჯილდოების ცერემონია. უმეტესობა ჯილდოებისა ერგოთ ენ. მსუბუქი მუსიკის წარმომადგენლებს, მაგრამ გაცივ აგრეთვე ჯილდოები კლასიკურ მუსიკაშიც. საუკეთესო საორკესტრო შესრულებისათვის დაჯილდოვდა დირიჟორი ოსმო ვიანსკა და მინესოტის სიმფონიური ორკესტრი (სიბელიუსის №1 და №4 სიმფონიების შესრულებისათვის). ედესის ოპერის „ქარიშხალი“ საუკეთესო შესრულებისათვის დაჯილდოვდნენ: დირიჟორი ტომას ედესი და სოლისტები — საიმონ კინლისაიდი, იბაბელ ლეონარდი, ოდრი ლუნა და ალან ოკი (მეტროპოლიტენ-ოპერის დადგმა). გუნდის საუკეთესო შესრულებისათვის პრემია მიენიჭა ტინ კალიუსტეს, არნო ჰიარტის „ადამის ტირილის“ ჩანანერისათვის, რომელიც შეასრულა ესტონეთის ფილარმონიის კამერულ გუნდთან, ანსამბლ „რიგის სიმფონიეტასთან“, ტალინის კამერულ ორკესტრთან, ლატვიის გუნდთან და «Vox Clamantis»-თან ერთად. სხვა კატეგორიებში პრემიები მიენიჭათ პერკუსიონისტი ირვინ გლენის,

სოპრანო დონ აბშოუს და დირიჟორ კრისტოფ ეშენბახს.

ბი-ბი-სი მთელი წლის მანძილზე აღნიშნავს რიხარდ შტრაუსის დაბადებიდან 150 წლის იუბილეს. რადიოეთერში აჟღერდება რ. შტრაუსის ყველა ოპერა. პროექტი დაიწყო 4 იანვარს, როდესაც რადიომ გადმოსცა ოპერა „Capriccio“-ს დადგმა რენე ფლეშინგის მონანილეობით. დირიჟორი — სერ ენდრიუ დევისი. საიუბილეო თარიღის მოახლოებისას, 11 ივნისს, რადიო მთლიანად რ. შტრაუსის შემოქმედებას მიუძღვის.

კლასიკური მუსიკის საერთაშორისო პრემიის ICM (International Classical Music Awards)-ის ჟიურიმ გამოაცხადა 2014 წლის ლაურეატები. უდიდესი მიღწევებისათვის ჯილდო მიიღო შვეიცარიელმა დირიჟორმა, ფრანგული და რუსული მუსიკის ბრწყინვალე ინტერპრეტატორმა შარლ დიუტუამ. წლის არტისტი, ჟიურის გადწყვეტილებით, გახდა თანამედროვეობის ერთ-ერთი გამორჩეული პიანისტი ანდრეას შტაიერი. კატეგორიაში „ახალგაზრდა სახელები“ გამარჯვებული გახდა ფრანგი ალტისტი ადრიენ ბუასო. ლაურეატთა შორისაა გერმანიის სამხრეთ-დასავლური რადიოს ორკესტრი, რომელიც ძირითადად მოღვაწეობს ბადენ-ბადენში და ფრაიბურგში.

ცნობილი ესპანელი კომპოზიტორის ენრიკე გრანადოსის (1867-1916) მივნიყებული ოპერის — „მარია დელ კარმენ“ — გარშემო არსებული დეტექტიური ისტორია დასასრულს უახლოვდება. ოპერის პრემიერა დიდი წარმატებით გაიმართა 1898 წელს, მადრიდში, მაგრამ ვერ დამკვიდრდა რეპერტუარში. როგორც ცნობილია, 1916 წელს კომპოზიტორი მეუღლესთან ერთად გაემგზავრა აშშ-ში და უკან მობრუნებისას ორივე დაიღუპა. მას თან ჰქონდა „მარი დელ კარმენის“ ერთადერთი ხელნაწერი ნოტი 3 ტომად, რომელიც, საბედნიეროდ, გადარჩა. თუმცა, 1938 წელს, გრანადოსის ერთ-ერთმა ვაჟმა ხელნაწერი მიყიდა ამერიკელ გამომცემელს, რასაც სხვა შთამომავლები აპროტესტებდნენ. უფლებებზე დავა გრძელდებოდა 1970 წლამდე, ვიდრე ის არ დაინვა ნიუ-იორკის საცავში, სადაც ხელნაწერი ინახებოდა.

2006 წელს ამერიკელმა მკვლევარმა უოლტერ კლარკმა დაიწყო გრანადოსის შემოქმედების შესწავლა და მიაგნო ამ ოპერის კვალს. კლარკი დაუკავშირდა იმ ადამიანის შვილიშვილს, რომელმაც თავის დროზე ხელნაწერი იყიდა და აღმოჩნდა, რომ ხელნაწერის სამივე ტომი სახეზეა. ოპერის ხელნაწერი აღადგინეს. ამჟამად მის გამოცემაზე მუშაობს ფირმა „თრიტო“, რომელიც აპირებს აგრეთვე ჩანანერის გამოცემასაც. მომავალ წელს ოპერა დაიდგება ესპანეთის სხვადასხვა თეატრებში.

summary

The Concert Life
Manana kordzaia
The New Year Musical Meetings

At the concert halls of the Tbilisi State Conservatoire the 2013 season was again closed by the cycle of pre-Christmas and New Year concerts held from 15 to 30 December. In the spectrum including the Jazz Music Evening which maybe justly considered as one of the significant branches of classical thought has also become traditional. The author remarks that there were not world acknowledged stars on the bill but there was the youthful air of the program that was its charm. The concert held within the limits of the New Year meetings are observed in the article.

Novelty
Marika Chijavadze
New Georgian Quartets

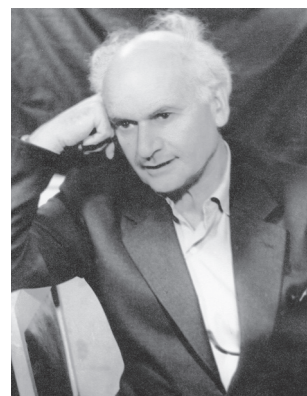
At the end of last year on 23 December the concert of winner composers and rewarding was held at the International Competition declared by the Ministry of Culture and Monuments Protection. In the quartet genre the first premium was given to Zurab Nadareishvili, the second premium to Mikheil Odzeli, the third was distributed between Otar Tatishvili and Alexander Mtsariashvili. That day at the Young Musicologists' Competition the reward was also given to the winner of the competition, the young musicologist Maia Sigua for "The Best Musicological Critical Work". The presentation of the last number 4, 2013 of the journal "Music" was also held.

The author deals with and appreciates the achievement of the Georgian Chamber music sounded at the concert.

The Date
Shio Abrakhamia
With Love to Music and Terenti

The article is dedicated to the composer Akaki Andriashvili's 110th anniversary. Akaki Andriashvili has left the productive musical heritage (8 operas, 2 symphonies, the piano concert etc.). The opera "Kako Kachaghi" had a great resonance.

The performances were held with such a "Sold Out" notice that including of the horse militia became necessary. Unfortunately the composer is actually forgotten today.

The author publishes the personal letters of the tragic person – Terenti Graneli who was known as the lonely poet in his life and he dedicates the poem to him. As it turns out there was the spiritual friendship between these two persons. The letters are being published for the first time.

The Competition
"This Is Not The End, This Is Only The Beginning"

On 24 December, 2013 in Kutaisi M. Balanchivadze Central Music School, the foundation of the composers' competition was laid which was

held for the first time this year. The initiator was M. Balanchivadze Central Music School and it was dedicated to 95th jubilee of the school. The competition was announced for the creation of solo and ensemble instrumental transcriptions according to vocal works by the Georgian classic Meliton Balanchivadze. The first premium was given to the composers Nino Janghgava and Malkhaz Mchedlishvili; the second - to Rusudan Khorava, Anna Gokadze, Tamar Vashakidze. Almost all the winners became the laureates of several premiums in various genres. Most of the premiums (5) were given to the composer Giorgi Shaverzashvili.

The Dialogue with the Artist
Rusudan Kutateladze
Mzia Japaridze
The Interlude of the Musical Festival

The authors offer us the interesting interview with the outstanding Georgian pianist, the laureate of international competitions, the Rustaveli National and other premiums, the professor of Moscow and Munich Conservatoire, the founder of the Telavi International Music Festival Eliso Virsaladze. The conversation refers to the Telavi Festival and the significant issues of the musical art.

The Concert Life
Nana Loria
The First Night After Twenty-Seven Year

The author refers to the concert dedicated to the twenty-fifth anniversary of the past composer Bidzina Kvernadze held in the small hall of the Conservatoire by the chamber orchestra “The Tbilisi Concertino” (The conductor – Giorgi Shilakadze).

This musical work was written in 1986 to the order of the famous publisher Hans Sikorsky and was performed in Switzerland just that year. At first it was intended for the big symphony orchestra that is for the string group of the symphony orchestra. Then the version for the chamber string orchestra was made. The world-known Georgian violinist and the conductor of the string orchestra Liana Isakadze was going to perform it thus, but this intention was not carried out. The author thanks “The Tbilisi Concertino” for the above mentioned concert and remarks that this musical work was unjustly forgotten. The symphony convinced her that Bidzina Kvernadze opened the new possibilities of musical expressiveness before the Georgian composers and kindled the ability of enjoying in the listener.

Folklore
Ketevan Baiashvili
NewNadimi

This year simultaneously with Eliso Virsaladze Chamber Music Festival another festival was also held in Telavi. The festival took place in Telavi Nadikvari Park. The leading aspects of it were: ceramics, textile and folk music. Within its limits international exhibitions, professional and public workshops, discussions, master-classes and concerts were held.

summary

Besides famous performers unknown groups also appeared there. The appearance of the children groups was especially joyful. Although the folk music was represented only by one region of Georgia- the Kakhetian folklore, there was variety. Here traditional and innovating performing peculiarities of this or that region of Kakheti were revealed. Both the new and unknown, forgotten variants of songs sounded there. The meeting of the performers and ethnomusicologists were also foreseen by the festival program. The ethnomusicologists paid the special attention to the necessity of searching for old, lost songs.

Folklore

Rusudan Tsurtsunia

Ten-year Jubilee

(The Research Centre of Polyphony)

The article is dedicated to the Traditional Polyphony Research International Centre of the Tbilisi State Conservatoire, which is ten years old since its foundation. The author recalls the events (conferences, symposium) which became the precondition of the foundation of the Centre. During ten years much work has been done by the Centre. Thanks to the symposiums organized by the Centre in the world ethnomusicology there has been formed the opinion that Georgia is the unique country in the world, where on its small territory we meet with all types of polyphony.

Recently in the world countries they gradually comprehend that the polyphonic song is not only the wonderful cultural phenomena but it is also the harmonious symbol of collaboration. The impulse of all this is the above mentioned Centre on the international scale.

Music and Art

Tamar Tsulukidze

In Muraz Murvanidze`s Musical- Theatrical World

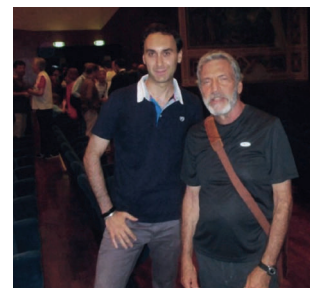
The author tells us about the impressions that she got in the Tbilisi Art Studio of the Georgian artist Muraz Murvanidze who is acknowledged

on the international scale. Here is the conversation with M. Murvanidze where we get acquainted with the beginning of his creative work in the musical- theatrical sphere, his almost ten-year activity in the St.Peterborough Marine Theatre, his creative relations with such great personalities as B. Pokrovsky, S. Rostropovich, M. Bejhar etc.

The Chronicle

In the heading "The Chronicle" the various events of Georgian musical life are observed: "The Georgian Clarinetist at the International Festival" tells us about the Georgian clarinetist Dimitri Bokolishvili's international success. D. Bokolishvili studies at the St. Cecilia Academy. His maestro is famous Alesandro Karbonare. Today Dimitri is one of the succes-

sful students of the maestro. The fact that the Georgian Clarinetist took part in the city Assasi in 2013 on 24-28 July at the World International Festival speaks much of Dimitri's success. The festival was founded by the American International Clarinet Association held together with Academia Italiana del Clarineto. D. Bokolishvili appeared at the festival with 30 minute concert program, which he performed together with the pianist Nunu Chelidze. The Georgian performer opened his solo program with the sonata by Vazha Azarashvili much liked by foreign listeners.

“The Nutcracker the Georgian winner of 2013” – In 2013 on 10 December in Moscow the finale TV contest “The Nutcracker” was held. More than 600 gifted children from different countries of the world took part in it. In the nomination “Playing the Piano” the highest reward was given to Davit Khrikuli the pupil of the Tbilisi Paliashvili Central Music School (tutor Dodo Tsintsadze). The young pianist attracted the jury by the brilliant performing of N1 Piano Concert by Mendelssohn and that's why they came to the decision in his favour.

The Festival

Mzia Japaridze

“Share with the Elevated Art”

(The Telavi Music International Festival, 2013)

The article is dedicated to the Classical Music International Festival which took place in the ancient city of Telavi, Kakheti in one of the Regions of Georgia. The festival is traditionally

held in autumn, October.

Since the 80's The Telavi Festival has become one of the significant events in Georgia. The founder of festival after 20 years interval in 2010, the initiator of the festival renewal is the Georgian pianist Eliso Virsaladze – the Georgian pianist of the international scale. The constant guests of The Telavi Festival are such great musicians as the violoncellist Natalia Gutman, the clarinetist Eduard Bruner. The Telavi Festival has hosted a lot of outstanding musicians. The author of the article shares with the reader unforgettable impressions which she received from the festival concerts, master-classes etc. The author also talks about those problems of the musical life in Georgia which have been accumulated over the last years.

The Remembrance

Mariam Kamushadze

To the End of the Last Minute of Life

The article refers to the evening and photo exhibition dedicated to the memory of famous Georgian ballet-master, the dancer and the teacher Giorgi Aleksidze. The arrangement in the concert

form represented his creative and personal portrait. There was marked his desert: the restoration of the best classical ballet wordings, the introduction of the new tendencies and choreographic thought in the Georgian ballet and the renewal of the dancing language. According to the words of the St Peterboroughian musicologist Era Barucheva in Giorgi Aleksidze`s ballets there is the new ballet vocabulary.

summary

The Dialogue
Nata Kobidze
The Impulses Sprung Up From Silence
Rezo Kiknadze's Musical Score

The musicologist Nata Kobidze is talking with the composer, jazzman, the Rector of the Conservatoire Rezo Kiknadze. The composer is talking about his creative work and of the conviction of life in general. He is answering the questions – how he entered the musical world, how and where he was equipped with professional knowledge, when he was keen on jazz, what the being as the Rector of the Conservatoire means for him etc.

Archives
Levan Mizandari

The First Handwritten Note of the Georgian Professional Music

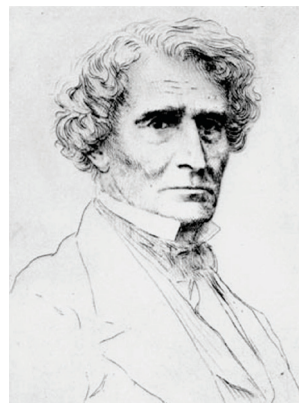
Just now at the State Museum of Theatre, Music, Cinema and Choreography (at the Art Palace) three handwritten notes by one of the first professional Georgian composers and the first Georgian Pianist of international scale – Alioz Mizandari (1837-1912) were discovered: 1. “Fugative musings for my friend” N3, Composed by A.O. Mizandari, Vienna, jan.1867; 2. “Lesghinka” N4 arranged par. A. Mizandari; 3. “Allegret-

to” from Felix Mendelssohn’s second symphony – cantata op. 52, with the transcription for the piano by A. Mizandari. The author tells us about these very significant manuscripts.

Problem
Rusudan Kutateladze
‘The Doggy Profession’

The author answers the composer Alexander Mtsariashvili’s grievous letter - Composition – Hobby published in the previous number of the journal “Music” (N4,2013). In the above-mentioned letter the composer ironically declares that in our country the composition has almost turned into hobby, because genuine, professional composers have no means to keep body and soul together by their activities.

As the title of the article the author used the words of the French composer, conductor, music critic – Hector Berlioz about the faith of the music critic: ‘It is doggy profession which one always must lick and bite’. Noting the not enviable conditions of the music critic of today, the author adds: the old generation more or less adapted to this situation, they had no way out, but the young generation being brought up in the different epoch, will never be adapted to the slavery obedience. That’s why the radical changes are necessary.

A CD enclosed with the magazine contains a sound track for each feature. Since its format is insufficient for all the details: the titles of the pieces and features and performers, only the title of a musical piece and the page of the corresponding article are specified. Here is a complete list of the CD recorded material:

1. Jazz Trio. The composition on Inola Gurgilia's motives. Performed by Rainer Boem (piano), George Kiknadze (bass), Conrad Ulrich (drums) (Feature "The New Year Musical Meetings", p.....);
2. Zurab Nadareishvili. Quartet #2 (fragment). (Feature "New Georgian Quartets", p.....);
3. Mikhael Odzeli. Quartet #3 (fragment). (Feature "New Georgian Quartets", p.....);
4. Otar Tatishvili. Quartet #1 (fragment). (Feature "New Georgian Quartets", p.....);
5. Alexander Mtsariashvili. Quartet #1 (fragment). (Feature "New Georgian Quartets", p.....);
6. Akaki Andriashvili. Opera "Kako Kachaghi".Kako's Aria.
7. Bidzina Kvernadze. Symphony for the String Orchestra (fragment). Performed by "Concertino Tbilisi", conductor Georg Shilakadze. Live recording (Feature "The First Night After Twenty-Seven Year ", p.....);
8. Georgian Folk Song "Shepherd" and "Bakhtrioni". Performed by Children's Folklore Ensemble "Amer-Imeri", from Tsnori. Leader Tinatin Shervashidze(Feature "NewNadimi", p.);
9. Georgian Folk Song "Shemodzaxili". Performed by Folklore Ensemble "Tsinandali". Leader George Urchukhashvili(Feature "NewNadimi", p.);
10. Ludvig Van Beethoven - Piano Concerto no. 3, op. 37, mov. 2. Performed by Eliso Virsaladze (piano) and Festival Orchestra, conductor Ariel Zuckermann (Feature "Share with the Elevated Art", p.);
11. Johann Nepomuk Hummel. Piano Quintet op.87. Soloists: Eliso Virsaladze (piano), Ingolf Turban (violin), Marquise Gilmore (viola), Natalia Gutman (cello) Mikheil Kartvelishvili (Double Bass). (Feature "Share with the elevated art", p.);
12. Revaz Kiknadze. "Antiphone". Performed by Chamber Orchestra, conductor Giorgi Babuadze. (Feature "The Impulses Sprung Up From Silence", p.);
13. Aloiz Mizandari. "Fugitive musings for my friend" #3. Viena. 1867. _ Digital version. (Feature "The First Handwritten Note of the Georgian professional Music", p.).

The editorial board: Mikhael Odzeli, Editor-in-Chief; editors: mmes: Mzia Japaridze and Tamar Tsulukidze.

design: Vakhtang Rurua, Vano Kiknadze, Gogi Chepkhodze.

Translated by Ketevan Tukhareli.

Address; 123 D. Agmashenebeli str. Tbilisi

Tel;(+99532)295 41 64; (+995 32)296 75 05; (+995 32) 96 86 78

e-mail : journal.musika@ma-il.ru facebook: journal.musika

ISSN 1987-7773

1987 7778